

EDICE INSPIRACE

Pavel Martinovský
a kolektiv

HISTORICKÉ a DIDAKTICKÉ INSPIRACE

NAŠE STOPA

ASUD

EDICE INSPIRACE

Pavel Martinovský
a kolektiv

HISTORICKÉ A DIDAKTICKÉ INSPIRACE

NAŠE STOPA

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Tento sborník vyšel v rámci Dotačního programu MŠMT na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního, středního a základního uměleckého vzdělávání v roce 2018 - č.j. MSMT-35321/2018-3 na rok 2019 pod evidenčním číslem 35321/2018.

© ASUD 2019

ISBN 978-80-907447-2-1

Slovo úvodem

Sborník Naše stopa měl v plánu přinést zkušenosti z praxe týkající se výuky o osudu známých i méně známých obyvatel prostoru dnešní ČR (s přihlédnutím k menšinám a k osudu Čechů mimo vlastní stát) v 19. a (především) ve 20. století. Mělo jít o propojení „velkých“ (politických) dějin, ale i „malých“ dějin – dějin každodennosti. Předpokládali jsme interdisciplinární přesah do dalších vzdělávacích oblastí a dále zapojení gramotnosti čtenářské a digitální.

Díky příspěvkům členů a přátel ASUD můžeme souhlasit s původní vizí a předat Vám následující práce.

Jako v minulých sbornících přinášíme zajímavou exkurzi Lídy Bursíkové. Tentokrát se s ní vydáme na Staroměstské náměstí a poznáme mnoho obyvatel a návštěvníků tohoto prostoru. Třeba bude naše staroměstská exkurze inspirací pro exkurzi po Vašem městě.

Obsáhlý příspěvek Marcely Svejkové sice nepředstavuje konkrétního Čecha, ale zaměřuje se problematiku menšin v rámci dějin každodennosti, a tak rozhodně do sborníku patří. Její práce by také mohla být návodná pro zpracování dějin Vašeho regionu.

Dva velké projekty představuje Hana Zapadlová, ve kterých dojde nejen k zapojení mnoha dalších vzdělávacích oblastí, ale také k propojení celé školy.

Málo známou epizodu z oblasti československé diplomacie představí hravou formou Petra Peterková.

Již po několikáté se věnujeme i výuce dějin na prvním stupni. Jak během své práce využívá knihy o slavných Čechách, to nám ukáže Jana Čiháková.

A na konci si dovolím představit několik svých nápadů, ve kterých se s Čechy vydáme do světa. Zároveň se věnuji otázce menšin a také si trochu hraji se stereotypy. Pravidelně přidáváme do sborníku jeden menší příspěvek k odlehčení. Prosim, tak berte poslední příspěvek ve sborníku. Chtěl jsem jím ukázat, že když je potřeba, vyučující si v hodinách může k dosažení cíle dopomoci zdánlivě nehistorickými materiály a informacemi.

U všech příspěvků se počítá s primárním využitím v hodinách dějepisu, nebo v hodinách, kde je dějepisná otázka na prvním místě. Proto se v přehledu mezipředmětových vazeb nikde neuvádí dějepis, počítá se s ním automaticky.

*Děkuji všem za zasláné příspěvky
Pavel Martinovský*

OBSAH

<i>Ludmila BURSÍKOVÁ: Staroměstské náměstí</i>	6
<i>Marcela SVEJKOVSKÁ: České školy v pohraničí jako národní úkol?</i>	20
<i>Hana ZAPADLOVÁ: Čapek 2012</i>	37
<i>Hana ZAPADLOVÁ: Čapek 2014</i>	51
<i>Pavel MARTINOVSKÝ: Huascarán</i>	63
<i>Petra PETERKOVÁ: Spirit of Glassboro</i>	77
<i>Pavel MARTINOVSKÝ: Jaksch</i>	82
<i>Jana ČIHÁKOVÁ: Světoví Češi</i>	92
<i>Pavel MARTINOVSKÝ: Musil</i>	105
<i>Pavel MARTINOVSKÝ: Bokšay</i>	112

STAROMĚSTSKÉ NÁMĚSTÍ A OSOBNOSTI 19. A 20. STOLETÍ

Ludmila BURSÍKOVÁ

- Klíčová slova:** *Staroměstské náměstí, osobnosti 19. a 20. století*
- Využitelnost:** *projektová výuka v plenéru procházky Prahou*
- Cíl:** *jiným způsobem seznámit žáky s prostorem Staroměstského náměstí
seznámit žáky s vybranými osobnostmi českých dějin*
- Mezipředmětové vztahy:** *výtvarná výchova, dějiny techniky a vědy*
- Časová dotace:** *90 minut*
- Cílová skupina:** *žáci středních škol, v upravené (méně obsáhlé verzi ZŠ)*
- Pomůcky:** *pracovní list
texty ke stručným dějinám a informacím čerpán z wikipedie*

Snahou aktivity je přiblížit netradičním způsobem Staroměstské náměstí.

Žáci pracují ve skupinách a dostanou pracovní list, do kterého zaznamenávají odpovědi. S sebou mají okopírovanou mapu náměstí a nejbližšího okolí, mobilní telefon, propisku.

Pracovní list

Staroměstské náměstí se nachází se v Praze v centru Starého Města a rozkládá se na ploše více než 9000 m². Náměstím prochází Královská cesta. Staroměstské náměstí se prostor oficiálně jmenuje od roku 1895, slangově také Staromák. Od 13. století se můžeme setkat s názvem Staré tržiště, od 14. století Staroměstský rynek, v 18. století nejčastěji Staroměstský plac či Velké (Staroměstské) náměstí, ve druhé polovině 19. století až do roku 1895 už pouze Velké náměstí.

Stručné dějiny

Již v 11. století se zde nacházelo tržiště. Od roku 1211 se v pramenech dokonce mluví o správci, který na tržišti vybíral poplatky. V r. 1338 udělil král Jan Lucemburský Starému Městu povolení na stavbu radnice. Na náměstí se dle dobových zvyklostí konaly významné události – došlo tu například k popravě Jana Želivského. Po stavovském povstání bylo 21. 6. 1621 před radnicí popraveno 27 českých představitelů odboje. Tuto událost připomíná 27 bílých křížů v dlažbě na místě exekuce.

V letech 1838–1848 byla na náměstí postavena novogotická přístavba Staroměstské radnice. Koncem 19. století začaly přes náměstí jezdit tramvaje. V roce 1902 se zde manifestovalo za zavedení všeobecného hlasovacího práva. I asanace centra města se dotkla náměstí. V roce 1915, při příležitosti 500. výročí smrti Jana Husa, byl na náměstí odhalen Mistrův pomník. 14. října 1918 se zde konala demonstrace za vyhlášení nezávislosti na Rakousku-Uhersku. Po vzniku Československa, 3. listopadu 1918, strhl dav barokní Mariánský sloup (postavený v roce 1650). V r. 1925 se na náměstí před Vánoci objevil vánoční strom. Část budov radnice byla poškozená za Pražského povstání v r. 1945. Po skončení války bylo torzo radnice strženo. V poválečném období neuspěl žádný plán na obnovu radnice. R. 1966 byla zrušena tramvajová trať a náměstí se změnilo v pěší zónu. V souvislosti se zdejší rekonstrukcí v letech 1987 – 88 bylo náměstí kompletně předlážděno. Stalo se místem, kde se lidé shromažďují při zvláštních událostech dodnes.

My společně prozkoumáme náměstí a zaměříme se na osobnosti 19. – 20. století, protože tato doba není tolik známá. Začneme u radnice. Během hledání odpovědí na úkoly můžete používat mobil, plánky, knihy, můžete se i ptát lidí.

1. Staroměstská radnice. Její počátky jsou spojeny s Janem Lucemburským. Radnice se rozrůstala každým stoletím. Dům na jižní straně, „U Kohouta“, byl zakoupen obcí a k radnici připojen v roce 1835. Domy východního křídla však byly záhy zbourány a na jejich místě v letech 1838–1848 vystavěli vídeňští architekti neogotické křídlo (dnes už nestojí, shořelo v roce 1945):

Vyluštěte jména architektů:

.-.-. | . | - | . || - . | -.-. | - . . . | . . | . - . . | . || . - || . - . . | . - | . . . - | . | . - .
. || . . . | . - . . | . - . | . | - . | - . . | . | . - .

.....

2. Na radnici byly vítány i významné osobnosti.

Pokuste se je uhádnout, zde jsou některé monology těchto osobností:

A. *Hmm, pěkné město, Mařatka se hodně snažil, aby mi tady udělali výstavu. No, pěkně se nadřeli. Tahají sem moje díla z Francie. Ale sousoší Občané z Calais umístili dobře. Dokonce mi vystavěli na Smíchově speciální pavilon, prý od Kotěry. (1902)*

.....

B. *No, mají to tady hezké, pěkně mě uvítali. Proč také ne, jsem sice mladý, ale Habsburk. Možná se stanu i jejich vládcem, Ferdinando-vy děti trůn nesmí dědit. (1908)*

.....

C. *Je to tu hezké. Přece jenom něco znamenám, 2332 patentů. To nevíte, že genialita je jen 1% inspirace a 99% potu?! A tamhle ten pán je mi známý. Vždyť je to Křížík! Cesta přes moře přece jen měla smysl. A tamhle ten mladíček, spíše dítě, ten by mohl o mně v budoucnu napsat hezkou básnickou skladbu. (1911)*

.....

D. *To vyznamenání řádem Bílého lva I. třídy vypadá hezky. Vůbec Praha je krásné město, to se u nás nevidí. Jen škola, že se v Jaltě domluvila demarkační čára. Prahu bychom osvobodili my. V budoucnu bych rád reprezentoval svou zemi nejen jako voják, ale i jako prezident. No uvidíme. (12. 10. 1945)*

.....

3. Orloj je nedílnou součástí radnice. Jeho počátky jsou už v 15. století. Je to třetí nejstarší orloj na světě. Znovu byl rekonstruován na podzim roku 2005, kdy došlo ke zrestaurování soch a spodní kalendářní desky se zvěrokruhem a soch dvanácti apoštolů.

A. *Vyber jméno českého malíře z 19. st., který je autorem kalendářní desky:*

Petr Brandl, Jan Kupecký, Jan Zrzavý, Josef Čapek, Josef Mánes

B. *Vyber jméno autora dřevěných soch apoštolů. Autor žil ve 20. století:*

Petr Parlář, M. Braun, V. Levý, V. Sucharda, J. Dobrovský

4. Na náměstí se nacházely tři zajímavé stavby, dnes už zůstala jen jedna. Pomník Jana Husa. Dne 31. května 1890 byl na Staroměstské radnici ustanoven Spolek pro zbudování pomníku Mistra Jana Husa; do jeho čela byl zvolen Adalbert Fingerhut. Finanční prostředky pro vybudování pomníku byly získány prostřednictvím veřejné sbírky. Soutěž byla vyhlášena v roce 1900. Svoje návrhy do ní zaslali známí sochaři, i Bohuslav Schnirch, Osvald Polívka, Stanislav Sucharda, Jan Kotěra a Ladislav Šaloun, jehož projekt byl vyhodnocen jako nejlepší. Základní kámen k pomníku byl položen při slavnostech 4. a 5. července 1903; pomník měl být slavnostně odhalen o 12 roků později, 6. července 1915, k 500. výročí Husovy smrti. Skutečné odhalení s velkolepou oslavou před pomníkem se však za války konat nemohlo, oslavovalo se tedy jen „při zavřených dveřích“ v zasedací síni Staroměstské radnice.

Na podstavci pomníku vybuchla 2. června 1990 bomba. Zraněno bylo 18 osob, z toho jedna těžce. Pachatel nebyl nikdy dopaden.

A. *Adalbert Fingerhut byl velkým českým vlastencem, proto začal používat českou verzi svého jména. O koho se jedná?*

.....

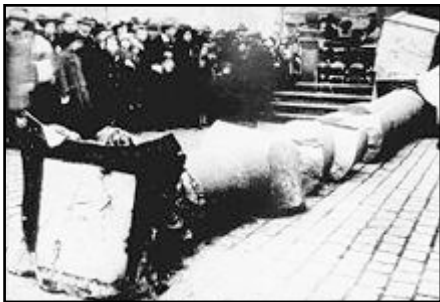
B. *Mezi těmito jmény je jedno chybné. Najdete ho? Bohuslav Schnirch, Osvald Polívka, Stanislav Sucharda, Jan Kotěra a Ladislav Šaloun*

.....

5. Mariánský sloup byl pískovcový barokní sloup se sochou Neposkvrněné Panny Marie a dalšími svatými. V poledne stín sloupu ukazoval pražský poledník, který sloužil k určení přesného slunečního času. Krátce po vyhlášení samostatného Československa byl sloup 3. listopadu 1918 stržen asi stočlennou skupinou Žižkováků, kteří v něm spatřovali symbol svržené habsburské monarchie. Jako hlavní původce činu je uváděn pražský bohém Franta Sauer.

Podle lidového vyprávění byl přítomen i český spisovatel, který byl v Rusku až do roku 1920, kde bojoval nejdříve v legiích a od r. 1918 po boku Rudé armády. O kom zde mluvíme:

.....

Náměstí se sloupem, zbořený sloup.

6. Žádná z významných politických osobností první republiky svržení Mariánského sloupu veřejně nepodpořila., který neznal podrobnosti a o činu se dověděl v cizině, spatřoval v soše pomník bělohorské porážky, a tak s jejím zničením souhlasil, protože hájil pojetí českých dějin jako úsilí o naplnění humanitních ideálů české reformace. Spisovatel považoval sloup za památník pražské bitvy, měl ale pochopení pro revizionistický dějinný výklad. Sochař zničení sloupu odsoudil, stejně jako katolický spisovatel

Doplňte jména do textu a přiřad'te jim správná příjmení:

Peroutka, Masaryk, Durych, Myslbek

Jaroslav, Tomáš, Ferdinand, Garrigue, Josef, Václav

Zbylé části sloupu proto byly ve velkém spěchu odstraněny v noci z 18. na 19. prosince 1918. Sochy a jejich fragmenty byly uskladněny v lapidáriu na pražském Výstavišti.

Po sametové revoluci v roce 1990 vznikla *Společnost pro obnovu Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze*, která usiluje o jeho obnovení v původní podobě, ze stejného materiálu a na původním místě. Jedna z petic byla vytvořena v roce 2013 spisovatelkou Lenkou Procházkovou.

7. Opustíme střed náměstí a podíváme se na domy okolo něj. Začneme před krásnou pozdně barokní stavbou, která v současné době patří Národní galerii. Palác Kinských byl postaven v letech 1755-1765 podle plánů Kiliána Ignáce Dietzenhofera Anselmem Luragem. Z novějších

dějiny bychom si měli připomenout, že zde krátce žila Bertha von Suttner, pozdější sekretářka Alfréda Nobela, jež roku 1905 jako první žena obdržela Nobelovu cenu za mír.

Jaké bylo její dívčí jméno? Napište, čím byla známá ve své době.

.....

Koncem 19. století v budově sídlilo německé gymnázium, kam chodil v letech 1893 až 1901 i Franz Kafka a František R. Kraus.

8. Franz Kafka je znám svým literárním dílem, podtrhněte díla, která napsal:

V zámku a podzámčí, Proces, Asie, Noc na Karlštejně, Proměna, Golem, Židovské povídky, Zápisky od soudního stolu, Zámek, Amerika.

9. V roce 1948 sehrál palác důležitou roli v komunistické propagandě – podle ní právě 25. února z jeho balkónu pronesl Klement Gottwald svůj historický proslov začínající slovy: „Právě jsem se vrátil z Hradu...“. Z balkónu ale ve skutečnosti řečnil Gottwald o čtyři dny dříve, 21. února, a zmiňovaná věta zazněla na Václavském náměstí z korby nákladního vozu. Vedle Gottwalda stál 21. února na balkóně Vladimír Clementis a spolu byli zachyceni na dobové fotografii.

Dvě fotografie, vlevo originál, vpravo upravená.

Proč byl později ze snímku vymazán?

Zkuste zjistit, jak se v době, kdy neexistovaly „fotoshopy“, fotografie upravovaly? Malá nápověda – Co je to retuš?

10. Roku 1949 se stal palác Kinských sídlem Národní galerie v Praze. Na přelomu 60. a 70. let 20. století měla v paláci zkušebnu hudební skupina pod záštitou Pražského kulturního střediska. V roce 1992 byl spolu se Staroměstským náměstím prohlášen národní kulturní památkou.

Která undergroundová skupina sem patří? Skupina hrála hlavně rock. Výraznou osobností byl „Mejla“ Hlavsa.

11. Dům U Kamenného zvonu. Do tohoto krásného gotického domu umístil spisovatel 19. století (ruchovec) ve svém románu návštěvu hlavního hrdiny, sice návštěvu u pana Domšíka.

Jak se jmenuje spisovatel?

Kdo je hlavní postava, která navštíví pana Domšíka v době husitské?

12. Štorchův dům je dům čp. 552 /č. 16. Dům byl postaven v letech 1896 – 1897 pro nakladatele Alexandra Štorcha podle návrhu architekta Bedřicha Ohmanna ve stylu vladislavské gotiky. Fresky zhotovil malíř Ladislav Novák podle návrhů Mikoláše Alše. Prohlédněte si pozorně fresky.

Které náměty rozeznáte?

Zhruba sto let sloužilo přízemí domu jako prodejna knih.

Co se zde dnes provozuje?

13. Dům U Bílého jednorozce 551/17. Název domu pochází z 15. století a byl používán do konce 17. století. Poté již dům sloužil jako lékárna s názvem „U Bílého jednorozce“. Dům vlastnilo několik majitelů, z nichž k nejvýznamnějším patřil PhMr. Max Fanta (1858 – 1925), vynálezce tzv. Fantovy misky.

Co to je Fantova miska?

14. Na přelomu 19. a 20. století vedla manželka Maxe Fanty Berta Fantová, intelektuálka a příležitostná spisovatelka, literární a kulturní salon, kde se scházely významné osobnosti tehdejší Prahy, mezi nimi Franz Kafka, Max Brod, Franz Werfel, Samuel Hugo Bergmann.

Na pamětní desce se píše, že: „V tomto domě U Jednorožce v salonu Berty Fantové v letech 1911 až 1912 hrával na housle a setkával se zde s přáteli, spisovatelem Maxem Brodem a Franzem Kafkou, profesorem teoretické fyziky na pražské univerzitě, tvůrce nositel Nobelovy ceny“.

O kom se mluví? Čím je nejvíce znám?

15. Dům U Lazara č. 550. V přízemí bývala výborná hospoda, o její historii toho moc nevíme. Ve 20. století patřili k jejím štamgastům vynikající umělci – malíř Vlastimil Beneš, František Kysela, Otakar Nejedlý, básník Viktor Dyk a další.

*Vysvětlete slovo štamgast.
Jakého je původu?*

16. Na rohu Staroměstského náměstí a Železné ulice stojí původně románský dům Zlatý jednorožec nebo také Bílý koníček č. 548. Téměř rok tu bydlel vynikající novinář a spisovatel. Poznáte ho podle klíčových slov:

Teologický seminář, právník, Slovan, soud, epigramy, Král Lávra

Jedná se o

Roku 1848 zde měl hudební ústav vynikající hudební klasik. Poznáte ho podle klíčových slov:

Litomyšl, opery, Jabkenice, Má vlast, Švédsko

Jedná se o

17. Na obrázku je vidět, jak vypadal blok domů mezi Železnou ulicí a Malým náměstím.

Kdy došlo k poškození domů?

18. Naproti na severní straně náměstí uvidíme domy, které jsou mnohem větší a mohutnější. Způsobila to na konci 19. století asanace Starého Města.

Vysvětlete pojem asanace:

.....

19. Během asanace bylo zlikvidováno celé židovské město a málem zmizely i domy na celém Staroměstském náměstí. Vzvedl se veliký odpor, vznikl Klub za starou Prahu. Asanace se zastavila. Přesto staré domy na severu náměstí byly zbourány. K největším zastáncům staré Prahy patřili Zdenka Braunerová a Vilém Mrštík.

*Čím jsou známi tyto dva představitelé českého kulturního života?
V jakých oborech se proslavili?*

.....

20. Bývalá Pražská městská pojišťovna je novobarokní a secesní soubor budov z let 1899 – 1910 postavený architektem Osvaldem Polívkou. Dnes v budově sídlí Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Na rohu u kostela sv. Mikuláše je kašna s delfíny od vynikajícího sochaře Jana Štursy. Je chráněna ozdobnou mříží.

V jakém uměleckém slohu byla mříž vytvořena?

.....

Kdo by měl zájem, může si zaběhnout na náměstí Franze Kafky, zde dříve stával dům, kde se Franz Kafka narodil roku 1883.

21. Posledním místem, kam zamíříme, je Malé náměstí (postaru též Malý rynek či Malý ryneček). Náměstí obklopují výstavné domy. Přivřete oči a představte si, okolo kašny projíždí staré veterány. Asi Vám to nebude dělat problém.

Vaším úkolem bude pojmenovat vozidla. Prémiové body můžete získat, jestli napíšete jména osobností, které se podílely na vzniku nebo výrobě aut. Stačí tři jména celkem.

- a)
- b)
- c)
- d)
- e)
- f)

22. Nyní se zastavíme u Richtrova domu č. 459. Lidé ho často využívají jako průchod do Michelské ulice. Pro nás je zajímavé, že roku 1887 zde byla zavedena koncová stanice první linky pražské potrubní pošty. Druhou

technickou vymožeností bylo vytvoření první telefonní ústředny v Praze v roce 1882. Fungovala až do roku 1902. V prvních dnech sloužila cen trála pouhým 10 – 13 majitelům telefonů, po několika měsících však již jich bylo 98. Abonentů hradili nejen délku hovoru, ale také zřízení a pronájem stanice. Museli zaplatit též takzvané „převodné“ za připojení k síti. Pražané se učili správně komunikovat. Do sluchátka zprvu podle legend pravili „Ha, hej“. Údajně z úcty k písni „Hej, Slované“. Později se ustálilo „Halo!“

Telefonní síť později převzal od soukromé společnosti c. a k. Poštovní úřad v Jindřišské ulici (v roce 1902). V té době existovalo v Praze 1 051 stanic. Avšak v roce 1918 jejich počet vzrostl na 8 214.

Jan Palacký, syn „otce českého dějepisu“ Františka Palackého, inicioval vznik společnosti Pražské podnikatelství pro telefony. Byl to mimořádně vzdělaný geograf, studoval také na univerzitách v Paříži a Mnichově.

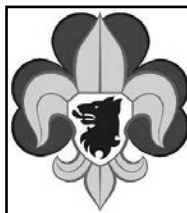
Zkuste se zeptat kolemjdoucích, jestli ví, že zde byla telefonní ústředna. Zeptejte se asi 20 lidí a výsledky vyhodnoťte asi třemi větami.

.....

.....

.....

23. Dům U Zlatého rohu 4/10. V tomto domě se nachází institut jedné významné osobnosti. Měli byste osobnost poznat podle fotografických indicií.

Napište jméno:

.....

24. Rottův dům č. 142 veřejnost znala jako obchodní dům, kde bylo velké železářství. V lednu roku 1855 koupili dům manželé Rottovi. Rott byl velmi dobrý obchodník uměl mnoho jazyků – češtinu, němčinu, angličtinu

a italštinu. Po zkušenostech, které získal jako nákupčí při cestách po Evropě, založil vlastní obchod a brzo získal významné postavení. Jeho syn Ladislav nechal dům novorenesančně přestavět. Fresky na průčelí domu navrhl Mikoláše Alše, ten využil rostlinných motivů, mezi okna pak umístil figurální alegorie řemesel a zemědělství (kovář, truhlář, sekáč, žnečka, hospodyně, zahradnice). Z rodu Rottových pocházela i česká spisovatelka.

Jedná se o spisovatelku, která se znala s Boženou Němcovou, s Janem Nerudou a mnohými dalšími osobnostmi. Často jezdila do rodiště svého manžela do Světlé. Psaní pro ni zpočátku bylo jako art terapie, neboť jí zemřelo dítě. Časem se stala zkušenou spisovatelkou.

Jak se jmenovala?

(Nápověda: Jedno slovo může být indicií k jejímu pseudonymu, pod kterým ji známe)

.....

Její socha se v nachází v Praze na jiném náměstí. Víš na kterém?

.....

25. A nyní se rozloučíme. Kolem vás je hodně cizinců. Zkuste zjistit, jak se řekne v evropských jazycích „Dobrý den.“ Zkuste získat pozdrav prostřednictvím alespoň 7 jazyků. Vždy napište název jazyka a pozdrav.

- a)
- b)
- c)
- d)
- e)
- f)
- g)

Řešení:

1. Peter Nobile a Pavel Sprenger.
2. August Rodin, Karel I., Thomas Alva Edison, Dwight D. Eisenhower.

3. Josef Mánes, Vojtěch Sucharda.
4. Vojtěch Náprstek, nepatří tam O. Polívka – je to architekt Obecního domu.
5. Jaroslav Hašek.
6. Tomáš Garrigue Masaryk, Ferdinand Peroutka, Josef Václav Myslbek, Jaroslav Durych.
7. Hraběnka Kinská ze Vchynic a Tetova, pacifistka, spisovatelka, bojovnice za ženská práva.
8. Proces, Proměna, Zámek, Amerika.
9. Později byl Vladimír Clementis na základě vykonstruovaného obvinění z pokusu o protistátní spiknutí zatčen, o rok později byl popraven, stal se pro komunistický režim nežádoucí.
10. The Plastic People of the Universe.
11. Svatopluk Čech, pan Brouček.
12. Z českých dějin svatováclavský motiv, dále výjev z knihařské dílny (někdy bývá vykládán jako J. A. Komenský). Idyllická krajina se zříceninou a čápy. Dále český, přemyslovský a pražský znak. Z biblických socha Panny Marie. V této kulturní památce jsou provozovány thajské masáže.
13. Fantova miska – lehká miska z pryskyřice, aby během míchání a mísení směsí nedošlo ke kontaminaci. Dnes se používá z ušlechtilé oceli a skla.
14. Albert Einstein, teorie relativity.
15. Původně německé slovo stammgast (kmenový host), v češtině říkáme častý, stálý host.
16. Karel Havlíček Borovský, Bedřich Smetana.
17. V době pražského povstání v květnu 1945.
18. Asanace – soubor opatření, které vede k ozdravení životního prostředí.
19. Zdena Braunerová – malířka, grafička, Vilém Mrštík – spisovatel.
20. V kubistickém.
 - a) Velorex (bratři Stránští),
 - b) Laurin a Klement (Václav Klement a Václav Laurin),
 - c) Jawa (František Janeček),
 - d) Škoda (šéfkonstruktor osobních vozů Ing. Vladimír Matouš),
 - e) Praga (Konstruktor František Kec),
 - f) Tatra (Hans Ledvinka – dlouholetý technický ředitel).
22. Anketa.

23. Dnes v domě sídlí Skautský institut A. B. Svojsíka, zakladatele českého skautingu.
24. Karolina Světlá, na Karlově náměstí.
25. Viz mapa pozdravů

Z KRONIKY NÁRODNÍ ŠKOLY V KAŠTICÍCH U PODBOŘAN, 1924 AŽ 1938

Marcela SVEJKOVSKÁ

- Klíčová slova:** *národnostní menšiny
československé pohraničí
Československo mezi válkami*
- Využitelnost:** *projekt k problematice národností v době tzv. první republiky
příklad práce s regionálními (malými) dějinami
práce s dokumentem, pramenem*
- Cíl:** *seznámit žáky s dějinami regionu
poukázat na problematiku zjednodušování*
- Mezipředmětové vztahy:** *občanská výchova
základy společenských věd*
- Časová dotace:** *45 – 90 minut podle schopností a dovedností žáků*
- Cílová skupina:** *9. třída, SŠ*
- Pomůcky:** *vytištěné tabulky pro práci skupin
nastříhané ukázky z kroniky
zvýrazňovače | pastelky | fixy
vyhotovená prezentace
dějepisná atlas
turistické mapy okolí
přístup na internet (třeba i z mobilu)
Texty jsem čerpal: *Kronika české školy obecné v Kašticích u Podbořan, SOA Louny, sign. F 149/08**

Úvod (všichni společně), asi 10 minut:

- Stručné zopakování/nastínění situace v pohraničí po první světové válce.
- Debata o tom, zda vnitrozemí mělo jiné životní podmínky. V čem ano, v čem nikoliv?
- Byla Československá republika mnohonárodnostním státem? Kolik těch národností vlastně bylo a jak byly početné? Vezměte si na pomoc dějepisný atlas, nebo třeba Wikipedii...

- Srovnajte počty obyvatel žijících celkově v pohraničních oblastech v prvorepublikovém období se současným stavem. Proč je takový rozdíl?
- Jaké byly vyučovací jazyky meziválečného školství? A jak je tomu dnes?
- Na mapě si najdeme Kaštice. Dokážete vyčíst specifika této vesnice pouze z geografické polohy?
- Myslíte si, že je pravdivé tvrzení: „**Než přišel Henlein, žili Němci a Češi v pohraničí v přátelském sousedství.**“?

Prezentace, skupinová práce s texty, asi 20 minut:

- Učitel před zahájením práce promítne úvodní slajd. Rozumíte otázce „České školy v pohraničí jako národní úkol?“
- Práce s texty a doplňování do tabulky. Žáci se rozdělí podle učitelem určeného klíče do čtyř až pěti skupin. Každá skupina dostane přibližně stejný počet úryvků z kroniky. V každé ukázce si (zvýrazňovačem) zbarví až pět klíčových slov a dopíše do rámečků tabulky. Po přečtení všech si každá skupina napíše tři otázky, na které by ještě potřebovala najít odpověď.
- Tabulku zatím nechá každá skupina u sebe na lavici.
- Dále pracujeme s prezentací – slajd po slajdu si společně prohlédneme fotografie současné i minulé, pročítáme státní nařízení k národním školám a na základě přečtených textů z kroniky se pokoušíme odpovědět na zadávané otázky.
- Zde otázky z prezentace souhrnně:
 - Najděte na mapě místa, ze kterých docházeli do Kaštic žáci.*
 - Byly v Kašticích nějaké české děti?*
 - Existovala zde vhodná školní budova?*
 - Jakou souvislost má nádraží se školou?*
 - Měl Metelkuv zákon platit i pro Kaštice?*
 - Byl velkostatkář Rudolf Stanka rád, když mu byla za účelem zřízení české školy zabavena budova?*
 - Stal se Stanka jedním z prvních nadšených henleinovců?*
 - Skutečně je to takhle jednoduché?*
 - Kde všude fungovala v Kašticích národní škola předtím, než byla postavena vlastní budova?*
 - Hrnul se mladý učitel zhostit role správce národní školy v pohraničí?*
 - A proč po roce stráveném tady učitelé spěchali do školy ve vnitrozemí?*
 - Před válkou měly Kaštice přes 300 obyvatel, dnes ani ne 50. Proč?*

Závěr, sdílení, další otázky, asi 15 minut:

- Postupně každá skupina, žák po žáku, přečte po jednom klíčovém slově, které si zapsali do tabulky.
- Pak po skupině přečtou otázku po otázce, ostatní skupiny/žáci na ni možná budou znát odpověď.
- Všichni se pokusí shodnout na tom, která z otázek je tou nejdůležitější, argumentují.
- Podobně se pokusí vybrat pět vůbec nejdůležitějších klíčových slov, která nejvíce reflektují zadané téma. (Otázku i klíčová slova napíše učitel na tabuli.)

Tabulka

<i>Klíčová slova.</i> <i>Byly české školy v pohraničí národním úkolem? A jaký byl cíl?</i>			
<i>Na jaké otázky byste ještě potřebovali najít odpověď?</i>			
<i>Případné poznámky:</i>			

TEXTY KE SKUPINOVÉ PRÁCI:

Text č. 1

„Týden před začátkem školního roku 1924/ 1925 došel mne dekret, abych nastoupil správcovství školy v Kašticích. Byl jsem před tím půl roku vzdálen svého definitivního místa v Němčicích u Klatov a již jsem byl šťasten, že zakotvím v milém šumavském koutku. Jel jsem dle nařízení. A čekala mne práce, o níž se mi nesnilo. Škola byla sice povolena, ba i místnosti zabaveny p. Stankovi, statkáři, v budově č. 2, první patro, v němž tou dobou hovělo sobě spousta lidí „chmelařů a řepařů“. Provést zápis a začít. Přijel jsem 31. srpna. Byl jsem odevzdán na p. K. Průchu, přednostu zdejší stanice, p. Bočana, oficiála, p. J. Svobodu, výměnáře a p. Kvasničku, pochůzkáře. Tito zasadili se o založení české školy v úplně německé vesnici a provedli to. Mne čekal začátek. Zápis mne neuspokojil, ale nemohl jsem nic dělat, ani jiní. Bylo zapsáno: 2 žáci ze Zlovědic, 7 z Vysokých Třebošic a 4 z Kaštic – nádraží – jediní Češi. Ostatní byli Němci. Z vesnice Kaštic nebyl zapsán nikdo, ač mnozí by byli dali děti do české školy. Hlavními nepřáteli byli a jsou české školy němečtí učitelé a Stanka. Poněvadž na vyklizení místností zabavených k vyučování musil jsem přivést četníky a poněvadž se musely provádět adaptace místností, začal jsem učit dne 9. září v nádražní čekárně II. tř. Také v nádraží jsem spal. Tam jsem učil 3 neděle.“

Text č. 2

„S radostí jsem se stěhoval s dětmi konečně do svého, abychom mohli řádně začít. Naše škola má 2 místnosti obývací, malý kabinet a útulnou třídu. Pomalu jsme si to zřizovali a dnes nás to tu těší. Adaptace stály 7.000 Kč. Nájemné platíme ročně 1.200 Kč. Nemáme ani zahrádky, ani dvorku, jen 1 m širokou chodbu oplocenou jako průchod. Zvenku vyhlíží naše škola velice nepěkně. Ministerstvo školství velice pěkně vybavilo školu. Většina škol v zázemí nemá ani polovinu obrazů k vyučování.“

Text č. 3

„ ... na německých školách už nás také napodobují, to nám povstává konkurence. O místním odboru nebudu se šířeji rozepisovati, neboť vedou vlastní knihu.

Dne 10. března 1925 byla provedena první inspekce p. inspektorem A. Polánkem z Podbořan. Dle protokolu výsledek byl dobrý. Po inspekci měli jsme rozhovor o místních, škole nepříznivých poměrech a p. inspektor navrhol, aby škola byla zde sice ponechána, ale nevyučováno, dokud se poměry nezlepší. Dnes už je ale naděje na více dětí. Přistěhují se nové rodiny do železničního domu a do Neprobylic rovněž. ... proslýchá se, že od velkostatku

v zábor vzatých 150 archů (?) polí dostane Čech. Tím by škola se posílila. ... byl zde na velkostatku Čech, v krátkosti byla by zde dvoutřídní škola česká.“

Text č. 4

„9 dětí, které neuměly slova českého, naučilo se poměrně česky. Všem rozumějí a sami dovedou kratší články vyprávěti. Ony také zanesly do rodin ducha českého. Ve 3 případech snaží se i rodičové mluvit česky. Rodina, která se dříve vyhýbala všemu českému, dnes vyhledává českou společnost. Ve vesnici samotné nyní zvykli sobě na českou školu, ač před založením snažili se zachovati ráz ryze německý. Dnes zachovávají pasivní resistenci. Mnoho občanů dnes sami zdraví českého učitele. Poznali, že i Čech mezi nimi žijící je snášenlivý.“

Text č. 5

„Na počátku škol. roku zapsáno 13 dítek, na konci 17. Z Kaštic 5, ze Zlovědic 2, z Vysokých Třebošic 8, z Neprobylic 2.“

Text č. 6

„1925-1926. Již druhý rok svého života prožívá česká škola v Kašticích. Přes veškeré překážky a těžkosti se udržela jakoby navzdor všem těm, kteří si přáli její zahynutí. Nebyl totiž stav její v prvním roce tak utěšený, jak se snad při jejím založení předpokládalo. O tom nejlépe svědčí zápis v inspekčním protokolu ze dne 10. března 1925, kde sám p. inspektor K. A. Polánek uvádí, že bude třeba školu na nějaký čas zavřítí. Nestalo se tak – jistě k velké radosti českých lidí v Kašticích a jejich okolí a k velikému zklamání kaštických šovinů, kterým je pořád ještě česká škola a český učitel solí v očích, přesto že nejostřejší hroty nenávisti byly již ulámany. Nebylo by také nenávisti, kdyby nebylo několika přemrštěných německých vlastenců, na kterých na neštěstí je většina kaštických obyvatel závislá. Je to především velkostatkář a starosta obce Rudolf Stanka, který valnou část obyvatelů zaměstnává na svém velkostatku a Adolf Böhm, rolník a starostův náměstek, který se svou nenávistí ani netají a má-li potkatí českého učitele, raději se mu vyhne. Je jich ještě několik podobného rázu, ale jejich nepřátelství už je umírněnější. Lituji, že musím do jejich řad připočísti i německé pány kolegy – učitele, kteří sice zjevně nepřátelsky vystoupiti si nedovolí, nicméně z jejich chování nejlépe se vycítí jejich smýšlení.“

Text č. 7

„Naproti tomu s radostí musím konstatovati, že velká část obyvatelstva, uznávajíc důležitost a nezbytnost znalosti češtiny, chová se docela přátelsky a vychází naší škole vstříc, pokud jí síly stačí. Jen dlužno zejména pro

paměť zaznamenati obě rodiny Archtnerovy – jeden hostinský, druhý rolník – , kteří neváhají zjevně se postavit na odpor svým spoluobčanům, opovážili se některý proti české škole a jejímu správci mluvit nebo je tupiti. Ale i u mnoha jiných rozumných lidí lze pozorovati sympatie k české škole a snahu posílat do ní svoje děti, takže, jak už jsem shora uvedl, nebýt těch několika šovinů, neměla by česká škola i český živel zdejší vůbec žádných nepřátel. Doufám, že zápis v příštích letech nejlépe dokáže, že česká škola, přesto že její existence je teprve dvouletá, zhostila se svého poslání dokonale. A tak v dohledné době dočkáme se snad i toho, že v těch Kašticích, které si do nedávna tolik zakládaly na svém výlučně německém rázu, bude se ozývat český hovor, který tu před lety býval domovem.“

Text č. 8

„Dnes je nás ještě málo, vždyť při posledním úředním sčítání lidu v r. 1921 bylo napočteno z 318 obyv. obce Kaštice jen 35 Čechů, t. j. 11 procent. Česká menšina v Kašticích soustřeďuje se na nádraží, které je úplně české. V obci samé pak mimo učitele, p. Žižku a Kohouta (ženy – Němky) marně bychom po Češích pátrali. Je tam sice sice několik žen – manželek Češek, které však podléhají vlivu svých mužů.“

Text č. 9

„Žactvo naší školy netrpí rovněž žádné újmy. O to stará se pečlivě místní odbor Národní Jednoty Severočeské v Kašticích v čele s p. K. Průchou, přednostou stanice. K vánocům uspořádána vánoční nadílka všem dětem zdejší školy. Všichni žáci, počtem 15, obdrželi šaty, ev. látku na šaty, košili, punčochy, rukavice a boty. Mimo to několik nejchudších žáků poděleno svetry, vlněnými šály, hoši teplými spodky. Celkem rozdáno věcí v přibližné ceně asi 1600,- Kč. K vypravení tak bohaté nadílky přispěly částečně také Okresní péče o mládež v Podbořanech 120,- Kč a Dorost Čsl. červ. kříže, jehož členy jsou všichni žáci. – V zimních měsících, počínaje prosincem a konče březnem, dával místní odbor VJS denně vyvařovati pro žactvo vydatné polévky. Celkový náklad činil asi 600,- Kč. Ve dnech 11. a 12. června 26 uspořádal a finančovo žactvo dvoudenní výlet na Lány a Křivoklát nákladem 500,- Kč. Jmenovaný odbor neopomene vůbec žádné příležitosti, aby projevil upřímnou, nepředstíranou lásku k českému dítěti. Až dojemně bylo poslouchati ve výborových schůzích: „Musíme našim dětem...“ „Nezapomeňme na naše děti...“, při čemž ani jediný z těch lidí, kteří tak mluvili, dětí ve škole nemá. Patří jim všem neskonaly dík za všechnu tu velikou, nezištnou lásku a za tu nevšední obětavost pro české dítě. Jest si jen přát, aby ještě dlouho pokračovali v této blahodárné činnosti ve prospěch utištěných.“

Text č. 10

„Ohlédneme-li se zpět na práci dosud vykonanou, můžeme býti úplně spokojeni. Česká škola v Kašticích je skutečnou matkou a velikým dobrodíním českého obyvatelstva v okolí. Ona zachránila několik mladých republikánů a probudila v nich národní české uvědomění. Ona přivedla k národnímu uvědomění i rodiče dítek, kteří již-jíž na svůj český původ zapomínali.

Výnosem ministerstva školství a národní osvěty byl jsem na vlastní žádost zproštěn služby v menšinách dnem 31. srpna 26. Mým nástupcem ustanoven K. Dlouhý, t. č. správce české školy v Jirkově. – Odchází na své definitivní místo v Senomatech, nemohu než přát svému nástupci mnoho zdaru v těžké sice, ale záslužné práci a české škole další úspěchy ve vychovávání dobrých republikánů. V srpnu 1926. V. Laun, správce školy.“

Text č. 11

„Zdejší škola, ani její žactvo netrpělo ve šk. r. 1926-27 žádné újmy. Min. šk. a n. osvěty pamatovalo na nás jako v létech minulých, darovalo knihovně žákovské 5 knih a učit. knihovně 3 knihy. Pan Frant. Kratochvíl, rolník ve Vys. Třebušicích daroval „Obrázkové dějiny nár. českého“. Rovněž míst. odbor N. J. S. v Kašticích staral se o dítky naší školy velmi pečlivě. K Vánocům uspořádána vánoční nadílka všem našim dětem. Všichni žáci obdrželi boty, šaty, prádlo, punčochy, rukavice a jiné potřebné věci. Při nadílce byly dítky obdarovány ještě slušnou koledou. Na vánoční nadílku zaslal Čsl. červ. kříž 10 pláštíků pro nemocné k přešíití, 2 cívky nití, 24 knoflíky, 10 m látky na dívčí šaty. Ústředí N. J. S. v Praze zaslalo 4 chlap. a 3 dívčí obleky, 1 chlap. a 1 dívčí kabát, 3 páry bot, 5 kusů prádla a 1 triko. Celkem bylo rozdáno 19 párů bot, látka na šaty pro 6 dětí, 11 celých obleků, 5 trik, 2 košile, 1 garn. (?) prádla, plátno na košile pro 10 dětí, 1 zástěra, 1 rukávník, 14 párů punčoch, 7 párů rukavic. Všem dárčům patří náš neskonalejší dík za obětavost. V zimním období dostávaly dítky opět polední polévky jako v roce předešlém z prostředků N. J. S. Ku konci roku financoval týž odbor dvoudenní školský výlet do Hřenska.“

Text č. 12

„Zdejší česká škola vyplnila v uplynulém škol. roce svoje velké národní poslání: vstúpila do duší dítek cit a lásku pro českou vlast a český národ, obohatila je vědomostmi a učila je sladké řeči české.

Školní rok 1926-27 zakončen v úterý 28. června. Rozloučení s dětmi bylo velmi milé a srdečné. Na počátku šk. roku bylo zapsáno 20 žáků (8 chl. a 12 děvčat). Během roku přistoupili 4 žáci (2 chl., 2 dívky), vystoupilo celkem 9 žáků (1 h. a 8 d.). Na konci školního roku zbylo 11 žáků (8 ch. a 3 d.), a to:

z Kaštic 4, z Vys. Třebušic 1, z Neprobylic 6. Propouštěcí vysvědčení dostali 4 žáci.

28. června odpoledne zúčastnily se děti zdejší české školy oslavy 10. výročí bitvy u Zborova, s vojenskou přehlídkou místní posádky a promenádním vojenským koncertem na náměstí podbořanském.

Výnosem min. šk. a nár. osv. byl jsem na vlastní žádost zproštěn služby v menšinách, dnem 31. srpna 1927. Mým nástupcem byl ustanoven Jindřich Zajíc, správce čes. školy v Očihově. Odcházíte, přeji svému nástupci mnoho zdarů v krušné sice, ale záslužné práci vlastenecké.

Příštímu roku – české škole – zdar!“ K. Dlouhý.

Text č. 13

„Po dodání nejpotřebnějšího zařízení vnitřního vešla mateřská školka v Kašticích v život 9. 1. 1928. To přišlo vhod něm. statkáři, starostovi obce R. Stankovi, aby projevil svou předstíranou toleranci a loajalitu. Sotvaže uplynulo pár dnů, podal obšírnou stížnost okresní správě politické proti umístění mateř. školky bez jeho svolení a ježto prý zatížením nábytku a přítomností dětí (!) strop spodní místnosti popraskal. Skutečně také jevil strop povážlivé trhliny – záhadného původu. Podrobný popis závad, jak rázu technického, tak i hygienického předložen ... inspektorátu s návrhem na stavbu nové budovy školní, jakož i okresní správě politické s žádostí o vyšetření odborníky – stát. stavebním technikem a úř. lékařem. Po prozkoumání st. stavebním technikem 15. II. 28 sepsán na obecním úřadu protokol, v němž odmítá st. stav. technik veškerou zodpovědnost a navrhuje přemístění. Dosud však nestala se změna, činnost školky tím nepřerušena.

Otevření školky poděsilo několik německých nacionalů, takže vzápětí s elánem, přes zřejmou nelibost určitých soukmenovců, započali s akcí pro zřízení německé mateřské školky. Doposavad výsledek jest neznámý a nejistý. Žádost spr. šk. o propůjčení části návsi ku zřízení hřiště pískového pro děti mateřské školky byla ignorována, nicméně paně starostova hnojůvka, časem malebně na návsi rozběhlá, otravuje okolí dále...“

Text č. 14

„Školní rok 1929-30. Již šestý rok svého života prožívá česká škola v Kašticích. Bohužel, jsou to léta plna strastí, které musí snášeti české děti a hlavně jejich učitel. Na jedné straně kritický stav školní budovy a jejího bezprostředního okolí, na druhé veliká nenávisť proti Čechům několika přemrštěných německých vlastenců, na kterých je závislá většina kaštických občanů. Postavení školy a učitele zhoršeno velice již tím, že je umístěna uprostřed obce, ryze německé, kdežto český živel soustřeďuje se na vzdálené nádraží. Proto snaží se místní Češi vyprostiti školu z tohoto hnízda nenávisli a stálého

příkoří a domáhají se stavby české školy blíže nádraží. K tomu účelu podařilo se jim získati při provádění pozemkové reformy na kaštickém velkostatku u nádraží pole, ve výměře 94 arů, které pro účely školní (čp. 208, 209, 210) zakoupila N. J. S. v Kašticích. Přesto, že je stav pronajaté dosavadní šk. budovy velice povážlivý, ba hrozí v některých částech sesutím, zůstaly veškeré intervence nadřízeného úřadu i míst. škol. výboru bez výsledku. V září 1929 oznámila spr. šk., že se vyskytly pod učebnou mat. školky povážlivé trhliny ve stropě, jimiž lze stropem prohlédnout do přízemní místnosti. Dostavila se brzy komise se zástupci patřičných úřadů, která měla získati novou vhodnou budovu pro účely školní. Majitel velkostatku a zároveň starosta obce, p. R. Stanka, nabízel komisi přestěhování školy do Zlovědic.

Když byl jeho návrh p. Dr. Fišerem, zástupcem MŠANO rázně zamítnut, vyžádala si komise prohlédnutí obytných místností statkářových. Všeobecně uznáno za nevhodné, ježto by si adaptace vyžádaly značných nákladů. Poté nabízel místnosti, hodící se spíše pro dobytek, než pro děti českých lidí, což mu bylo vytknuto. Teprve nakonec nabídl dům čp. 7, který byl komisí přijat a uznán za vhodný. Ovšem, že pan statkář, maje věc předem velmi dobře prostudovánu, kladl podmínky, pro Čechy jen tak lehce nepřijatelné.“

Na dalších stranách jsou fotografie „slajdů“, které při práci používám:

ČESKÉ ŠKOLY V POHRANIČÍ JAKO NÁRODNÍ ÚKOL?

(PŘÍLOHA K TEXTŮM)

Z kroniky národní školy v Kašticích u Podbořan,
1924 až 1938.

V podhůří Doupovských hor.
Kašnice/ Kaschitz u Podbořan/Podersam.
*Najděte místa, ze kterých docházeli do Kaštic žáci
– viz textová příloha.*

Byly v Kašticích nějaké české děti? Existovala zde vhodná školní budova?

**Jakou souvislost má nádražní
budova se školou? Odpověď
najdeš v kronice.**

Německá obecná škola v Kašticích. Fungovala od r. 1870.

Stav z léta 2019.

Tzv. Metelkův zákon (ze dne 3. dubna 1919, čís. 189 Sb. zák. a nař. o školách národních a soukromých ústavech vyučovacích a vychovávacích)

„Veřejná obecná škola národní může býti zřízena v každé obci, ve které podle tříletého průměru jest nejméně 40 dětí školou povinných, když ve školní obci není veřejné školy s jazykem vyučovacím, který jest řečí mateřskou těchto dětí. Vyučovací jazyk takové národní školy musí býti totožný s mateřským jazykem dětí, o něž jde.“

(Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé. Praha 1919, s. 263)

Na základě textů z kroniky uvažujte nad tím, zda tento zákon platil i pro Kašovice?

Byl velkostatkář a starosta Rudolf Stanka rád, když mu byla za účelem zřízení české školy státem zabavena budova? Stal se Stanka jedním z prvních nadšených henleinovců? Skutečně to je takhle jednoduché?

Stankův statek dnes

**Sbírka zákonů a nařízení republiky
Československé. Praha 1919, 1090 s.**

„Aby se zabezpečilo umístění těchto škol veřejných a bydlení jejich správců, resp. ředitelů a učitelů, má stát i země právo získati místnosti pro školu i pro bydlení za přiměřenou náhradu nájemní. Každý vlastník reality jest povinen místnosti své pro tyto účely propůjčiti, není-li tím ohroženo jeho vlastní bydlení nebo jeho živnost. Stát i země mají právo získati vyvlastněním staveniště pro budoucí budovu školní, nebo vyvlastniti již postavenou budovu, aby v ní byla umístěna škola i byt správce školy.“

Kde všude fungovala v Kašticích národní škola předtím, než byla postavena vlastní budova?

Hrnul se mladý učitel zhostit role správce národní školy v pohraničí? A proč po roce stráveném tady učitelé spěchali do školy ve vnitrozemí?

Učitelé obor české školy v Kašticích.

Novela Metelkova zákona z roku 1920 (č. 295)

„Aby tyto školy uvedeny byly v život a udržovány v činnosti, má předseda zemské školní rady nebo jím ustanovený zástupce právo přikázati kterémukoliv učitelí neb učitelce, a to i těm, kteří zastávají místo definitivní, aby převzali úřad a vyučování na kterékoliv škole podle tohoto zákona zřízené. Náklady na stěhování budou učitelům takovým nahrazeny a služební příjmy jejich nesmějí býti menší než v posavadním působišti ... učitel se musí takovému příkazu podrobiti. Neuposlechnutí stíháno bude disciplinárně.“

České děti ze širokého okolí Koupání a pěší výlety.

Výlety „českých dětí“ z pohraničí na památná místa národních dějin

Školní fotografie.

Budovy národních škol měly
pravděpodobně jednoho architekta.

Před válkou měly Kaštice přes 300
obyvatel. Dnes ani ne 50. **Proč?**

Zdroje.

Skeny starých fotografií in **Kronika české školy obecné v Kašticích u Podbořan**, SOA Louny, sign. F 149/08

Autorkou fotografií současných Kaštic je Marcela Svejková, 9. srpna 2019.

Mapa in

<https://mapy.cz/zakladni?x=13.3962534&y=50.2534086&z=13&base=ophoto&dim=5d5cf916fd0bcb041446095c>

KAREL ČAPEK 2012

Hana ZAPADLOVÁ

- Klíčová slova:** *Karel Čapek, Josef Čapek*
- Využitelnost:** *projektový den o bratřech Čapcích*
- Cíl:** *seznámit žáky s dílem J. a K. Čapka
projektový den ve skupinách z různých tříd
zařadit do výuky netradiční metody
propojit vyučující během příprav projektu*
- Mezipředmětové vztahy:**
všechny předměty
- Časová dotace:** *samotný projekt 1 den
cca další 2 hodiny a další den pietní akce
k tématu jsme se vraceli během celého měsíce*
- Cílová skupina:** *žáci celé školy (I. a II. stupeň)*
- Pomůcky:** *ukázky z knih Karla a Josefa Čapka
ukázka z knihy Už vím proč.
běžné školní pomůcky, např. dějepisné a zeměpisné
atlasy, klíče k určování rostlin, sportovní náčiní,
výtvarné potřeby, slovníky atp.
počítače
papíry
nakoupené suroviny k přípravě dortu
obvazy a pomůcky pro první pomoc*

Základní myšlenka a první kroky

Myšlenka uspořádat projekt na Karla Čapka má dva duchovní otce. Nejprve školu navštívil náš obvodní „bratr bojovník“. Pozval nás na některé z pietních akcí, které obvodní Český svaz bojovníků za svobodu organizuje. Kolega češtinář (a na svou stranu získal i několik kolegyní z I. stupně) navrhoval pietní akci u pomníku bratří Čapků doprovodit projektovým dnem, během kterého by děti získaly nové informace o bratřech Čapcích. Zároveň bychom během práce ve skupinách využili oblíbené propojování jednotlivých ročníků. Kolegyně i kolega argumentovali, že děti málo čtou Čapka a tím pádem ho

i málo znají, což je škoda. Zajímavé bylo i to, že pietní akci podporoval zřizovatel, tj. radnice.

Nejprve jsme uspořádali malou schůzku ve čtyřech lidech. Zkusili jsme si dát dohromady, co vše by se z Čapka dalo použít. Probírali jsme i základní informace, co vše o Čapkovi víme. Postupně jsme si uvědomili, že celkem logicky musíme do projektu zahrnout i Karlova bratra Josefa.

Po celou dobu nám bylo jasné také to, že využijeme možnosti Rámcového vzdělávacího programu a propojíme několik různých vyučovacích oblastí (předmětů) a naplníme několik průřezových témat. Šlo nám především o osobnostní a sociální výchovu (vede k porozumění sobě samému a druhým, rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a k tomu příslušné vědomosti, utváří a rozvíjí základní dovednosti pro spolupráci).

Vyvrcholením celé akce bude účast na pietní akci u pomníku bratří Čapků na náměstí Míru. Zde na konec školní sbor zazpíval pár dobových písní a deváťáci položili u pomníku věnec.

Pokračování příprav

Jak jsme postupně dávali dohromady nápady (a jak jsme se každý z nás doma prodíral Čapkovými knihami), bylo zřejmé, že školu rozdělíme do dvou skupin. Necháme zvlášť bádát děti z prvního stupně a zvlášť z druhého stupně. Avšak nakonec jsme pátáky přiřadili k vyšším ročníkům. Protože jsme se v případě menších žáků rozhodli pro svět pohádek, ukázalo se to jako rozumný nápad. Pátáci jsou pro pohádky již odrostlí. Zároveň svou tvořivostí pomohli pátáci žákům z vyšších ročníků.

S přípravou žáků pro projekt se v 1. – 4. třídě začalo již měsíc před začátkem projektu. Při různých příležitostech se ve školní družině četly buď pohádky z knihy Devatero pohádek nebo jednotlivé pasáže z knihy Dášeňka.

I. stupeň

Žáci z 1. – 4. třídy byli rozděleni do 6 skupin a postupně procházeli místnostmi. Každá místnost znamenala jednu pohádku, nebo příběh. Vyučující si s dětmi nejprve pohádku připomněli a řekli si hlavní myšlenku pohádky. Případně, jestli byla pohádka nějakým způsobem dále zpracována.

1. stupeň

MÍSTNOST	PŘEDMĚT	DÍLO
kuchyňka	zdobení dortu	Pejsek a kočička: Jak si pekli dort

školní klub	skládání z papíru – origami; pes	Dášeňka, čili život štěněte
4. třída	zdravověda – obvazy, zlomeniny, puchýře	Devatero pohádek: Doktorská pohádka – případ s rusalkami
3. třída	na nádech říci nějaké dlouhé nevulgární loupežnické zaklení / úlek / povzdech / pokřik + další	Devatero pohádek: O tlustém pradědečkovi a loupežnicích
multimediální učebna - PC	najít informace o kočce – encyklopedie, internet apod.	Devatero pohádek: Velká kočičí pohádka
1. třída	napsat dopis (s použitím vybraných – vylosovaných slov), dát do obálky, napsat adresu a najít PSČ	Devatero pohádek: Pošťácká pohádka

Vysvětlivky k tabulce:

ZDOBENÍ DORTU – ze školního fondu jsme nakoupili korpusy na piškotové dorty a několik surovin, z nichž by se mohl připravit krém. Dále několik džemů a různé drobnosti na zdobení (lentilky apod.).

Pohádku o pejskovi a kočičce, jak pekli dort, žáci znali. Několika větami jsme si ji připomněli. Poté jsme se žáky hovořili o dortech, jaké dorty mají rádi, zda doma pomáhají s vařením. V této fázi šlo především o komunikaci a uspořádání informací. Pak si žáci připravili návrh svého dortu.

Ve druhé fázi si žáci dort připravili.

Na závěr projektového dne byly jednotlivé dorty představeny, skupiny si je porovnaly a pak také snědly.

SKLÁDÁNÍ Z PAPIRU – příběh o Dášeňce jsme spojili se skládáním z papíru (origami). Jednak je Dášeňka hravé štěně. Jednak se žáci pokusili složit z papíru pejska. Zároveň si žáci o psech popovídali. Žáci sdělili své zkušenosti, jaké psy mají, kam s nimi chodí. Měli jsme zde zařazený i výchovný efekt, že pejskař po svém mazlíčkovi uklízí.

ZDRAVOVĚDA – v pohádce Doktorské vystupují doktoři, což byla ideální zápleтка pro naše stanoviště. Žáci si ve skupině postupně vylosovali několik

lehčích zranění a pak se je pokusili ošetřit. V případě, že skupina nevěděla, jak si má počínat, vyučující vysvětlil postup a žáci pak provedli ošetření. Vyučující také se žáky pohovořil o bezpečném pohybu a o prevenci.

Neustále jsme přemýšleli, jak zapojit češtinu, abychom nesklouzli k nějakým doplňovačkám měkkých a tvrdých hlásek a podobně. Na konec vznikla dvě stanoviště. Na obou jsme použili především sloh a komunikaci.

Na loupežnickém stanovišti jsme ještě připojili dramatickou výchovu. Měli jsme připraveno několik loupežnických klobouků, aby se žáci trochu namaskovali. Žáci pak vytvořili loupežnickou bandu a museli vymyslet nějaký loupežnický pokřik, kterým by třeba nahnali hrůzu. Samozřejmě se nesměla používat vulgární slova. Pokřik si žáci zapsali na tabuli. Každý jednotlivý žák se pokusil pokřik své tlupy říci najednou, na jedno nadechnutí. Pak ho zakřičela celá tlupa. Tlupa si dále vylosovala tři kartičky a musela pokřik říci s určitým citovým zabarvením. Aby nahnali strach. Aby nikoho nevzbudili. Jako kdyby se báli. Museli ho vykřiknout vleže. Po slabikách. Pozpátku apod.

Ve druhé češtinářské učebně si žáci připomněli Pošťáckou pohádku. Skupina si vylosovala několik podstatných jmen, přídavných jmen a sloves. Část skupiny sestavila z vylosovaných slov dopis a pak jej přepsala. Druhá část skupiny si vylosovala adresu (měli jsme připraveno několik kartiček s adresami do hodně zapadlých míst v republice), žáci měli toto místo nalézt v atlasu ČR a zároveň v přehledu směrovacích čísel našli PSČ. Pak vypsali obálku.

Po projektovém dni jsme dopisy vystavili na chodbě na nástěnce.

INFORMATIKA – Protože jsme věnovali jednu místnost psům, bylo jasné, že musíme věnovat jednu místnost i kočkám. Na konec jsme spojili dva poměrně vzdálené obory – kočky a počítače.

V počítačové učebně museli žáci najít na internetu několik informací o kočce. Vyučující měla na tabuli dotazník ke kočce s několika otázkami. Žáci se nejprve pokusili na otázky odpovědět na základě svých znalostí a zkušeností, pak si svoje informace ověřili na internetu. Otázky zde byly jak historické, třeba jestli se našla mumie kočky, tak odborné na různé druhy koček, ale třeba i praktické, jak se o kočku starat. Skupina si pak porovnávala své názory s informacemi z různých internetových encyklopedií.

Na každém stanovišti žáci strávili 20 minut. Takže během vyučovací hodiny se stihla návštěva na 2 stanovištích. K tomu jsme připravili tabulku, ve kterou dobu má být na jakém stanovišti která skupina. Projekt tedy zabral 3 vyučovací hodiny (přestávky jsme ponechali). Čtvrtou vyučovací hodinu se žáci sešli ve svých kmenových třídách a navzájem si porovnali své znalosti

a zkušenosti z projektového dne. Své postřehy žáci sepsali na papírek. Chtěli jsme, aby myšlenky soustředili maximálně do 3 vět – viz dále. Na začátku páté vyučovací hodiny se skupiny znovu sešly, aby snědly své dorty.

II. stupeň

II. stupeň jsme pojali více v duchu soutěže. Žáci sbírali nejen informace, ale také body, respektive procenta, na kolik se jim jednotlivé úkoly podařilo splnit. 3 dny před projektovým dnem proběhlo losování skupin. Seznam visel na chodbě, aby se žáci mohli s předstihem domluvit, jak budou spolu spolupracovat. Zároveň se členové skupin měli pokusit zjistit informace, podle koho se jejich skupina jmenuje tak, jak se jmenuje. Devátáci losovali a byli kapitány svých týmů, měli během projektového dne ostatní děti na starost.

Jednotlivé skupiny byly rozlosovány tak, aby v jednotlivých skupinách byly zastoupeny všechny ročníky od 5. do 9. třídy.

Skupiny se jmenovaly podle hrdinů z Čapkových knih:

skupina Josefa Lamače – Josef Lamač je hrdina z knihy *První parta*

Petrova skupina – Petr je jeden ze synů v divadelní hře *Matka*

Hordubalovci – Hordubal je sedlák z knihy *Hordubal*

van Tochova skupina – J. van Toch je kapitán z knihy *Válka s mloky*

Povondrovci – pan Povondra je hrdina z knihy *Válka s mloky*

skupina barona Krüga – baron Krüg je postava ze hry *Bílá nemoc*

Galénovci – doktor Galén vynalezl lék v divadelní hře *Bílá nemoc*

skupina Harryho Domina – Harry Domin je centrální ředitel Rossumových
Univerzálních Robotů v divadelní hře *RUR*

Bobkovci – Bobek je starý kriminálník v jedné z povídek z *Povídky z druhé kapsy*

skupina slečny Mimi – Mimi je spanilá dívka z divadelní hry *Loupežník*

Tomešovci – Tomeš je vynálezce z knihy *Krakatit*

Kolbabovci – Kolbaba je pošťák z Velké pošťácké pohádky v *Devateru pohádek*

Co místnost, to Čapkovo dílo – žáci se krátce dozvěděli o díle, pak plnili úkoly spojené s obsahem díla, viz dále. Protože děti mají rády sport, tak v tělocvičně vždy 2 skupiny hrály zápas v přehazované.

Žáci druhého stupně s sebou nesli výkaz, kde byli zapsáni členové týmu. Na začátku dne se každý podepsal, tím stvrdil svou účast. Podle výkazů skupiny věděly, kam mají jít a v kolik být na stanovišti. Na stanovištích byly zapisovány body, vítězná skupina dostala na konci dne odměnu.

Přehled stanovišť:

MÍSTNOST	PŘEDMĚT	DÍLO
9. B	Přírodopis	Zahradníkův rok / Ze života hmyzu
9. A	Anglický jazyk	Anglické listy
ŠD vpravo	Český jazyk	Jak se co dělá
8. tř.	Dějepis	Válka s mloky
7. tř.	Zeměpis	Výlet do Španěl; Italské listy; Cesta na sever; Obrázky z Holandska
5. tř.	Zdravověda	Bílá nemoc
Tv	Tělesná výchova	R. U. R
ŠD vlevo	Základy finančního vzdělávání + Praktické činnosti	Obyčejný život
Fy	Fyzika	Krakatit / Továrna na absolutno
PC	Informatika	Povídky z jedné kapsy
6. tř.	Výtvarná a Estetická výchova	Josef Čapek

PŘÍRODOPIS – žáci měli dva okruhy úkolů. Nejprve měli poradit Karlu Čapkovi s tím, jaké květiny by měl vysázet na záhonku u své vily. Žáci dostali zadání a podle daných propozic museli v atlase najít správnou rostlinu. Druhý úkol se týkal hmyzu, který bratři Čapkové mohli potkat na zahradě (a zároveň se jednalo o odkaz na divadelní hru *Ze života hmyzu*). Žáci za pomoci příručky rozdělili hmyz podle charakteristických rysů do skupin.

ANGLICKÝ JAZYK – na základě četby Anglických listů připravila angličtinářka fiktivní dopis Karla Čapka z Anglie domů bratrovi Josefovi. Dopis rozdělila do třech částí, aby se žáci ve skupině mohli rozdělit a pracovat v menších skupinkách. Měli k dispozici slovníky.

ČESKÝ JAZYK – na základě ilustrace V. Kubašty z knihy *Už vím proč* H. a E. Škodových měli žáci za úkol vypracovat popis výroby tužky. A to jednak jako slohovou práci, jednak jako komiks. Byl to odkaz na knihu *Jak se co dělá*.

DĚJEPIS – první úkol stanoviště *Válka s mloky* zněl *Přířad* dané války k jednoduchým charakteristikám. Na jednom papírku dostali žáci soupis deseti válek (označených malými písmeny), na druhém charakteristiky (označené velkými písmeny).

Ukázka několika charakteristik:

Říká se jí tak, ale netrvala tak dlouho.

Můžeme zde rozpoznat 4 fronty (západní, jižní, balkánskou a východní).

Válka se nazývá podle světových stran. Avšak na západě se nebojovalo, jen na východě.

Když ti tři letěli z okna, netušili, že se za chvíli rozpoutá válečný konflikt, který potrvá mnoho let a do něhož se zapojí téměř celá Evropa.

Druhý úkol byl úkol s atlasem. I když se Karel Čapek do první světové války aktivně nezapojoval, pracovalo se zde s paměťmi. Žáci obdrželi zkrácené a upravené texty pamětí legionářů (z francouzské, italské a ruské fronty) a měli je za pomoci atlasů správně zařadit a určit, kterých bitev se legionáři účastnili.

Třetí úkol se týkal bitev 19. století. Ve smyslu kdo s kým válčil ve které válce. Žáci sledovali, jak se proměňovaly některé aliance. Například v napoleonských válkách bojovaly Francie a Británie proti sobě, ale v první světové válce spolu atp.

ZEMĚPIS – za pomoci zeměpisných atlasů a katalogů cestovních kancelářů měli žáci připravit pro Karla Čapka zajímavou turistickou trasu. Žáci si vylosovali, zda po Španělsku, Itálii, Skandinávii, nebo Nizozemsku. Pak dostali zadání, že mají navštívit velkoměsto, přístav, přírodní památku, památku z doby gotiky, technickou památku – a přitom by měla cesta zabrat jen určitý počet dní a Karel Čapek by mohl ujet jen určitý počet kilometrů.

ZDRAVOVĚDA – podobně jako na prvním stupni jsme i u větších žáků probrali zásady první pomoci a žáci se snažili ošetřit složitější zranění. Nešlo jen o Bílou nemoc, avšak třeba o zlomenou nohu apod.

TĚLESNÁ VÝCHOVA – válku s roboty (knihu R.U.R.) nahradila přehazovaná. Vždy dva týmy se spolu utkaly na 15 minut. Pokud přesně po 15 minutách byl stav nerozhodný, nebo se skóre lišilo o jediný bod, oba týmy získaly po 50%. S každými 2 body rostl (a samozřejmě u druhého týmu klesal) procentový podíl o 10%.

ZÁKLADY FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A PRAKTICKÉ ČINNOSTI – v rámci *Obyčejného života* – ale myšlenkově přeneseného do obyčejného (běžného) života každého z nás kolega vytvořil dva úkoly. Nejprve vytvořil fiktivní smlouvu o úvěru na koupi vily. Diskutoval (jako zaměstnanec banky) se žáky o možnostech půjčky, chtěl po nich garance a argumenty. Druhá skupina dostala přehled požadavků, co by spisovatel mohl během měsíce spotřebovat a potřebovat. V tabulce měli žáci odhad měsíčního příjmu a měli vybrat jednotlivé položky, aby ještě zbylo, K. Čapek šetřil na dovolenou s paní Olgou.

FYZIKA – kolegyně si připravila několik slovních úloh, když žáci propojili informace, mohli postoupit ke složitější úloze.

INFORMATIKA – žáci dostali názvy několika povídek a dostali za úkol s pomocí internetu nalézt obsah těchto povídek. Výsledky svého bádání si na konec navzájem ve skupině odprezentovali.

VÝTVARNÁ A ESTETICKÁ VÝCHOVA – žáci si s kolegyní pohovořili o výtvarné tvorbě Josefa Čapka. Kolegyně ukázala několik děl a zdůraznila tvorbu za pomoci silné černé linky. Pak dostali žáci za úkol navrhnout jednoduchou kresbu (jen za pomoci černé barvy (pastelky) a za pomoci jednoduchého symbolu, nebo příběhu. Kolegyně na závěr ukázala emotivně silný obrázek Proč?

Celkem tedy soutěžilo 12 týmů na 11 stanovišť (v tělocvičně vždy dva najednou). Celá hra zabrala jedno vyučovací dopoledne, což je patrné i z ukázky výkazu jedné ze skupin.

Po skončení soutěže (v cca 12.30) se žáci shromáždili ve svých třídách. Postupně si navzájem sdělovali poznatky o životě a díle Karla Čapka a jeho bratra Josefa. Zároveň si sdělili poznatky ze samotné práce ve skupinách. Svě postřehy žáci sepsali na papírek. Chtěli jsme, aby myšlenky soustředili maximálně do 3 vět – viz dále. Mezitím porotci spočítali body (procenta).

Po 30 minutách se všichni shromáždili v tělocvičně, kde došlo k vyhlášení vítězů. Potom skupiny postupně odcházely.

ZÁVĚR – den před projektovým dnem se naše školní výtvarnice spolu s dalšími třemi kolegyněmi sešla ve sborovně. Z předem nasbíraných materiálů (papírových krabic, alobalu, drátů a vyřazených elektrosoučástek) sestrojily robota. Robot vysoký cca metr byl polepen „plackami“ CD a DVD čistou stranou ven, aby se na „placky“ dalo psát lihovou fixou. Robota jsme v umístili do přízemí, kousek od tělocvičny. Vedle něho několik fixek.

Když jsme se žáky II. stupně skončili s vyhodnocením v tělocvičně, žáci odcházeli kolem robota. Z papírku opsali na prázdné „placky“ své postřehy a dojmy. Nejen na dílo bratří Čapků, ale i na samotnou práci v rámci projektového dne. V tu chvíli tam již bylo několik vzkazů od žáků I. stupně, ti své vzkazy zapsali cestou do školní družiny.

Zde je několik názorů z „plack“ na robotovi, které nás potěšily:

Děkujeme bratrům Čapkům za to, že svou existencí přispěli skvělými knížkami.

Díky vám jsme si dnešní den užili!

Vaše knihy se dobře čtou a bavíme se s nimi.

*Děkujeme, že jste vymysleli robota!
Budu babičce pomáhat na zahradě!*

Projekt pokračoval pietní akcí a zároveň se někteří vyučující k tématům vrátili. Jak později prohlásili, žáci se o některé informace, které získali během projektového dne, zajímali. A tak vyučující využili jejich zájmu v dalších předmětech. Například v hodině hudební výchovy nacvičily některé třídy tanec robotů. Téma rezonovalo i v hodinách českého jazyka a literatury. Vyučující propojili aktivity s výtvarnou výchovou a přírodopisem. Stačila jednoduchá otázka směrem k deváťákům: *Namalujte mloka*. Následovala pochopitelně četba ukázky z knihy *Válka s mloky*.

Na konci školního roku zadali vyučující v jednotlivých třídách úkol, aby žáci napsali krátce, co si z projektového dne a následujících aktivit.

Když jsme pak názory shromáždili, debatovali jsme v některých třídách i o tom, co si myslí jejich spolužáci. Osobně jsem byla přítomna diskuzi v 8. třídě. Osmáci se nejprve některým názorům smáli, ale když jsem s nimi o názoru diskutovala, uvědomili si, že někdy krátké a rádoby vtipné prohlášení může v sobě ukrývat rozumný názor.

Ohlasy žáků aneb Co jsme se dozvěděli o Karlu Čapkovi?

(texty ponechány v původní podobě)

Uvědomil jsem si, že se nebál postavit Němcům. A psal, protože si chtěl dělat trochu srandu. (Filip)

Přineslo mi to více vědomostí, například že napsal R.U.R. a my jsme na to tančili. (Sandra)

Čapek psal, abychom se připravili na hrozbu. (Marek)

Dost jsme se přiučili o Bílé nemoci. Když Čapek knihu psal, tak to psal, aby si lidi uvědomili, že ta nemoc je velmi nebezpečná, nebo aby se lidi nebáli o nemoci víc dozvědět. Když se něco dozvedí, tak o tom budou hodně vědět taky jejich děti. (Bára)

Dozvěděl jsem se o Čapkovi hodně a teď už o něm umím povídat. Například že měl bratra. Také měli sestru a ta o nich napsala knihu. (Martin)

U Karla Čapka je důležité, že psal proto, že nám chtěl hodně připomenout. Třeba jak prožíval život. Že to v té době bylo těžké. To nám asi chtěl připomenout. (Petr)

Přineslo mi to hodně informací, třeba že Josef Čapek má hrob na Vyšehradě a není tam pohřben. Myslím si, že Karel Čapek byl spisovatel a chtěl oslovit lidi tím, co psal. (Karolína)

Jestli jsme dílo Karla Čapka pochopili dobře, tak si myslíme, že psal tak, jak cítil. Jak vnímal život. Asi by i dneska psal jinak. Asi by psal podobně jako my.

Jarní dopoledne na náměstí Míru. Bylo teplo. Šli jsme s věncem, kluci chtěli říct nějaký vtíp, ale pak si netroufli. Všichni se na nás koukali. Vlastně kvůli Čapkovi.

Bylo to zvláštní, měla jsem strach, abych nezakopla. Kvůli chlapovi, o kterým jsem toho nikdy moc nevěděla. Napsal a vyfotil Dášeňku.

V květnu jsme si ve škole hráli. Měli jsme projektový den. Celý den s Čapkem. Ty nacisty fakt musel naštvat. I když je špatný, že musel umřít, ale měl vlastně štěstí. To jeho bratr ne. Asi to schytl za oba bratry.

Když nad tím přemýšlím, tak se vůbec nebojím. Ani nestydím. Zaslouží si to. Aby tu na náměstí zpíval sbor z I. stupně. Abysme tu šli. Aby se na ně nezapomnělo. (Anna, 9. třída, dys.)

Když nám začal projektový den, všechno vypadalo, že bude sranda. Jenže život Karla a Josefa Čapkových vůbec sranda nebyl. Karel Čapek umřel schoulený doma. Ale Josef v koncentračním táboře.

To už byl mrtvý i pan prezident Masaryk, který si s bratry hodně povídal.

Další týden jsme šli na náměstí Míru. Pietní akce u pomníku na náměstí Míru byla i za ty další, které vůbec neznáme. Právě proto se tam shromáždili veteráni, sokolové, ale také žáci. Ti starší byli hodně dojatí, třeba když náš sbor zpíval, nebo když jedna paní mluvila o životě Karla Čapka.

Znovu tam zaznělo jméno pana prezidenta. Herec Tomsa četl ukázkou z knihy Hovorů. Hodně holkám se podlomila kolena, když viděly Tomsu.

Myslím, že to je dobře, když se takhle sejdou pamětníci s mladými. Líbilo se mi, jak se k nám hlásili. Vlastně si myslím, že za tohle setkání děkujeme oběma Čapkům. (Lucie, 9. třída)

Ukázka výkazu pro žáky 2. stupně:

Každý člověk by měl něco hledat.

Karel Čapek

bratři Čapkové - čtvrtek 3. května 2012
projektový den

Galénovci - doktor Galén vynalezl lék v divadelní hře Bílá nemoc

<i>jméno</i>	<i>podpis dne 3. května</i>
<u>Alžbětín</u>	
Tůmová	
Zobal	
<u>Coma</u>	
Kubr	
<u>Kunclová</u>	
Nováková	
Kvasnička	
<u>Nikodým</u>	

<i>učebna</i>	<i>čas</i>	<i>získaná procenta</i>	<i>podpis</i>
7. tř. listy z cest	08:10		
ŠD vlevo Obyčejný život	08:30		
6. tř. Josef Čapek	08:50		
Fy Krakatit	09:10		
Tv R. U. R. - 2. část	09:30		
9.B Ze života hmyzu	10:10		
Pc Povídky z jedné kapsy	10:30		
9. A Anglické listy	10:50		
ŠD vpravo Jak se co dělá	11:10		
8. tř. Válka s mlouky	11:30		
5. tř. Bílá nemoc	11:50		
Tv R. U. R. - 1. část	12:10		

Dále nevyplňujte.

Po posledním kole odevzdejte list do 8. třídy a jděte na oběd!

Fotodokumentace:

Počítáme, měříme, zjišťujeme.

Zdravověda – cosi se stalo s ukazováčkem...

Jak pejsek s kočičkou vařili dort.

Otázky ze zahrady a o hmyzu daly skupinám zabrat.

Zápis vzkazů na robota a dole robot se vzkazy.

KAREL ČAPEK 2014

Hana ZAPADLOVÁ

- Klíčová slova:** *Karel Čapek, Josef Čapek, pohádky*
- Využitelnost:** *mezitřídní projekty*
- Cíl:** *žáci se seznámí se životem a dílem bratří Čapků
spolupráce žáků z různých ročníků
vytvoření obrázkového leporela
vypracování pracovních listů
v pokračování projektu dále:
 *návštěva míst spojených se životem bratří Čapků
 práce s mapou
 získání informací o vývoji obce**

Mezipředmětové vztahy:

*český jazyk a literatura
výtvarná výchova
v pokračování: zeměpis, architektura*

- Časová dotace:** *1 den (cca 5 hodin) + 1 vyučovací hodina další den
další dopoledne v případě pokračování aktivit*

- Cílová skupina:** *žáci celé školy (I. a II. stupeň)*

- Pomůcky:** *výtvarné pomůcky (viz dále)
pohádky z knih:*

*Karel Čapek: Devatero pohádek a ještě jedna
od Josefa Čapka jako přívazek.*

Karel Čapek: Dášeňka čili život štěněte.

*Josef Čapek: Povídaní o pejskovi a kočičce.
(na vydání nezáleží)*

Poznámka ke knihám: Od roku 2018 se všechny tři uvedené knihy dají stáhnout zdarma na portálu Městské knihovny v Praze (www.mlp.cz) v sekci e-knihy v různých formátech, např. v pdf.

Základní myšlenka a první kroky jsou popsány v předchozím příspěvku s názvem *Karel Čapek 2012*.

Pro rok 2014 jsme se rozhodli úplně změnit koncepci. Chtěli jsme méně soutěžit a více tvořit. Původní nápad zněl, že žáci sestaví knihu. Ukázalo

se však, že by projekt byl časově poměrně náročnější, a tak jsme na konec slevili na obrázkové lepoprelo.

Aby byly skupiny menší a tím pádem se mohlo zapojit co nejvíce žáků, v každé místnosti (třídě) jsme vytvořili 2 stanoviště. Obě stanoviště měl současně na starost 1 vyučující. Aby mohl každou skupinu připravit na projekt, bylo potřeba druhou skupinu „zaměstnat“ mimo třídu, proto jsme vytvořili pracovní listy, které skupiny vyplňovaly na chodbě. Zde se žáci seznámili s dílem a životem bratří Čapků. Skupiny se vylosovaly tři dny dopředu. Seznamy byly vyvěšeny na chodbách, aby se žáci dali dohromady.

Rozpis projektového dne

8:00 – Vyučující nastupují do práce, ve sborovně si přebírají pomůcky a propozice – složku. Pomůcky a propozice – složka je určena pro celou místnost, tedy vše využívají obě skupiny, které tam budou pracovat. Příprava třídy – nejlépe 2 seskupení lavic a židlí, aby mohly obě skupiny pracovat samostatně.

8:45 – Škola se otvírá pro žáky (neplatí pro ranní družinu – dle rozvrhu). Žáci nepůjdou do tříd, ale zůstanou v přízemí + tělocvičně.

9:00 – Začátek akce v tělocvičně – Organizátoři vysvětlí princip žákům, zkontrolují rozdělení do skupin. Ostatní mohou být na stanovištích, odskočí si, rychle zhltnou snídani apod.

cca 9:20 – (plus – minus podle toho, jak budou děti spolupracovat) se skupiny rozejdou do svých tříd – jeden zástupce Organizátorů se rozeběhne po škole, aby v případě nižšího počtu žáků informoval vyučující, že dorazí jen 1 skupina apod.

Od chvíle, kdy budou skupiny (skupina) na místě, začíná práce ve třídě.

Práce ve třídě – jedna skupina vyrazí na 30 minut na chodbu, žáci obdrží od vyučujícího pracovní listy.

Pracovní listy červené jsou pro nejmenší, ti na červených úkolech hledají odpovědi ke svým pracovním listům = 1. – 2. třída; zelené jsou pro 3. – 6. třídu, hledají zelené texty; modré jsou pro 7. – 9. třídu, hledají na modrých textech. Všechny úkoly jsou na patře, ve kterém je učebna.

Zároveň visí na chodbě dopis Frantíka své Mařence z Pošťácké pohádky. Dopis obsahuje pravopisné chyby. Žáci mají dopis přepsat do spisovné češtiny.

*Má znejmilejší Mařenko,
tak ti pýšu žesem dostal místo za šoféra tak seli bys chtěla mohli bychom
mít veselku napyš mně esli mně máš eště ráda pyš mně brzo tvůj věrný
Frantík.*

Druhá skupina si zatím nahlas s vyučujícím přečte pohádku tak, aby jí všichni rozuměli. Zbyde-li čas, řeknou si hlavní myšlenky atd.

Po 30 minutách se skupiny vymění.

Po dalších 30 minutách se začne pracovat na leporelu. Záleží na skupině, jak si rozdělí práci a jak budou dál pokračovat. Učitel jen posouvá skupinu, případně pomáhá organizovat činnosti. Půjčuje pomůcky atd.

Pokud si ve skupině nevědí žáci rady, vyučující jim poskytne návrh (bubliny) – pozor – je důležité zachovat titulní stranu!

Leporelo bude mít 6 stran – žáci si vyberou formát A4, nebo A3, buď na šířku, nebo na výšku.

Pokud se žáci rozhodnou pro formát A3, vyučující si vyzvedne ve sborovně čtvrtky A3.

10:40 – 11:00 – Ať již budete v jakékoliv fázi, dodržte tuto přestávku – žáci svačina atd., vyučující podobně. Prosíme – vystřídejte se na dohledu.

11:00 – Pokračování prací na leporelu.

Budou-li skupiny hotovy, mohou si dodělat pracovní listy, nebo začnou pracovat na dalším kroku.

Hotové (v případě nouze a časové tísně i nehotové) listy leporela slepte izolepou tak, aby se kniha dala skládat.

12:30 – 13:00 – Ukončení práce, úklid, žáci se pokusí na tabuli vytvořit myšlenkovou mapu.

Druhý den před první vyučovací hodinou třídy si vyučující vezmou ve sborovně karton s poštákem Kolbabou + fix.

1. vyučovací hodinu třídy bude ve třídě třídní, vytvoří komunikační kruh, každý žák se vysloví (vyjádří) ke včerejší aktivitě, spolupráci ve skupině, ostatní též řeknou své dojmy – bude probíhat diskuze.

Pak každý zformuluje 1 větu (krátké souvětí), kterým sdělí vše podstatné. Tento text zapíše do siluety poštáka. Neboli by v siluetě měl být vzkaz od každého: Co si chci pamatovat o Čapkovi...

Zástupci třídy umístí siluetu poštáka před třídu.

ROZPIS STANOVISŤ – v každé učebně byla 2 stanoviště, každé zpracovávalo jinou pohádku. Nicméně v rámci všech stanovišť byly některé pohádky použity dvakrát.

O = pohádka z knihy O pejskovi a kočičce; **P** = Devatero pohádek; **D** = Dášeňka

MÍSTNOST	POHÁDKY
201	Jak slavili 28. říjen-O; O psím ocásku-D
203	Pohádka ptačí-P; Proč teriéři hrabou-D
205	Jak to bylo na Vánoce-O; Jak našli panenku-O
206	Jak myli podlahu-O; Jak si dělali dort-O
301	Jak to bylo na Vánoce-O; O klucích z Domažlic-O
303	Pohádka ptačí-P; O Foxovi-D
305	První loupežnická-P; O psím ocásku-D
306	Pohádka psí-D; Jak psali psaní-O
401	Pohádka o zdvořilém loupežníkovi-P; Jak si pejsek roztrhl kařata-O
403	Pohádka vodnická-P; Proč teriéři hrabou-D
405	Pohádka psí-P; Jak psali psaní-O
209	Jak slavili 28. říjen-O; Jak hráli divadlo-O
309	Pohádka vodnická-O; Jak našli panenku-O
409	První loupežnická-P; O Foxovi-D
družina 1	O pyšné noční košilce-O; Jak hráli divadlo-O
družina 2	Pohádka o zdvořilém loupežníkovi-P; Jak si pejsek roztrhl kařata-O
multimediální učebna	Jak myli podlahu-O; Jak si dělali dort-O

Zpětná vazba, neboli jak projekt zapůsobil na žáky, jakou zanechal odezvu, měl tuto podobu: druhý den se žáci ve třídě mezi sebou pochlubili, buď co si pamatují o bratřech Čapcích (ať již na základě práce s pracovními listy, nebo během četby pohádky a zpracování leporela), nebo jak na ně projektový den působil – jestli je nějak ovlivnil. Zde jsou některé názory:

*Dnešním dnem jsme se všichni zdokonalili.
Poznal jsem nové kamarády.
Chci si pamatovat, že Karel Čapek byl fotograf a spisovatel a že se narodil
v Malých Svatoňovicích – žák 2. třídy.
Bratři Čapkové, určitě jste byli fajn – žák 3. třídy.
Čapek – sbíral gramofonové desky.
Karel rád pracoval na zahradě – žák 4. třídy.
Bavilo mě hodně leporelo a spolupráce – žák 2. třídy.
Zajímalo mě všechno. Byla to zábava – žák 2. třídy.
Chci si pamatovat, že vymyslel slovo robot – žákyně 1. třídy.
Děkuji za pohádky, které byly bezvadné – žákyně 7. třídy.
Líbilo se mi nejvíc hledat – žák 1. třídy.
Bojoval proti fašismu – žák 2. třídy.
Osobně se přátelil s T.G.M. – žák 5. třídy.
Karel Čapek byl spisovatel, který napsal mnoho nádherných děl pro děti.
Děkuji ti, že jsi přinesl radost do života a krásné pohádky.
Dobrý den, pane Čapku, chceme Vám poděkovat za všechny úžasné knížky,
které jste napsal.
Dobrý den, pane Čapku, jsem nemocný, mohl byste mi vymyslet hezkou
pohádku?
Děkujeme ti za ponaučení pro děti – nebudeme ubližovat zvířatům.
Děkujeme, že jsme prostřednictvím Vaší tvorby našli klíč od naší fantazie.
– vše 5. třída.
Milý Čapku, líbí se mi, že pěkně píšeš pro děti pohádky – žákyně 1. třídy.
Zjistila jsem, že neumím kreslit, ale umím organizovat skupinu – žákyně
9. třídy.*

Tato poslední reakce byla pro nás nesmírně zajímavá. Když jsme zpětně projekt rozebírali, zastavil se pan ředitel u této reakce. Zdůraznil, že toto je jedna z nejlepších zpětných vazeb, jakou během své kariéry zažil. Žákyně si jednak uvědomila své nedostatky, jednak si uvědomila své přednosti. A dokázala s tím pracovat!

A na závěr zajímavé postesknutí:

Vadilo mi, že jsem tu nebyl – žák 3. třídy.

Jako u projektového dne 2012 i tentokrát akce pokračovala v dalších dnech. Nejprve šlo o účast na pietní akci. Potom se kolegyně a kolegové různě domlouvali na dalším pokračování.

Jedním z pokračování byl společný projekt 5. a 8. třídy. Žáci vyrazili na druhý konec naší městské části (kam běžně nechodí), kde se pokoušeli odhalit, jak to tu vypadalo v době, kdy se zde pohybovali bratři Čapkové. U dobového

plánu Prahy zjistili, že na Vinohrady jezdil trolejbus. Dokonce se zde nachází symbolický památník, pár metrů trolejí a trolejbusová zastávka.

Mapa se zakreslenou linkou trolejbusů je zakreslena do mapy z 80. let, proto obdrželi žáci ještě aktuální mapu. Měli za úkol porovnat dobové a současné názvy. Poté probíhalo vysvětlení některých dobových názvů.

S pracovními listy se seznámili s dobovou továrnou *Orion* a dozvěděli se o továrníku Fr. Maršnerovi.

Ukázali si, které domy v době před druhou světovou válkou mohli bratři Čapkové mít, co se v okolí vyrábělo a co se od té doby změnilo.

Skupina pak sešla k Čapkově vile (již mimo naši městskou část). Ale ta byla v dané době nepřístupná. Jako náhradní program zvolili vyučující návštěvu Trmalovy vily ve Strašnicích. Není vyloučeno, že by Karel Čapek vyrazil přes pole do Strašnic a kolem vily minimálně vykonal procházku. Navíc nedaleko, na konci strašnické vilové čtvrti, měl trolejbus konečnou (točnu), což je na místě dodnes patrné.

POZNÁMKA NA ZÁVĚR:

Když jsem připravovala tento příspěvek, zjistila jsem, že má kolegyně a můj kolega předběhli dobu. V dnešní době je totiž Trmalova vila centrem Roku bratří Čapků – viz <http://www.trmalovavila.eu/events.php>.

Fotodokumentace:

Ukázka práce ve 2 skupinách v jedné třídě. Vyučující je k dispozici oběma skupinám.

Žákyně si ve školní družině udělaly pohodlí. Dávají dohromady leporelo, před nimi pracovní listy a kniha Dášeňka.

Zatímco většina skupin pojalo leporelo jako záležitost vodorovnou (jako běžně leporela bývají), tato skupina zvolila variantu „na výšku“.

Dvě klasická provedení.

NÁPOVĚDA SKUPINY B:

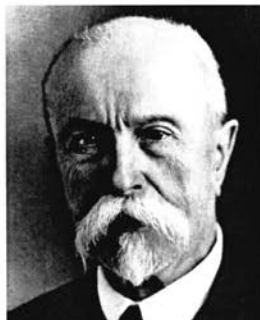
1. Jsem muž, jmenuji se Karel Čapek.
2. Narodil jsem se 9. 1. 1890 v Malých Svatoňovicích a dětství i první školní léta jsem prožil v Úpici nedaleko Trutnova, kde jsem chodil do školy ZŠ Na Blahovce, kterou pojmenovali na počest mou a mého bratra na ZŠ bratří Čapků.
3. Byl jsem fotografem (mé fotografie najdete v knížce Dášěnka čili život štěněte), miloval jsem a sbíral desky s etnickou hudbou, zahradničil jsem a miloval přírodu a zvířata; můj bratr Josef byl malíř, ale když jsem psal R.U.R. poradil mi například i slovo robot (já jsem je chtěl nazývat laboři).
4. Můj otec byl lékař, mí sourozenci se jmenovali Josef a Helena. Mou ženou se stala Olga Scheinpflugová. Děti jsme, bohužel, neměli.
5. Chvilí jsem působil jako vychovatel v šlechtické rodině, učil jsem Prokopa Lažanského na zámku Chyše.
6. Byl jsem redaktorem novin: Národní listy, Nebojsa a Lidové noviny; byl jsem režisér ve Vinohradském divadle a spisovatel. Znamé jsou hlavně moje divadelní hry. Navrhli mne sedmkrát i na Nobelovu cenu za literaturu.
7. Osobně jsem se přátelil s Tomášem Garriguem Masarykem. Tak vznikly knihy: Mlčení s T. G. M., Hovory s T. G. M. a Nablízku T. G. M.
8. Psal jsem i cestopisy: Italské a Anglické listy, Cesta do Španěl, Obrázky z Holandska, Cesta na sever.
9. Pro děti jsem napsal knihy Devatero pohádek a Dášěnka čili život štěněte, Měl jsem psa a kočku a Pudlenka.
- 10.

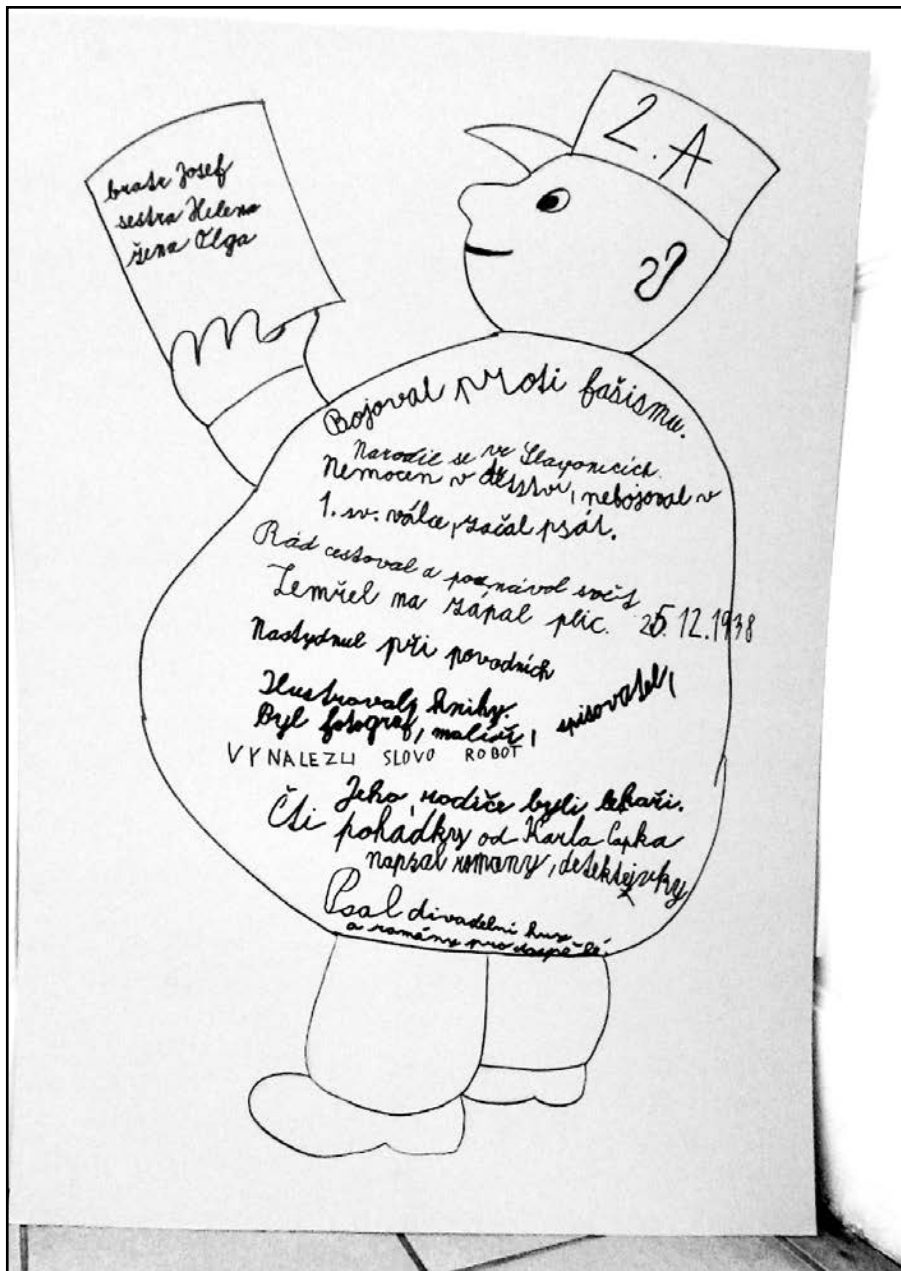
Zemřel jsem 25.12.1938 v Praze na zápal plic a jsem pohřben na vyšehradském hřbitově.

***Ukázka jednoho z nápovědních lístků umístěných na chodbě.
Skupiny u něho čerpaly informace.***

1. Kde se Karel Čapek narodil?
 - Plzeň
 - Malé Svatoňovice
 - Praha
 - Brno
2. Bratr Karla Čapka byl:
 - Lékař
 - Učitel
 - Malíř
 - Zahradník
3. Jak se jmenovala manželka Karla Čapka?
 - Helena Čápová
 - Lída Baarová
 - Adina Mandlová
 - Olga Scheinpflugová
4. Slovo robot se objevilo v díle:
 - Bílá nemoc
 - Krakatit
 - R.U.R.
 - Ze života hmyzu
5. Který cestopis Karel Čapek nenapsal?
 - Obrázky z Ruska
 - Italské listy
 - Anglické listy
 - Cesta na sever
6. Knihu Dášenku napsal pro svou dceru Alenu:
 - Ano
 - Ne
7. Kterému koníčku se Karel Čapek nevěnoval?
 - Sbirání známek
 - Fotografování
 - Zahradničení
 - Sbirání gramofonových nahrávek
8. Která fotografie zachycuje Karla Čapka?

Ukázka pracovního listu.

Zpětná vazba v provedení 2. třídy, tohle vše si pamatovali druhého dne.

U zastávky trolejbusu, práce s mapami a pracovními listy.

Závěrečná fotografie v ulici Bratří Čapků

HAUSCARAN

Pavel MARTINOVSKÝ

- Klíčová slova:** *horelezectví, expedice
Československo
přírodní katastrofa*
- Využitelnost:** *dějiny Československa 50. - 70. léta
propojení dějepisných a zeměpisných informací*
- Cíl:** *seznámit žáky s čs. expedicí na Huascarán
ukázat vliv náhod a přírody na život člověka
propojit znalosti a dovednosti z několika oborů
vytvořit prostředí pro diskuzi a bádání (kritické myšlení)*
- Mezipředmětové vztahy:** *zeměpis, přírodopis, český jazyk*
- Časová dotace:** *záleží na tom, jak moc projekt žáky vtáhne (v maximálním pojetí jsem se „svou“ třídou (jako třídní) strávil týden, kdy jsem ve třídě po většinu výuky působil), jako minimální jedno dopoledne, cca 5 hodin)*
- Cílová skupina:** *žáci 9. třídy, SŠ*
- Pomůcky:** *kniha Suchl, Jan: Cesta končí pod Huascaránem. Praha 1972.
Atlas světa. Praha 1986.
Školní atlas světa. Praha 1998.
Školní atlas světa. Praha 2004.
píseň V. Rukavičky a P. Markova Huascarán z roku 1972
internet*

POZNÁMKA K POMŮCKÁM:

Co se týče atlasů, v prvních atlasech, které jsme používali, byla sice celostránková, ale jinak málo podrobná mapa v měřítku 1:40 000 000. Huascarán zde však byl zaznamenán, stejně jako město Lima. Atlas z roku 2004 přinesl mapu podrobnější v měřítku 1:20 000 000 s vyobrazením přírodních rezervací, památek atd. Pozdější nástup internetu, Google map, portálu Mapy.cz atd. nabídl daleko podrobnější a přesnější práci.

Píseň V. Rukavičky a P. Markova Huascarán z roku 1972 v 90. letech kolovala pouze v ručně psaných zpěvnících.

Postupně materiály přibývaly, dnes se dá k tématu čerpat například zde (stav z podzimu 2019):

Televizní pořad Osudové okamžiky: Huascarán. Česká televize 2002

Na iVysílání: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1091682868-osudove-okamziky/401213100081034-huascarán-1970>,

nebo na youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=7DK7nGmPOHY>

Text písně – <http://www.peru1970.cz/pisen.html>, kde je možno i píseň stáhnout a jsou zde další informace o expedici.

Píseň na youtube – <https://www.youtube.com/watch?v=FBG9XXKWdDA>.

POZNÁMKA K PROJEKTU:

Projekt vznikl v druhé polovině 90. let. V rámci školy v přírodě v Českém ráji jsem došel se žáky na symbolický hřbitov horolezců u Hrubé Skály. Žáky zaujala skupina horolezců, kteří měli u svého jména stejné datum 31. 5. 1970 a místo úmrtí Andy – Huascarán.

Později jsem projekt opakoval v 9. třídách v době po přijímacích zkouškách, respektive po obdržení rozhodnutí o přijetí na střední školy, kdy zájem žáků o učivo klesal. V rámci poměrně netradiční práce se mi podařilo žáky motivovat, navíc jsme si zopakovali moderní dějiny a během opakování leckdy i něco nového řekli – zjistili.

1. část ALJAŠKA

Prvotním cílem nebyly peruánské Andy, ale v roce 1969 byla naplánována expedice na Aljašku, konkrétně se cílem stala nejvyšší hora.

ÚKOLY:

1. Zjistěte nejvyšší vrchol Aljašky. Ukažte na mapě.
2. Jaký byl v té době nejvyšší vrchol Československa? Ukažte na mapě.
(Žáci pracovali ve dvou skupinách) Porovnejte informace o obou vrcholech.
3. Co víme o Aljašce? (Žáci píší na tabuli své informace).
4. V době 1. republiky lezli naši horolezci po vrcholech v Evropě. Po druhé světové válce nikdy čs. horolezci nelezli na americké vrcholy. V tomto případě by se jednalo o první dobytí amerického vrcholu. Vysvětlíte, proč se expedice nemohla odehrát v 50. letech?
5. Proč této situaci naopak přála 2. polovina 60. let?

(Úkoly 5 a 6 diskuze. Původně žáci pracovali s učebnicí, vyčetli informace, případně využili svých znalostí. Dnes je samozřejmě možné používat internet.)

6. Expedice byla naplánována na rok 1970. Zkuste odhadnout, zda k expedici došlo. Ke svému názoru uveďte argumenty. (Práce ve skupinách.)
7. Protože byly přípravy v plném proudu a vydalo se velké množství peněz, bylo nutno pokračovat v expedici. Akorát se změnila lokalita. Mohli se sami horolezci rozhodnout o nové lokalitě?
(Diskuze.)
8. Pokud by horolezci mohli vybrat jinou oblast mimo území USA přibližně stejnou výškou (6 – 7 tisíc metrů nad mořem), kam by mohli vyrazit?
(Práce ve skupinách s atlasem – každá skupina obdržela jeden kontinent k prozkoumání.)
9. Orgány využily nabídky Peruánského horolezeckého klubu dobýt Huascarán nejnáročnější cestou, kudy ještě nikdo nešel. Co myslíte, mohla to být dostačující náhrada?

ODPOVĚDI (buď přesné – u dat, nebo příklady možných odpovědí u volných otázek):

1. Mount Mc Kinley – 6194 mnm.
2. Gerlachovský štít – 2655 mnm.
3. Na jednu stranu tabule je vhodné psát historická témata, např. ruský prodej Aljašky Spojeným státům, zlatá horečka, a zeměpisné informace, např. těžba vzácných kovů, ropy, řeka Yukon; na stranu druhou kulturní a literární souvislosti, např. Jack London (ukázka byla v Čítance 6), esky-máci apod.
4. V době studené války by mohli být čs. horolezci považováni za agenty (špehy). Nebylo možné za tímto účelem vycestovat do USA – svět byl rozdělený.
5. Došlo k uvolnění režimu. Bylo možno vycestovat.
6. Nastane období tzv. normalizace, KSČ to zakáže. Nástup tzv. brežněvovy doktríny, cesta nebude možná.
7. V době normalizace o všem rozhodovaly stranické orgány. Možné to tedy nebylo.
8. Evropa, Austrálie – tak vysoké vrcholy tu nejsou.
Asie – několik vrcholů v pohořích Pamír, Ťan-šan, Nan-šan atd.

Severní Amerika bez Aljašky a USA – ne.

Jižní Amerika – Kordillery.

Antarktida nepřichází v úvahu (mj. podnebí).

9. Žáci by měli dospět k poznání, že ze sportovního hlediska ano, vyzkouší cestu, kterou ještě nikdo nezdolal. Na stranu druhou je zde názorně vidět, jak režim politicky korigoval aktivity jednotlivců a spolků (sdružení).

2. část HUASCARÁN – příprava

1. Zjistěte, jak je možno se do Jižní Ameriky dostat? Jaké jsou možnosti pro dopravu osob a výbavy? Předznamenám, že výbavu tvoří 65 beden (o celkové váze cca 4000 kg).

(diskuze)

2. Horolezci potřebovali získat vybavení, peníze, a proto uzavřeli dohody s několika firmami. Neboli šlo o reklamu. Jakým činnostem kromě lezení na vrchol by se ještě mohli věnovat? Co by firmám mohli nabídnout během expedice?

(práce ve skupinách – je nereálné, aby se žáci vcítili do potřeb a realit roku 1970, ať na tuto situaci nahlíží současným pohledem)

ODPOVĚDI:

1. Osoby – letecky, bedny poslat lodí.
2. Byla to např. dohoda s národním podnikem Plastimat, s podnikem zahraničního obchodu Čechofracht.

V případě našich horolezců šlo o tyto činnosti:

- testování výrobků ve vysokohorských podmínkách a vypracování zprávy,
- vyhotovení reklamních fotografií s poskytnutým materiálem (aby bylo vidět logo – reklama),
- vyhotovení fotografií, jak je materiál využíván (reportáž),
- natočení videa s poskytnutým materiálem,
- uspořádání výstavy a přednášky o krásách Československa,
- seznámit se s místní kulturou a získat materiál,
- napsat cestopisnou knihu,
- další činnosti již vymyslí žáci (dnes třeba speciální internetové / facebookové stránky, pravidelné video vstupy, prodej suvenýrů s logem expedice apod.).

3. část HUASCARÁN – zlomové body

Po celou dobu žáci pracují ve skupinách. Snaží se vyhodnocovat jednotlivé zlomové body, argumentují pro a proti, zda expedici ukončit, nebo se vrátit. U jednotlivých zlomových bodů jde především o vyhodnocení, na kolik je situace vážná. Jde o snahu vcítit se do role. Následující zlomové body měli napsány na listu papíru, do kterého si mohli vpisovat svá rozhodnutí.

List s body (okolnostmi):

1. Loď *Hornbelt* měla připlout mezi 16. - 18. dubnem. Bedny se měly proclít a mělo je převzít čs. velvyslanectví. Horolezci dorazili 29. dubna. Měli hned vyrazit do hor. Zjistili, že loď připluje až 3. května. Trvalo dlouho, než se bedny vyložily a celně odbavily a odvezly na zahradu velvyslanectví. Až 8. května se horolezci dostali k bednám. Zpoždění je více než týden...
2. Ukázalo se, že bedny byly otevřeny a vykradeny. Chybělo cca 400 kg obsahu, mj. silné pletené svetry, košile, masové konzervy, párky, některé konzervy byly nabodány, aby se zjistil obsah. Ale zbyly např. stany, speciální boty, stany, vařiče.

Poznámka: Dle dobových zdrojů se krádeže dopustila posádka lodi – měli dostatek času na svůj čin, navíc existovaly důkazy, že bedny byly porušeny před předáním celním úřadům.

3. Bedny byly odváženy nákladním vozem. Horolezci jeli autobusem. Oba vozy stihne porucha. Poslední fázi jedou na korbě sklápěčky.
4. Dne 18. května během průchodu horského potůčku uklouzne člen expedice Ivan Bortel. Spadne dolů vodopádem, na místě je mrtev. Jednalo se o nejlepšího horolezce výpravy!
5. Návrh – expedice opustí myšlenku nejobtížnější cesty. Rozdělí se do třech skupin dle výkonnosti. Ti nejlepší dosáhnou vrcholu méně náročnou cestou. Další skupiny se budou věnovat jiným úkolům.

Poznámky: V některých případech je možná dramatizace, např. jsme zkusili rozhovor nad vykradenými bednami. Bylo zajímavé sledovat, jak se žáci sžili s rolemi.

V případě naší expedice se ve všech případech horolezci rozhodli pokračovat v expedici, až dospěli k 5. bodu a opustili původní ideu těžké cesty.

4. část HUASCARÁN – tragédie

1. Sedíte v kanceláři peruánských novin v době, kdy neexistoval internet a nebyly mobilní telefony. Dostanete v obálce 2 fotografie – zkuste odhadnout, co fotografie znamenají.
(práce ve skupinách, sepiší se návrhy, co fotografie zobrazují)
2. Máte možnost volat pevnou linkou do oblasti pod Huascaránem. Ale času je málo a místní člověk špatně rozumí. Může odpovídat jen ano – ne. Můžete položit jen 5 otázek. Na co se zeptáte?
3. Žáci obdrží 1. sloku písně:

Od horských pramenů
Huascarán,
nejtěžší z kamenů
na prsou mám.
Přichází z úbočí,
kde zvoní cepín tvůj,
v slzách se rozmočí,
až se vrátíš, drahý můj.

ÚKOL – Přečtete si první sloku písně – dozvíte se něco z písně? Poznáte určité symboly, které cosi předznamenávají?

ODPOVĚDI:

1. Fotografie jsou v příloze.
2. Důležité je, aby žáci dokázali volit správnou otázku. Otázka typu „Nevíte, co se stalo?“ je zbytečná, nelze odpovědět „ano/ne“ a žáci vyplývají otázky.

Poznámka: V dnešní době je samozřejmě možno využít internet – rychlá zpravodajství, přehledy přírodních katastrof, předpovědi počasí atp.

3. Symboly: (odhady žáků)

kámen na prsou – od pramenů, tedy shora dolů, přichází z úbočí – země-třesení, nebo nějaká přírodní katastrofa, kámen na prsou – jsem pohřbený

zvoní – zvony (smrt?)

slzy – neštěstí

v slzách se rozmočí – konec, smrt

až – je tam podmínka

Poznámka: V souvislosti s podmínkou a náhodou je zajímavé svědectví dcery Bohumila Nejedla v televizním pořadu – viz odkaz výše).

5. Expedice. Během aktivit žáků jsem využil chvíli volna k tomu, abych na křídlo tabule přivracené ke zdi zapsal jména účastníků expedice. V tuto chvíli jsem je odkryl. K této aktivitě nebyl úkol, žáci mohli jména využít v aktivitě následující.

Od doby, kdy je obrovské množství informací na internetu jména účastníků nepíší na tabuli, ale rozdám (promítnu) a pustím celou píseň, v úvodním recitativu se žáci dozví jméno vůdce expedice. To se stane návodným k další práci s internetem – žáci dostanou za úkol vyhledat jména všech účastníků expedice.

ODPOVĚDI: Arnošt Černík, Ivan Bortel, Milan Černý, Vilém Heckel, Jiří Jech, Valerián Karoušek, Jaroslav Krecbach, Miloš Matras, Ladislav Mejstnar, Milan Náhlovský, Bohumil Nejedlo, Zdeněk Novotný, Jiří Rasl, Svatopluk Ulvr, Václav Urban. Např. viz <http://www.peru1970.cz/expedice.html>

6. část – Závěr

Napište krátkou zprávu do novin, co se vlastně stalo, proč na symbolickém hřbitově horolezců u Hrubé Skály pohřbena skupina horolezců, kteří mají u svého jména stejné datum 31. 5. 1970 a stejné místo úmrtí Andy – Huascarán.

PRÍLOHY:

Text písně Huascarán, kterou složili V. Rukavička a P. Markov, hrála skupina S. Čecha a zpívala zpěvačka Valerie Čižmárová.

Recitativ: Ve čtvrtek 23. dubna 1970 odcestovala z Prahy do Limy výprava československých horolezců vedená doktorem Arnoštem Černíkem. Jejím cílem byl vrchol nejvyšší peruánské hory Huascarán.

Zpěv 1. sloka:

Od horských pramenů
Huascarán,
nejtěžší z kamenů
na prsou mám.
Přichází z úbočí,
kde zvoní cepín tvůj,
v slzách se rozmočí,
až se vrátíš, drahý můj.

2. sloka:

S odvahou zázraků,
nese se tvůj stín,
k stříbrným oblakům,
a ještě výš.
Já však jsem zbabělá
a tonu v obavách,
čekám tě, lásko má!
Vrat se živ a zdrav.

Recitativ: V neděli 31. května - večer postihlo jihoamerickou republiku Peru katastrofální zemětřesení, které si vyžádalo desítky tisíc lidských životů. Ve sněhových masách nedaleko jezera Llanganuco, zmizela výprava československých horolezců, kteří sem přijeli pokořit nejvyšší horu peruánských And Huascarán.

Zpěv: Od horských pramenů...

Pro zájemce, zajímavý odklik o historii čs. horolezectví:

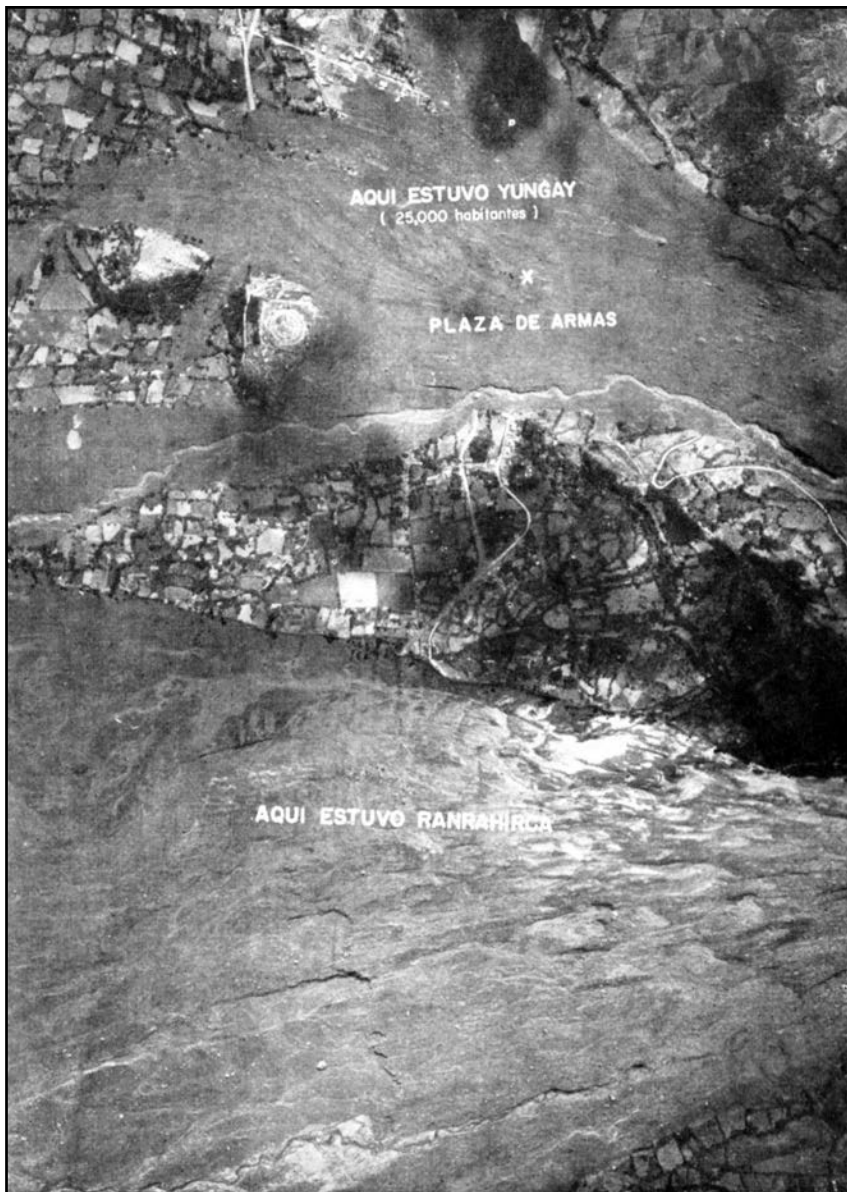
<https://www.horosvaz.cz/res/archive/042/008709.pdf?seek=1329591920>.

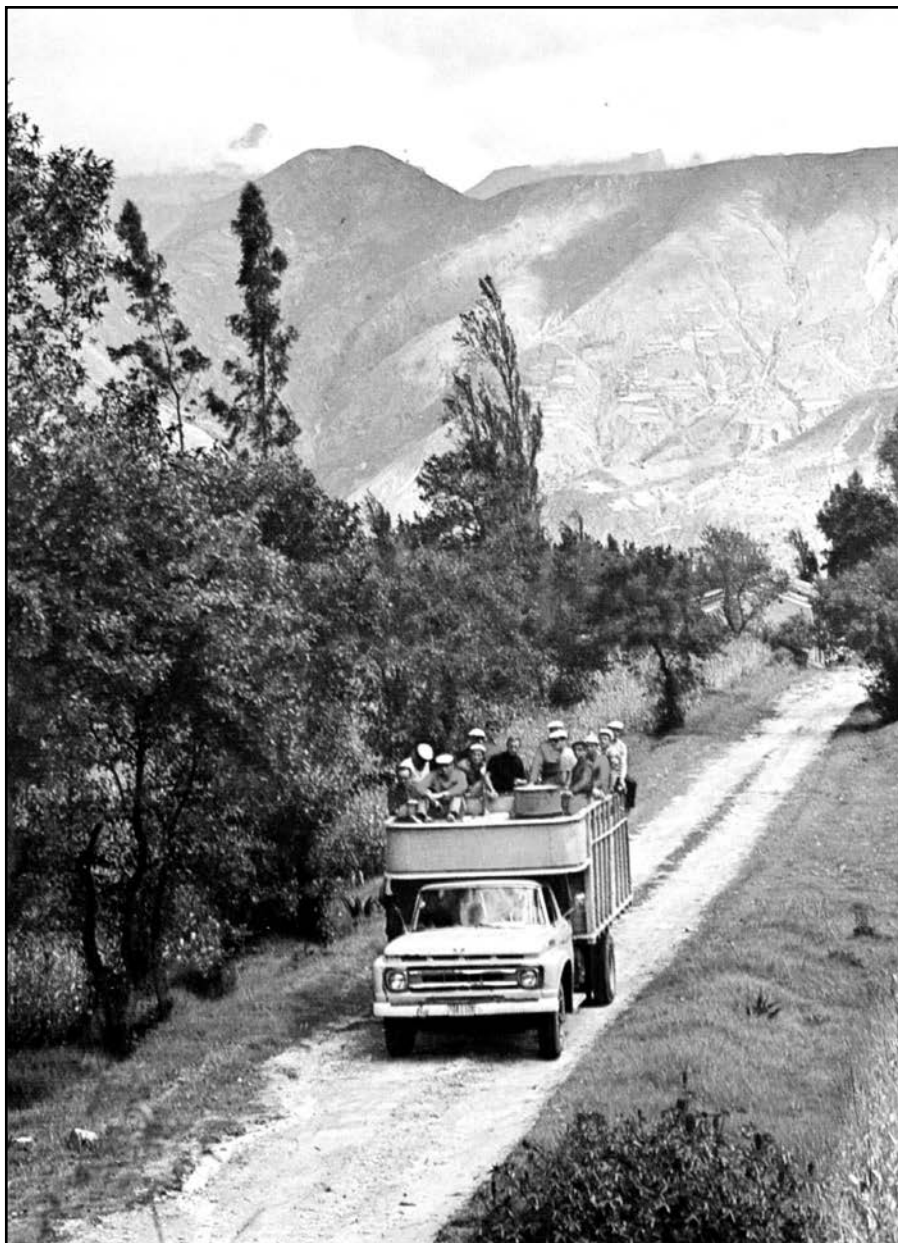
U symbolického hřbitova horolezců nedaleko Hrubé Skály.

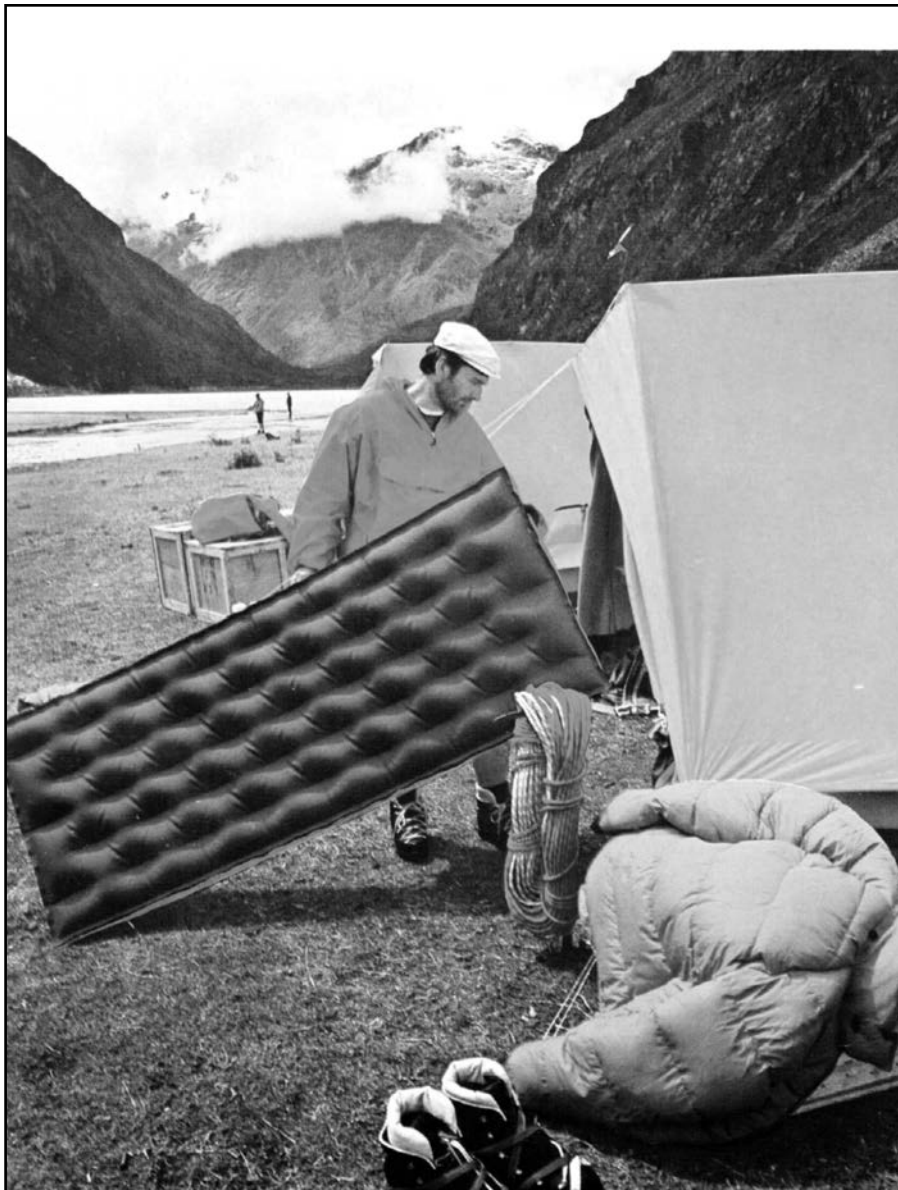
*První obrázek (ze dvou), který žáci dostanou během 4. části projektu.
Jedná se o letecký snímek obce Yungaye a okolí. Kužel vlevo nahoře je obecní hřbitov.
Foto z knihy Jana Suchla.*

***Druhý obrázek (ze dvou), který žáci dostanou během 4. části projektu.
Jedná se o letecký snímek obce Yungaye a okolí po katastrofě.
Podle obrázků žáci většinou odhadnou, že došlo k nějaké přírodní katastrofě.
Kužel vlevo nahoře je obecní hřbitov. Foto z knihy Jana Suchla.***

*Ilustrační obrázek užívaný během diskuzí o tom, zda postupovat dál – 3. část.
Foto z knihy Jana Suchla.*

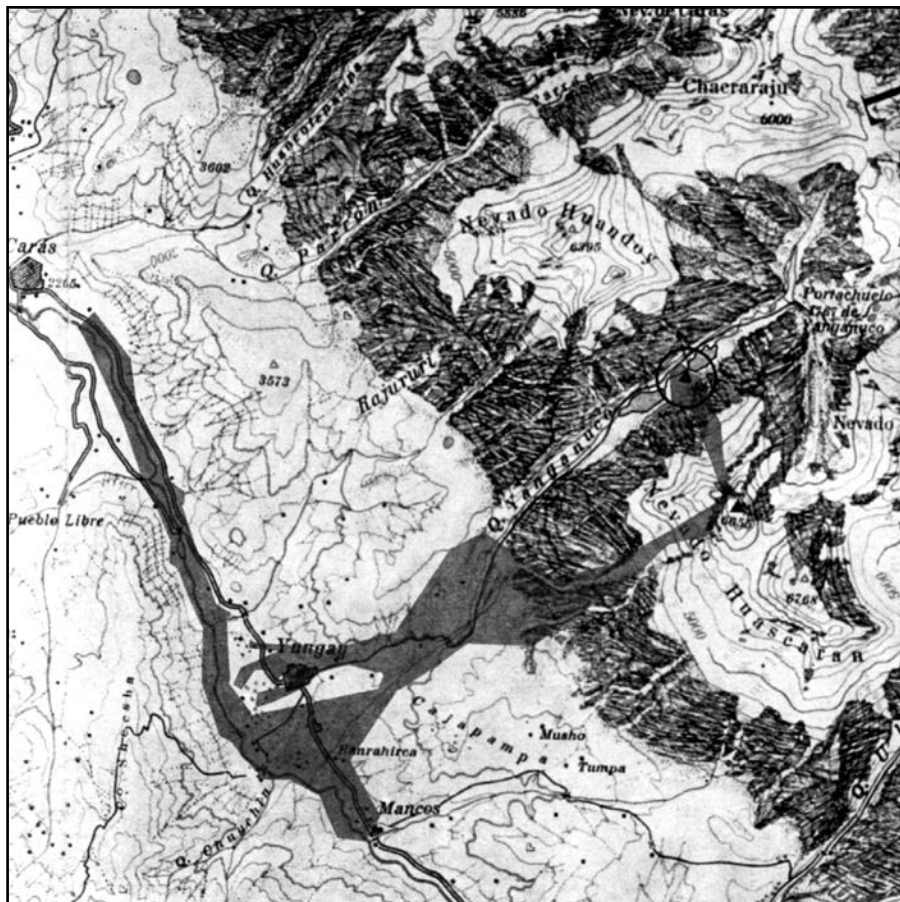

Toto foto chronologicky následuje, je ze základny v Andách. Ale užívám ho k aktivitě 2. – vybavení a reklama. Sám autor se ptá, šlo-li o snímek náhodný, nebo pořízený za účelem reklamy. Vhodné k debatě, jak by dnes vypadalo vybavení expedice.

Foto z knihy Jana Suchla.

Obrázek ze základního tábora. Žáci by měli poznat, v čem je zajímavý – dokumentární o celé výpravě. Foto z knihy Jana Suchla. Na láhvi je starý popisek – původně měla expedice směřovat na Aljašku, ale zapomělo se (nebyl čas, nebyly prostředky?) na změnu popisů...

Zajímavý obrázek celé katastrofy. Napravo je vrchol, odkud dolů jihozápadním směrem přes Nevado Huascarán sestupovala lavina směrem obec Yungay. Část se odklonila směrem severozápadním – ta zasáhla tábor našich horolezců (označeno trojúhelníčkem a kroužkem). Neboli co by se stalo, kdyby horolezci netábořili na běžné užívaném tábořišti, ale někde jinde? Foto z knihy Jana Suchla.

SPIRIT OF GLASSBORO

Petra PETERKOVÁ

- Klíčová slova:** východní a západní blok
moderní dějiny
československá diplomacie
- Využitelnost:** hodiny o studené válce
látka dějiny Československa po roce 1948
- Cíl:** seznámí žáky se zajímavou osobností prostřednictvím
komiksu
podpora fantazie a zároveň logických úvah pomocí indicií
vyhledávat informace
- Mezipředmětové vztahy:**
český jazyk a literatura
- Časová dotace:** 90 minut
- Cílová skupina:** žáci 9. třídy, případně SŠ
- Pomůcky:** obrázky z komiksu *Rozvědčík* od Marty Morice. Praha 2017

1. Na tabuli napíší tři slova *Spirit of Glassboro*.
Žáci 9. třídy si nápis většinou velmi rychle přeloží jako *Duch z Glassboro*, respektive *Duch z Glassborou*.
2. Řeknu jim, že jsem našla v novinách, které jsou psány anglicky, tento titulek. Zajímalo by mne, o čem by mohl být článek?
Žáky nechám diskutovat ve dvojicích. Když nabude šum na hlučnosti, vyzvu je, aby sdělili své nápady. Píšeme si nápady na tabuli.
3. Zeptám se žáků, jestli někdo z nich přemýšlel, o jaké noviny se jedná? Ve které zemi vyšly (víme, že jsou psány anglicky). Když si odpoví na tyto dvě otázky, změní se nějak jejich původní nápad?
Žáky nechám diskutovat ve dvojicích. Když nabude šum na hlučnosti, vyzvu je, aby sdělili své postřehy. Případné úpravy původních myšlenek, zaznamenaných na tabuli, opravíme.
4. Dala jsem žákům ve dvojicích cca 20 minut, aby se pokusili svůj nápad rozvést. Aby vytvořili reportáž do novin. Po skončení práce žáci přečetli své reportáže.

Poznámka: Zatím jsem tento projekt zkusila dvakrát. Jednou pracovali žáci v hodině. Podruhé jsem schválně s projektem začala později, uprostřed hodiny, abychom se dostali až k bodu 4. A tento bod žáci dostali za domácí slohový úkol. Další den, kdy projekt pokračoval, jsme si v rychlosti zopakovali body 1 – 3 (Nápady napsané na tabuli jsem si vyfotila a přepsala do počítače, pomocí projekčního zařízení jsem následující hodinu promítla žákovské nápady na tabuli.). Potom žáci přečetli své práce.

5. Vrátime se k původnímu titulku *Spirit of Glassboro*. Změní se něco, pokud vám ukážu obrázek z komiksu, které se dané události věnuje? Promítnu první obrázek. Diskuze.
6. A nyní ukážu druhý obrázek. Co tento obrázek vyjadřuje? Koho představuje? Diskuze, poznačíme si závěry.
7. Oba obrázky spolu souvisí. Ten druhý je chronologicky prvním a ten s duchem následuje. Ovšem pozor, duchem se nerozumí strašidlo. Slovo *duch* má ještě jiný význam. (Tuto poznámku kladu, pokud nenapadne někoho ze žáků v předchozích aktivitách). Žáci zde většinou shodnou na nějakých nepřátelích.
8. Nastává čas na třetí obrázek. Nechám chvíli žáky diskutovat. Napíší na tabuli jména: Alexej Kosygin a Lyndon B. Johnson. Žáci si propojí informace, především o kubánské krizi a dojdou k závěru, že se jedná o schůzku mezi zástupci USA (západního bloku) a SSSR (východního bloku). Pokud neodhalí a nepropojí všechny obrázky, dovysvětlím, že se jednalo o schůzku, která předznamenala další jednání a stala se jakýmsi vzorem, myšlenkou, neboli duchem pro další setkání a jednání.
9. Promítnu čtvrtý obrázek. V této části komiksu vystupuje Dmitrij, sovětský politik. Kdo je však oním druhým mužem? Žáci zjistí, že se jedná o nějakého Mirka. Zeptám se na jeho roli. Pochopí, že něco vyjednává. Naznačím, aby si obrázky propojili. Vyjednává již zmíněnou schůzku Kosygin – Johnson v Glassboro!
10. Kdo je onen Mírek? Napíší na tabuli celé jméno: Miroslav Polreich. A pak je nechám na internetu vyhledat a potvrdit informace.
11. Závěr: Shrnutí – kdo to byl Miroslav Polreich a jaká byla jeho role ve studené válce?

Otázky k zamyšlení: Proč se dnes o schůzce v Glassboro nehovoří?

Co si myslíte o Mirku Polreichovi? Neměli bychom o něm vědět více?

ZDROJE: Nejvíce informací k Polreichovi se nachází zde:

<https://www.pametnaroda.cz/cs/polreich-miroslav-1931>

DALŠÍ INFORMACE:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2091408-komiks-rozvedcik-odhaluje-rolu-ceske-zpravodajske-sluzby-za-studene-vaiky>

Je zajímavé, že na českých stránkách se o schůzce nepíše. Zde je stránka v angličtině:

https://en.wikipedia.org/wiki/Glassboro_Summit_Conference

Záběry ze schůzky na youtube:

<https://www.youtube.com/watch?v=dC9mIMDZTxg>

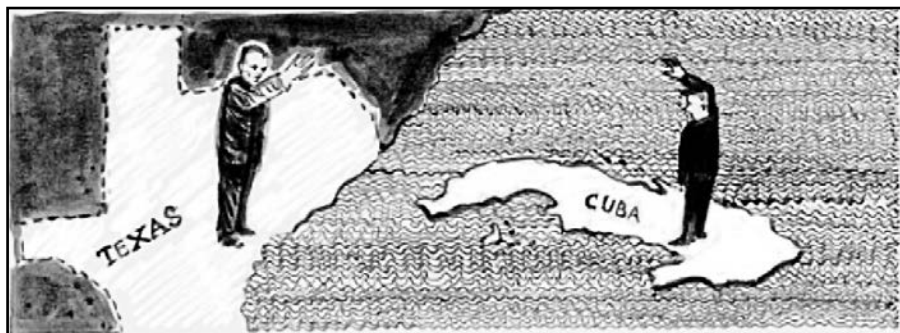
PŘÍLOHY:

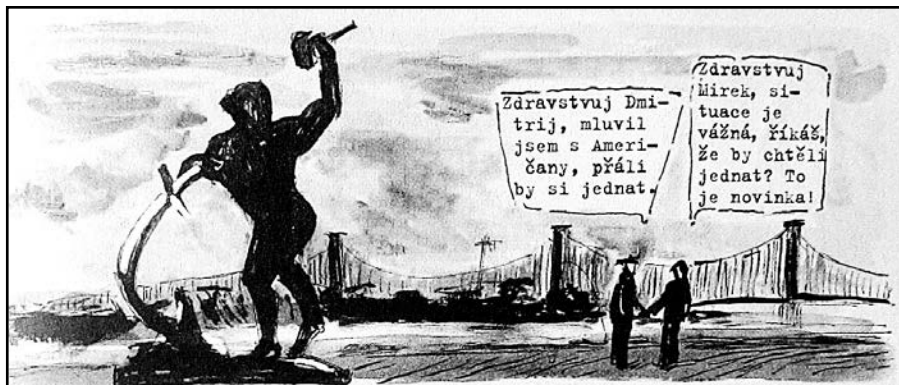
První obrázek: Spirit of Glassboro.

Druhý obrázek: Schůzka.

Třetí obrázek.

Zdravstvuj Dmitrij, mluvil jsem s Američany, přáli by si jednat.

Zdravstvuj Mirek, situace je vážná, říkáš, že by chtěli jednat? To je novinka!

Nastínil jsem mu celkovou situaci. Dmitrij byl v rozpacích. Znal svoje nadřízené.

Myslím, že tady nic neprosadím, můžu se ale obrátit na centrálu zpravodajské služby v Moskvě.

Znovu se sejdu s Američany a ujistím je o dobré vůli jednat.

Na moskevské centrále by se celá věc mohla přehodnotit.

Čtvrtý obrázek: Mirek jedná.

WENZEL JAKSCH

Pavel MARTINOVSKÝ

- Klíčová slova:** německá menšina
stereotypy
československé pohraničí
reportáž
- Využitelnost:** hodiny slohu – publicistický styl
Československo mezi první a druhou světovou válkou
národnostní menšiny
- Cíl:** seznámit žáky s osobou Wenzela Jaksche
poukázat na stereotypy, možnost ovlivnění
rozvoj čtenářské gramotnosti
- Mezipředmětové vztahy:**
výchova k občanství
český jazyk
- Časová dotace:** vyučovací hodina
- Cílová skupina:** žáci 9. třídy, SŠ
- Pomůcky:** ukázky z knih:
Jaksch, Wenzel: *Ztracené vesnice, opuštění lidé*. Praha 2017.
Jesenská, Milena: *Nad naše síly – Češi, Židé a Němci 1937-1939*. Praha 1997.
Mapa meziválečného Československa (případně současná ČR)

POZNÁMKA ÚVODEM:

Aktivitu jsem si připravil do hodiny slohu a komunikace v 9. třídě na závěr probíraného celku publicistický styl. Chtěl jsem procvičit reportáž. V té době žáci v hodinách dějepisu probírali problematiku nacismu a začátek druhé světové války. Se jménem Wenzela Jaksche se v hodinách dějepisu nesetkali.

1. část – PRÁCE S TEXTEM

Nejprve jsem žáky informoval, že dostanou na lavice různé reportáže, vždy dvojice jednu reportáž. Úkolem je:

1. reportáž si přečíst,
2. shrnout ji do 2 až 3 vět, které řeknou ostatním
3. budou se snažit lokalizovat reportáž (stát, kraj),
4. pokusí se reportáž dobově zařadit,
5. pokusí se charakterizovat autora (zde nešlo o jméno, šlo čistě o jeho vlastnosti, jakým člověkem asi mohl být, když napsal to, co žáci četli.

Ve chvíli, kdy žáci četli ukázky, napsal jsem úkoly na levé křídlo tabule. Ukázky jsou různě dlouhé, počítal jsem s rozlišením zadání pro žáky s SPU, nebo je možné kratší úseky spojit.

Na tabuli jsem promítl mapu Československa.

K ÚKOLŮM:

- ad 2. Žáci se snaží vystihnout základní myšlenku textu, vytáhnout to nejdůležitější. Vytvořit jakýsi první odstavec reportáže do novin (kde je shrnuto to nejdůležitější). Jedná se o rozvoj čtenářské gramotnosti.
- ad 3. Vzhledem k názvům ukázek, nebo jasně popsaným místům to není obtížné. Zajímavé však bylo, zda žáci dokázali onu lokalitu ukázat i na mapě (protože se jedná u lokality z území Čech, je možné použít i současnou mapu). Nebeská Rybná dnes spadá pod obec Rokytnice v Orlických horách.
- ad 4. Autor psal reportáže v letech 1924 – 1928.
- ad 5. Vedle vlastností, že je empatic, že soucítí s chudými, je dobrák, umí pěkně psát (apod.) je vhodné otázkami dojít až k situaci, aby zkusili žáci odhadnout, jaké byl národnosti. Vytvoří se první stereotyp – soucítí s Němci, bude nejspíš Němec. Další otázka: Je to možné, aby v meziválečném Československu publikoval v novinách Němec a psal o Němcích? Ano, byla svoboda tisku, v republice vycházely mj. německé noviny. Záleží na žácích, jak jsou zběhlí diskutovat, na co vše se zeptají sami, nebo s čím jim pomůže vyučující.

2. část – OVĚŘOVÁNÍ

Informace k žákům: Přečetli jsme si reportáže, teď nechme stranou, o kom reportáže jsou a v jaké době byly napsány. Co když řeknu, že autor si informace schválně vymyslel. Co teď?

Úkolem je, aby žáci byli schopni argumentovat, že dané informace je nutné ověřit. A samozřejmě jakým způsobem.

Vraťme se k textům, pokud autor uvádí, že jsou na Sokolovsku a Kraslicku nezaměstnaní, jak toto může doložit?

Žáci by měli navrhnout, že musí existovat nějaké oficiální podklady, statistiky. Ano, ukážu jim je (promítnu) na tabuli. Žáci je vysvětlí (což je vlastně nepřímo procvičování matematické gramotnosti).

Můžeme ještě ověřit informace jiným způsobem? Ano, najdeme jiný zdroj.

Pro tyto případy mám připravenou ukázkou reportáže Mileny Jesenské. Jedná se sice o reportáž z doby o 10 let starší, avšak to nevadí, protože popisuje stejný problém. Žáci si reportáž přečtou.

3. část – MANIPULACE

Informace jsou ověřeny. Pojdme se podívat zpátky na autora, Wenzela Jaksche. Psal reportáže ve 20. letech. Co myslíte, jak mohl psát, o čem mohl psát ve 30. letech? Co víme o situaci v pohraničí v době krize? Nemohly se jeho názory někomu líbit?

Úkolem vyučujícího je dopustit se cílené manipulace se žáky a dohnat je k názoru, že Jakschovy myšlenky se musely zalíbit Hitlerovi. Musel vstoupit minimálně do Sudetoněmecké strany, patřil k henleinovcům, nebo k nacistům. Neboli žákům ukázat, jak za pomoci výběru jen určitých informací, cíleným bombardováním otázkami, znalostí určitých (omezených) informací je doženu do místa, kam jsem zamýšlel. A vše zní logicky.

A v tom to je, ne vždy bývá historie logická. Odtajním žákům manipulaci a sdělím: Jaksch se nikdy s nacistickými myšlenkami nesblížil, naopak stál proti Hitlerovi a musel před ním prchnout.

Jakých chyb jsme se dopustili? Proběhne rozbor.

Co bychom měli o autorovi vědět? Dojde na diskuzi, zde je důležité poukázat na Jakschovu stranickou příslušnost, jako sociální demokrat byl dokonce zvolen poslancem.

4. část – ÚKOL

Původně jsem zamýšlel využít posledních 10 minut hodiny k tomu, aby žáci za pomoci internetu vyhledali informace o Jakschovi a také o Jesenské (práce ve dvou skupinách). Následovalo by srovnání obou životů. Celou aktivitu jsem zkoušel dvakrát, ale nikdy na poslední část nedošlo, a tak jsem ji zadal jako dobrovolný úkol. Příští hodinu jsme si krátce řekli o obou novinářích.

Hlavní body života obou jsme si poznačili na tabuli a krátce jsme o jejich osudu pohovořili.

Měl jsem připraveny fotografie obou, které jsem promítl.

Materiály:

UKÁZKA 1. – V dílně škatulkáře v Orlických horách

Soudruh Nuß, sociálnědemokratický předák z Velkých Zdobnic, nás zavedl do obydlí škatulkářů. V nízké světnici roubenky jsme našli celou rodinu v plném nasazení. Otec se synem řezali smrková polena na pěkné špalíčky bez suků, z nichž se potom hoblíkem ořezávají třísky na škatulky. Primitivní bruska se setrvačnickem slouží k výrobě tenkých, širokých prkýnek. Z nich se oblým sekáčem vysekávají na špaluku bočnice a díly na dno. U prostého pracovního stolu se činí matka s dcerou. Školačka hbitě potírá třísky lepidlem, předává je matce, která jimi obkládá dno a upevňuje je do „lisu“. Teprve až lepidlo zaschne, může odstranit kolíky a složit krabíčku.

- Jak dlouho tak denně pracujete?
 - Můj ty bože! Holt od rána do pozdní noci.
 - Kolik hodin to tak odhadem je?
 - No, vstáváme v pět ráno, pracujeme do poledne a pak zase do desíti, jedenácti večer.
- Pracuje se tedy 14 až 16 hodin denně!

UKÁZKA 2. – Hlad je nejlepší kuchař?

Podmínky stravování domácích pracovníků v Orlických horách jsou příšerné. Hlavní obživu tkalců a škatulkářů tvoří vodnatá polévka a brambory. Maso bývá jen o svátcích, nebo vůbec. Sladovou kávu si „vychutnávají“ často bez cukru, slazenou pouze sacharinem. Řada rodin nevydělavá dostatek, aby si mohla koupit dost chleba. Všichni, ať mladí či staří, tudíž trpí chronicou podvýživou. Jak tihle lidí museli trpět za války! Soudruh Nuß, zdobnický starosta, mi vyprávěl, že domkářům se zabavovalo i to málo brambor, které si zasadili na pole k sedlákům. To již opravdu není divu, že Rakousko muselo skončit v propadlišti dějin.

UKÁZKA 3. – Děti bez radosti

Děti musejí pomáhat již od čtyř let, nejdříve sundávají kolíky, skládají škatulky, později nanášejí lepidlo. Dokud chodí do školy, představuje vyučování chvíle odpočinku. Jak mě ujistil pan řídící učitel Reichl z Nebeské Rybné – kterému mimochodem dlužím velký dík za vstřícné poskytnutí materiálu – nelze ani pomyslet na to dávat dětem domácích pracovníků úkoly, protože se doma nikdy nedostanou k učení.

Osud dětí je vrcholem celé otřesné sociální tragédie, která se odehrává v boudách domácích pracovníků. Takto vyrůstá budoucnost národa: v zatuchlých světnicích, které jsou zároveň dílnou, kuchyní i ložnicí, podvyživené, s bledými, povadlými lícemi, zapřažené do temné šedi nekoneč-

ného pracovního dne, ochuzené o všechny radosti, které živí dětskou duši a později přežívají jako vzpomínky. Sem, na místo dětské bídy, by se měli vodit posměváčci, kteří se smějí socialistickým „zachráncům světa“. Právě oni, pokrytečtí pachtýři lásky národa a humanity, sami věří ve všelijaká zlepšení. Věří v pokrok strojové techniky, letectví a rozhlasu, zkrátka ve vše, co s sebou nese zvýšení dividend. Ale že by bylo možno dosáhnout sociálního stavu, v němž by již děti dělnického lidu nemusely chřádnout, stavu, který by všechny vysvobodil z mrazu a strádání, to si představit nedokážou.

UKÁZKA 4. – Putování po Orlických horách - u domácích tkalců.

Další návštěva byla určena domácímu tkalci. Vyzáblý muž obsluhuje tkalcovský stav, sešlá žena musí navíjet a pomáhat s výrobou přize. Samozřejmě nechybějí děti. Jednorozční chlapeček, nejmladší ratolest, pokukuje po návštěvě svýma trudnomyslnýma očkama.

- Dostává mléko?
- Teď zrovna ne, protože koza nedojí. A koupit ho je dnes těžké.

Smutné, ale pravdivé. Vesnické děti bez mléka - co na to vznešené dámy, které krmí své gaučové psy šlehačkou? Tříletý hošík, bledý a vyhublý až k pláči, se schoval do temného rohu místnosti. „S tím je kříž,“ nechává se slyšet matka. – „Proč to?“ – „Nechce nám jíst.“ – „A není nemocný?“ – „To zrovna ne, lepší jídlo on sní, ale nesnese tu naši stravu.“ Chudinko malá! Tvůj slabý organismus křičí po pořádném jídle, chce růst, vyvíjet se, leč doma chybí i to nejnnutnější. Scvrklý žaludek odmítá černou kávu a brambory – ale dobré věci, nedosažitelné jako modré z nebe, ty by rád...

Ach, matky, které se denně radujete z růžových tváříček svých dětí, z jejich chuti k jídlu, s níž slupnou všechny nabízené dobroty, víte vy, jak trpí matka, jež vidí scházet to nejcennější, co na světě má, aniž může pomoci? Jak by také mohla pomoci, když muž se ženou, jak to bývá u domácích tkalců zvykem, vydělají za den za neslýchaného napínání všech sil přinejlepším čtyři koruny? Hotové zboží přitom musejí dodávat pěšky do osm hodin vzdálené fabriky v Červené Vodě. Cesta vlakem by spolkla výdělek za celý týden.

UKÁZKA 5. – Staří a opuštění - Bartošovice

Důvěrník nás při okruhu vesnicí vede do chatrče starého muže. Chatrč je možná až příliš pěkné označení, zanedbaný objekt spíše budí dojem, že někdo k vedlejšímu domu přistavěl chlívěk pro kozu. V jediné špeluňce – ubohý kamrlík o velikosti 2,5 x 3 metry opravdu nelze zvát obytnou místností – nás přijal stařec oděný do hadrů. Jeho nářky stále přerušoval ošklivý kašel. Už to tady nemůže vydržet. Do postele mu kape dešťová voda. Majitel chalupy, vedle bydlící domkář, ho chce vystrnadit, strhal mu tedy ze střechy

lepenku, aby vlhkost vyhnala nemocného starce z jeho posledního útočiště co nejdříve. Četníci, na které se obrátil o pomoc, nehnuli ani brvou. (Kdyby kradl, postarali by se mu o nový kvartýr rychle. Orgány třídního státu nejsou zkrátka ochránci, nýbrž pronásledovateli chudých.) Co si má prací znavený stařec nyní počít? Pravda, byl přece veřejným zaměstnancem. To není vtip, to je skutečnost. 28 let sloužil okresu coby metař ulic. Nakonec bral čtvrtletní výplatu 118 korun (slovy sto osmnáct korun). Přitom si díky dvěma sociálně-demokratickým zastupitelům v nové okresní správní komisi (dosud si ji drželi toliko agrárníci) polepšil o 20 procent. Dříve metaři brali pouhých 29 korun měsíčně. Snad se nyní pánové okresní správci zastydí a budou vyzáblému starci za 28 let věrné služby alespoň vyplácet dosavadní výši jeho důchodu.

UKÁZKA 6. – Další dojmy z Bartošovic

Poté procházíme kolem vesnického chudobince, to znamená kolem ruiny přidělené dříve tomu účelu a dnes chátrající na břehu potoka. Agrárnické hlavy vesnice patrně dospěly k poznání, že vesnické společnosti, jejich stranou tolik opěvované, nejlépe poslouží tím, že obecním chudákům neposkytnou vůbec žádnou střechu nad hlavou. O kousek dál vstupujeme do domku na spadnutí, sloužícího jako domov sedmičlenné dělnické rodině za roční nájem 60 korun.

Světnice, samozřejmě jediný obyvatelný prostor, má na délku asi 4,3 a na šířku 3,2 metru a na výšku dva metry. Naše oči nejdřív musejí přivyknout pološeru, než dokážou rozeznat bledé dětské obličejíky, probleskující ze všech koutů místnosti. V kolébce se vrtí kojeneček, nic netušící, do jakého smutného údělu se narodil. Nejstaršímu z pěti dětí je 17 let. Slabou postavíčku jsme měli za třináctiletou. Věk ostatních lze snadno dopočítat, říká matka, protože na svět přicházely každé dva roky. Otec pracuje za hranicemi v Prusku, vydělává denně osm korun, musí však každý den pěšky tři hodiny do práce a tři domů. Všech sedm osob spí dohromady v jedné místnosti. Nedokázal jsem si představit jak. Patnáctiletý chlapec byl už rok v učení u řezbáře, kde ho povolání tolik těšilo!

Rodiče ho nyní musejí z učení vzít a poslat k sedlákovi, protože si již nemožnou takové náklady dovolit. Jak tomu chlapci asi musí být, když musí pohřbít svůj talent a stát se čeledínem – prokletá chudoba! Při odchodu nás upovídá žena ještě upozorní na krov. Šindelová střecha je tak proděravělá, že se lze z podlahy pohodlně oddávat astronomii. Nemluvě o neustálém nebezpečí života, v němž se obyvatelé barabizny nacházejí. Slovy nelze popsat pocity, které člověk při pohledu na takové utrpení má. Co je těm lidem po vyjádření nejhlubšího soucitu? Pokud nemají zemřít, potřebují pomoc, bezprostřední pomoc.

UKÁZKA 7. – Hojsova Stráž

Když přicházíme na místo, ještě zde samozřejmě nikdo není, protože soudruzi na Šumavě chodí nejdřív do kostela a pak až do hostince na setkání.

Tihle šumavští dřevorubci (dříve se jim říkalo drvoštěpové) jsou sví. Důsledkem svého povolání, odříznutí od okolního světa, jsou mlčenliví a trochu těžkopádní, vyznačují se však přímostí a nebývalou oddaností věci, která zachvátila jejich srdce i rozum.

„Pozemková reforma“ byla v tomto kraji sice již prakticky ukončena - hohenzollernské panství Bystřici převzal stát – snad každý fořt a hajný se však cítí jako malý paša a pohazuje si s lidmi, jak se mu zlíbí, pokud tomu neučiní přítrž síla organizace. Například fořt Staiger z revíru Špičák požadoval po svých dělnících, aby stáhli dřevo u naprosto nevyhovující zasněžené cesty. Když ho znali lidé slušně upozornili na nemožnost celého úkolu, bylo mluvčímu skupiny panem Stogererem naznačeno, že se na jaře může poohlížet po jiné práci. Lesník se teď už několik týdnů strachuje o své živobytí. – Další případ: Dřevorubci v revíru Špičák museli na podzim jeden a půl dne kypřit půdu, aby se do ní snáze dostala létavá semena. Práci po nich požadovali zadarmo a teprve, když se lidé začali vzpírat, slíbili jim proplacení. Na peníze však dodnes čekají.

Do obrázku zapadá i jednání hajného Zandera z Hamrů, který u sebe na podzim nechal několik dní hrabat ženy dřevorubců slámu, aniž jim za to dal byť jen haléř mzdy. To vše je možné ve státním lesnictví, to vše je možné ve znamení pozemkové reformy, která se údajně provádí k „osvobození venkovského lidu“!

Člověk navíc zas a znova naráží na bídu invalidních dřevorubců. Jistý Heinrich Rayal z Hojsovy Stráže-Jezerních chalup měl například v roce 1911 nehodu při stahování dřeva, uhnal si dvojnásobnou tříselnou kýlu a od té doby je neschopný práce. Jemnostpáni vyplatili muži, který navíc ještě živí starého otce, na penzi opravdovou almužnu, stát, jenž nyní nastoupil na jejich místo, je lakomý naprosto stejně. Z poštovních výpisů je patrné, že lesní správa v Brandýse nad Labem úplnému invalidovi vyplácí měsíční důchod ve výši 27 korun a 50 haléřů, z toho si strhává 30 haléřů za orazítkování. Cožpak to není donebevolající ostuda?

Poznámka: fořt = nadlesní

UKÁZKA 8. – Sokolovsko

Mezi nádražím a městem Sokolov potkáváme podivný povoz. Zbídačele vypadající chlapec táhne bahnem, v sychravém podzimním počasí, bosky, ruční vozík s uhlím. Nemá na sobě košili, je zahalen jen do roztrhaného pláštiku.

„Kdo to je?“

„Ten patří k přebíračům uhlí, těch jsou tady v okrese stovky.“

„Jsme ale přece v oblasti, kde je uhlí nadbytek?“

„Právě proto tady přebírání uhlí zachraňuje mnohé životy.“

Zkuste najít v pevninské Africe či Austrálii černošský kmen, který by si tak šíleně organizoval pokrytí potřeb! V Kraslicích nesmějí tkalci tkát látky, ženy nesmějí šít košile pro sokolovské horníky, kteří mají zase zakázáno narubat pro sebe a mrznoucí Krušnohorce dostatek uhlí. Nějaký černý medicínman by jistě dokázal lépe zorganizovat, aby jedni nemuseli mrznout a druzí nemuseli umírat hladem – kapitalismus to nesvede. Pro duchem slabé vyznačce vládnoucího hospodářského řádu budou tyto nevyhnutelné závěry samozřejmě opět „socialistické přehánění“ nebo „zobecňování jednotlivých případů“. Tak tedy předložme důkaz, že dnešní hospodářské šílenství – zvané „krize“ neuvrhne do propasti zániku pouze jednotlivce, nýbrž celé tisícíhlavé zástupy dělníků. Sokolov a Kraslice nejsou náhodně vybranými příklady, nýbrž centry palčivé hospodářské bídy a masové nouze v tomto státě.

UKÁZKA 9. – Vyšíváči

Ze všech smutných osudů domáckých pracovníků, na které jsme narazili na cestě podél krušnohorského hřebene, zanechala asi nejhlubší dojem návštěva rozpadající se dřevěné boudy v Zelené Hoře u Kraslic. V potměšilé světnici jsme našli dva staré lidi ponořené do jednoduché výšivky, natažené na běžném dřevěném stojánku. 76letý soudruh Dörfler a jeho 80letá sestra, paní Ehm, si tímto způsobem vydělávají na živobytí. Přijdou si na 30 až 40 korun týdně. Jak z nich vyjdou? No, vypráví mluvný stařík s veselým pomrkáváním, je to teď snazší, protože jeho žaludek stejně nesnese jídlo.

„To byste měl vidět náš jídelníček! Dnes k obědu jsme měli bramborovou kaši a kousek chleba, večer se bude podávat obilná káva a suchý chleba.“

„A ráno?“

„Ráno nejím vůbec, to už je můj zvyk.“

Stará žena potvrzuje, že se v této vpravdě puritánské domácnosti ráno nevaří. Kávu si vypije jen tehdy, když zbude „krapet“ z předchozího večera.

Z výdělku – vypráví žena dál – jde velká část na topení. Odstěhovala se ze své staré komůrky právě proto, že s bratrem dokážou společně snáz uživit liti-nové kamínka. Jak dlouho již vyšívají (tady se tomu říká „heftování“)? Muse-la začít v šesti, sedmi letech. Pokud vezmeme za začátek regulérní obživy desátý rok života, mohla by žena už brzy oslavit své sedmdesátileté pracovní jubileum. Sedm desítek let domácké práce, a stále ještě bojuje o přežití, nad bramborovou kaší s chlebem, bez snídaně ...

„60 let jsme dělali pro zatracenou společnost a teď nás nechají umřít hladem!“ vykřikne stařec v návalu hořkosti. Brzy již ho zaměstnává líčení jeho živo-

ta. Dříve vyšival barevné obrazy a postupně zvětšil anglického krále, perského šáha, říšského poslance soudruha Glockela a nakonec i prezidenta Masaryka.

Dělnickému tělocvičnému spolku v Tisové vyšíl nádherný prapor, který vzbudil v roce 1923 v Lipsku velký ohlas. Jeho ruka zdobila také komunistické vlajky, protože, jak to soudruh Dörfler sarkasticky odůvodnil:

„Když to musí být, udělám halenu i čertově babičce.“

Několik statistických údajů (rovněž z knihy Jakschových reportáží):

V revírním okrese Karlovy Vary bylo zaměstnáno:

1913 ... 7195 horníků

1921 ... 13974 horníků

1926 (červen) ... 5857 horníků

Od roku 1921 bylo v revíru propuštěno 8117 havířů a uzavřeno celkem 39 dolů. Ztráty se rozpočítávají mezi jednotlivé okresy následovně:

první údaj je k roku 1921, druhý k roku 1926

Loket	2423 – 844
Karlovy Vary	1962 – 422
Sokolov	8890 – 4768
Jáchymov	699 – 300

UKÁZKA Mileny Jesenské – **Září 1938**

Jak vypadají ti poslední, vám mohu říci. Mluví s železničářem.

Mluví česky velmi dobře, teprve po několika větách poznávám, že není Čech. Ne, je Němec. Je organizovaný ve straně českých národních socialistů, ukazuje mi legitimaci, má ženu Češku a dvě děti, které chodí do české školy a neumějí německy. Je zaměstnán u českých státních drah plných deset let jako „smluvní“. Vydělává 450 Kč měsíčně. Bydlí u rodičů – Němců, kteří mu dávají zdarma byt. Má čtyři bratry – Němce. Dva jsou zaměstnáni v Německu, dva ve Varnsdorfu. Všichni čtyři mají vlastní byty a rodičům dávají malou podporu, jen on nemůže dávat rodičům ani haléř, naopak, bere od nich. V rodině je ovšem terčem věčného posměchu: „koukej, co ti dávají Češi!“

Za deset let se mu nepodařilo získat definitivu – být smluvním zaměstnancem totiž znamená výpověď na hodinu a žádné sociální pojištění. „Podal jsem si teď žádost o strážní domek, který se uvolní,“ povídá. „To už je pátá žádost za těch deset let, co tu jsem. Na mou duši, jestli mi ji zamítnou, dám se taky k těm henleinům.“

Ten člověk neměl tušení, že dovedu držet pero v ruce, a nevěděl vůbec, že se ho vyptávám. A když mluvil, třásl se mu ruce a po tvářích mu tekly slzy. Myslíte-li, že to je nějaký výjimečný případ, mýlíte se. Je to typický případ.

PRAKTICKÉ INFORMACE, ZDROJE:

K Wenzelu Jakschovi diskusní pořad ČT Historie.cs:

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-histori-cs/211452801400029-konrad-henlein-a-wenzel-jaksch>

K Mileně Jesenské:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Milena_Jesensk%C3%A1

Zajímavý příspěvek trochu jiným pohledem:

https://www.extralife.cz/retro/spisovatelka-milena-jesenska-muzi-ji-obdivovali-ale-zadny-s-ni-nevydrzel_19377.html

SVĚTOVÍ ČEŠI

Jana ČIHÁKOVÁ

- Klíčová slova:** *světově známí Češi*
- Využitelnost:** *hodiny předmětu Člověk a jeho svět ve 4. a 5. ročníku nebo odpovídající hodiny vlastivědy*
- Cíl:** *seznámit žáky s významnými osobnostmi
čtenářská gramotnost
netradiční formy zpracování informací o životě a díle*
- Mezipředmětové vztahy:**
*výtvarná (estetická) výchova
český jazyk
přírodopis
výtvarná výchova
záleží na zaměření dané osoby)*
- Časová dotace:** *jednotlivé aktivity na cca 40 minut*
- Cílová skupina:** *žáci 4. a 5. tříd*
- Pomůcky:** *knihy Světoví Češi 1 a 2 (Příběhy osobností, které pro slavily naši zemi) od autorské skupiny Jiří Černý, Jiří Felix, Jana Jůzlová. Praha 2015, 2016.*

Snažila jsem se předmět Člověk a jeho svět učit poněkud jinak, ne jako malé dějiny, malý zeměpis a přírodopis. Snažila jsem se v duchu RVP pojímat předmět jako celek (jako vzdělávací oblast). Neustále jsem hledala nějakou vhodnou inspiraci, až se mi postupně dostaly výše uvedené knihy o Češích, kteří by měli být světově proslulí, avšak mnoho žáků je vůbec nezná.

Během hodin jsme většinou přečetli text o dané osobnosti (rozvoj čtenářské gramotnosti) a pak jsme informace zpracovali. Snažila jsem se volit pokaždé jinou formu, jak život a dílo dané osobnosti zpracovat.

Uvádím několik ukázek.

O novém umění

Jan Kotěra (1871 – 1923)

Přelom 19. a 20. století bylo období převratných změn, kdy se vytvářela moderní podoba mnoha uměleckých odvětví. V oblasti architektury byl tako-

vým průkopníkem Jan Kotěra. Jeho budovy nejsou ani strnule tradiční, ani ozdobně secesní, ani ještě hranatě moderní. Jsou účelné, a přitom krásné.

Narodil se sice v Brně, ale rodina (jeho otec byl středoškolský profesor kreslení) se často stěhovala, a tak do škol chodil v Ústí nad Labem a v Plzni. Po maturitě na stavitelské škole odešel Kotěra do Prahy a začal pracovat v projekční kanceláři inženýra Freyna. Díky němu se seznámil s baronem Johannem Mladotou ze Solopisk, který se ho rozhodl finančně podporovat na studiích na vídeňské akademii. Přestavba Mladotova zámku Červený Hrádek u Sedlčan a stavba mladotovské rodové hrobky byly také první Kotěrovy profesionální zakázky. Po ukončení studií a půlroční studijní cestě do Itálie se Kotěra stal profesorem dekorativní architektury na Uměleckoprůmyslové škole v Praze a později pak působil jako profesor architektury na Akademii výtvarných umění.

Roku 1900 uveřejnil v časopise Volné směry úvahu O novém umění, kterou můžeme považovat za shrnutí jeho představo tom, jaký má architektura vlastně smysl a jak působí na člověka. Podle něj jde o tvoření a konstrukci prostoru a zdobení má vytvořený prostor pouze podpořit. Současně ale architekturu vnímal jako uměleckou disciplínu, ne technickou. Často se ve svých návrzích inspiroval lidovým uměním a řada staveb využívá kombinaci neomítnutého cihlového zdiva se sklem.

Na počátku 20. století měl Kotěra nejméně zakázek na rodinné vily. Ale pokud požadavky zákazníka neodpovídaly jeho vlastnímu uměleckému přesvědčení, neváhal zakázku odmítnout – takto se rozešel například s politikem Karlem Kramářem. Mnohé jiné domy však stojí dodnes, například Trmalova vila v Praze-Strašnicích, Kotěrova vila na pražských Vinohradech či Laichterův dům tamtéž. Celkem za svůj život navrhl 40 rodinných domů a vil.

Pracoval však i na veřejných budovách, známý je jeho Národní dům v Prostějově či hotel okresní dům a městské muzeum v Hradci Králové.

Od roku 1907 až do konce života Kotěru zaměstnával projekt budovy Právnické fakulty v Praze. Postupně zpracovával několik variant návrhů a stavba nakonec započala až po jeho smrti.

PRACOVNÍ LIST

Rozdělení do badatelských skupinek. Každý vždy čte stejný text, ale každý bude v textu hledat něco jiného podle role, kterou si vylosuje:

Role:

1. Životopisec – vypisuješ životopisné údaje (data, místa, školy, zaměstnání apod.).
2. Architekt – zajímá tě a vypíšeš si, co je podle Jana Kotěry smyslem architektury.

3. Kartograf – vypíšeš informace o konkrétních stavbách, zjistíš, kde se nacházejí.

Zástupci rolí prezentují výsledky své práce. Od každé role několik zástupců. Ostatní naslouchají a pak provedou zápis do sešitu, který je předepsán, ale nedokončen – to musí dokončit každý žák na základě toho, co četl a co slyšel.

ZÁPIS DO SEŠITU:

Jan Kotěra – průkopník v oblasti architektury

Jaký byl:

Co dělal:

Věta, která ho vystihuje:

Synonymum pro Jana Kotěru:

PŘÍKLADY ODPOVĚDÍ:

Jaký byl: Byl odvážný a nebál se prosadit si své. – Byl odvážný a nebál se těžkých věcí. – Výjimečný architekt tím, že se nepodrobil stylu své doby.

Co dělal: Byl architekt, přestěhoval se z Brna do Prahy. – Dělal architekturu. – Navrhoval domy neodpovídající svému stylu.

Věta, která ho vystihuje: Byl rozený architekt a rád maloval. – Kotěra je prostě frajer. – Moje domy musí být pevné a krásné.

Synonymum pro Jana Kotěru: Architekt. – Odvážnost a architektura najednou. – Krása a odolnost.

Průkopník abstrakce

František Kupka (1871 – 1957)

Jeden z nejvýznamnějších, celosvětově oceňovaných malířů 20. století, František Kupka, se rozhodl zobrazovat svět pomocí barev a zachyceného pohybu. Narodil se jako prvorozený syn úředníka Václava Kupky, sloužícího v Opočně a pak v Dobrušce. Brzy mu zemřela maminka a nevlastní matka, která neměla pro jeho výtvarné sklony pochopení, přiměla otce, aby ho dal do učení na sedláře. Naštěstí si jeho talentu povšiml dobrušský starosta Josef Archleb a začal ho podporovat. Díky tomu mohl Kupka studovat na pražské akademii a na akademii ve Vídni. Ve svých 24 letech pak odjel na stipendium mecenáše Vojtěcha Lanny do Paříže. Ve Francii se posléze natrvalo usadil, od roku 1904 žil v Puteaux, předměstí Paříže, kde tehdy působila řada umělců.

Kupka ve Francii kreslil nejprve pro různé časopisy a vynikal také jako ilustrátor knih a karikaturista. Neztrácel ale ani kontakty s domovem a už roku 1910 byl jmenován členem České akademie věd a umění.

Za první světové války se Kupka zúčastnil českého protirakouského odboje a jako člen Roty Nazdar bojoval na řece Sommě. Po zranění pomáhal organizovat československé legie, navrhoval uniformy i podobu Československého válečného kříže 1914 – 1918. Po návratu do vlasti krátce působil na ministerstvu obrany, v roce 1922 byl jmenován profesorem pražské Akademie výtvarných umění, ale po dvou letech se opět vrátil do Francie. V této funkci coby patron českých studentů výtvarného umění v Paříži působil do roku 1938.

Jako malíř se Kupka proslavil především coby průkopník abstraktní (nfigurativní) malby, tedy malby, která nezobrazuje konkrétní postavy, předměty či jevy. Řekl k tomu: „Myslím, že není zapotřebí kopírovat stromy, když cestou na výstavu je lidé vidí lépe ve skutečnosti.“ Pro Kupku se nejdůležitějšími staly barvy a jejich vzájemné působení a zobrazení pohybu, světla či zvuků. Zabýval se přírodními vědami, především optikou (naukou o světle, a tedy i barvách a jejich vnímání), ale současně se intenzivně věnoval i duchovním naukám jako spiritismu, okultismu, astrologii a filozofii. To vše se v jeho díle odráží. Majitelem řady Kupkových obrazů byl továrník Jindřich Waldes, který malíře podporoval od roku 1919 až do své smrti.

Společně jsme si přečetli text. Zeptala jsem se žáků, jestli je něco v Kupkově životě zaujalo. Promítli jsme si na interaktivní tabuli tabuli několik Kupkových děl. Pak každý dostal předepsanou Kupkovu báseň života, kterou musel doplnit.

KUPKOVA ŽIVOTA BÁSEŇ,

Např. Jsem František Kupka, strojevedoucí na parní lokomotivě...

Jsem

Chci se dozvědět

Slyším

Vidím

Toužím po

Jsem

Dělám si starosti o

Pláču nad

Jsem

Dobře rozumím

Sním o tom
Snažím se
Doufám
Jsem

UKÁZKY ODPOVĚDÍ ŽÁKŮ ZE 4. TŘÍDY (výběr):

Jsem malíř, jsem velký malíř a rád kreslím, oceňovaný, návrhář uniforem, malíř 20. století, syn úředníka Václava, malíř abstraktního umění...

Chci se dozvědět něco víc o malování, víc o malířství a architektuře, víc o ostatních malířích a jak svět vidí barvy, komu se líbí mé obrazy, kdo má rád mé obrazy, jak vyjádřit obrazem skutečnost, jestli na to mám...

Slyším samé NE, barvy a dokonce i věci, přírodu, volné písničky, které vají okolo mne, hudbu ke každé věci, kterou vidím, hudbu obrazu, zobrazení pohybu, slyším svá slova, proč jen uměním kopírovat stromy, když je skutečnost tak dobrá, hodně chvály, řev, rány a pláč...

Vidím barvy, geometrické tvary, co maluji, hudbu, krásu, obrazy, touhu, válku a boj, že obraz nebude nikdy tak dobrý, jako skutečnost, mnoho věcí, které se mi líbí a zajímají mě, své umění, šťastný svět barevně...

Toužím po tom, aby malíři malovali podle fantazie, obrazech jiných malířů, krásném světě, malířství, mamince, která by mě podporovala, pochopení, abych mohl malovat, novém nápadu, nádherných obrazech, navrácení do Francie, malování, kreslení, nových informacích, hodných rodičích...

Jsem neobyčejný člověk, dobrý malíř, František Kupka, známý malíř, průkopník, malíř, kterému maminka roztrhala obrázky, sedlář, malíř umění, malíř, který má rád barvy...

Dělám si starosti o svoje obrazy, matčinu nenávisť k mým obrázkům, to, že jsem špatný, svou budoucnost, legie, rodinu, přírodu...

Pláču nad obrazy, svými obrazy, lidskou hloupostí, papírem, tím, že nemám podporu rodičů...

Jsem budoucí malíř obrazů, studovaný, ale chci stále poznávat, František, umělec...

Dobře rozumím malířství, pohybu, stínování, barvám, uniformám, když někdo někoho nechápe, abstraktnímu malířství, malování, kreslení, obrazům...

Sním o tom, že moje obrazy budou oblíbené, být zajímavý, aby mě někdo podporoval, být malířem...

Snažím se malovat jinak, než ostatní malíři, barvy v pohybu, dělat zajímavé obrazy, vnímat barvy, dát do svých obrazů své pocity, malovat, malovat krásně, nakreslit hudbu...

Doufám, že mé obrazy nikdo neroztrhá, že se mi mé obrazy povedou, že budu dobrý malíř, že mi maminka neroztrhá další obrázky, že se dočkám pochopení, že se ostatním budou líbit mé nové obrazy, že maluji hezky...

Jsem zajímavý, sedlář, malíř abstraktního umění, vlastenec, malíř František Kupka...

Otec moderního pivovarnictví

František Ondřej Poupě (1753 – 1805)

Pivo se na našem území vaří již po staletí, avšak středověké a ještě i raně novověké pivo mělo k tomu, co se vaří a pije dnes, hodně daleko. Pravou revoluci ve výrobě piva provedl na konci 18. století český sládek František Ondřej Poupě a do odvětví, ve kterém do té doby vládly nejrůznější pověry, vnesl vědu, řád a systém.

Narodil se v Českém Štemberku jako syn kováře, roku 1768 se začal učit u svého bratra Jana, jenž byl sládkem ve velké Bíteši. Během učení, které trvalo čtyři roky, prošel Poupě celou výrobou piva a sladu a po vyučení pracoval u bratra ještě rok. Pak se vydal na zkušenou po evropských pivovarech, kde pobyl šest let.

Kolem roku 1780 se stal samostatným sládkem u knížete Windischgratze ve Štětí na Strakonicku. Vedoucí postavení mu dovolovalo zlepšovat technické vybavení pivovaru a zavádět při vaření piva nové postupy. Zajímal se také o přírodní vědy, které ho přivedly k užívání takzvané pivní váhy, z níž se zrodil pozdější hustoměr. Dále zaváděl metody pro systematickou kontrolu kvality sladu a chmele a prosadil užívání teploměru (tvrdil, že „sládek bez teploměru jest jako lodník bez kompasu“).

Dále působil například v Tachově, Hořovicích, Jinonicích či ve Slaném, avšak vrcholem jeho pivovarnické kariéry bylo místo sládky v Brně, kam se přestěhoval v roce 1798. Tamní městský pivovar byl prvním velkým pivovarem, kde Poupě působil. Jak bylo jeho zvykem, rychle zvýšil kvalitu piva a výrobu a brzy za ním začali chodit sládkové z okolních pivovarů pro rady. Poupě založil v Brně také první sladovnickou školu.

V roce 1794 vydal první, německy psanou knihu, jejíž název v překladu zní *Umění vařit pivo fyzicko-chemicko-hospodářsky* popsané a v roce 1801 vydal první česky psanou učebnici o pivovarnictví a sladovnictví – *Počátkové základní a naučení o vaření piva*.

Jeho význam oceňují jeho následovníci v Českém svazu pivovarů a sladoven každoročně udělovanou (od roku 2012) cenou za přínos českému pivovarnictví a sladařství, kterou po něm pojmenovali.

VAŘENÍ PIVA V ČESKÝCH ZEMÍCH

Česká republika je doslova pivní velmoc, pivo se zde prokazatelně vaří už od raného středověku. Nejstarší písemnou zmínku o něm nacházíme v zakládací listině břevnovského kláštera z roku 993. Od 13. století se pivo vařilo prakticky v každém měšťanském domě, ale dnešním pivům se příliš nepodobalo a obsahovalo přísady, které nám dnes znějí přímo strašidelně. Vedle ještě pochopitelných bylinek se v receptech nacházejí vysloveně magické přísady jako hlína z hrobů, kosti zločinců, dřevo z rakví či třísky ze šibenic. Na přelomu 15. a 16. století se vaření piva, tedy tzv. právo várečné, stalo předmětem politických sporů mezi městy a šlechtou – šlechtici ve zřizování panských pivovarů viděli dobrý zdroj příjmů, města se tehdy svá práva marně snažila obhájit. Pravý rozkvět českého pivovarnictví nastal až v 19. století, kdy začaly vznikat průmyslové pivovary a sladovny. Po roce 1948 byly pivovary soustředěny do socialistických národních podniků, což výrobě piva značně uškodilo. V posledních letech se však objevil rychle se rozvíjející trend obnovy a vzniku řady malých pivovarů.

O F. O. Poupěti měli žáci nakreslit plakát, kterým by zdokumentovali jeho zásluhy – viz fotografie v přílohách.

Přílohy:

© Jan Kotěra se stal profesorem architektury v pouhých 27 letech. Mnozí závistivci mu to nikdy neodpustili a trnem v oku jim byl i jeho talent a snaha dělat věci „jinak“. Pochopení pro jeho umění měl naopak František Ulrich, v letech 1895–1929 starosta Hradce Králové.

© Nejvýznamnější budovou, kterou Jan Kotěra v Hradci Králové vytvořil, je Městské muzeum (dnes Muzeum východních Čech) na břehu řeky Labe. Návrh vznikl v letech 1907–1909, stavba proběhla v letech 1909–1913. Budova je účelná, a přitom monumentální, působí jako „chrám vědy“.

© Nejčastějšími zakázkami, kterými se Jan Kotěra zabýval, byly rodinné domy a vily. Zvláštním druhem vily je moderní zámek Ratboř, který ve stejnojmenné obci na Kolínsku vybudoval pro místního podnikatele Mandelíka. Nebál se ale ani vysloveně technických staveb, jako byly vodárny v Praze-Michli a v Třeboni.

Součástí příběhů o životě a díle významné osobnosti je i stránka s komiksem.

Ukázka prezentace a textu během zpracovávání kapitoly o Janu Kotěrovi.

Vyhotovené prezentace k F. O. Poupěti (viz výše) na školní chodbě.

VYNÁLEZCE BLESKOSVODU

Prokop Diviš
(1698–1765)

Hrom a blesk lidé od pravěku spojovali s nadpřirozenými jevy či hněvem bohů. Že se jedná o přirozený projev přírody (elektrický výboj), bylo dlouho mimo jejich chápání. Protože blesky způsobovaly požáry i úmrtí, snažili se před nimi lidé sebe i své domy chránit, jak uměli – pálením požehnaných svíček hromniček, modlitbou či zvoněním zvonů proti bleskům (což však způsobovalo vysokou úmrtnost zvoníků). V této souvislosti je možná překvapivé, že českým vynálezcem bleskosvodu byl muž z církevního prostředí – kněz Prokop Diviš.

Narodil se jako Václav Divíšek v chudé poddanské rodině ve východních Čechách. Protože církevní dráha znamenala pro chudé studenty v 18. století nejlepší cestu ke vzdělání, po studiích na jezuitském gymnáziu vstoupil do řádu premonstrátů. Se složením řeholní slibu přijal jméno Prokop a příjmení si změnil na Diviš. V roce 1736 se stal farářem v Příměticích (dnes součást Znojma) a s výjimkou let 1741–1742 zde působil až do konce života. Tady také začal se svými pokusy s elektřinou, jež dělil na zvláštní, užitečné a zábavné. Elektřinou poháněl například vlastnoručně zkonstruovaný hudební nástroj zvaný „Zlatý Diviš“, obsahující 790 strun, tři klaviatury a trojí pedálový systém, který dokázal zastoupit celý orchestr. Nástroj vzbudil velký ohlas, avšak po Divišově smrti se při opakovaném stěhování ztratil a jeho přesný popis se bohužel nedochoval. Od roku 1750 se začal zajímat také o elektroléčbu. Elektrickým proudem zkoušel léčit epilepsii, revmatismus, duševní choroby a svalové křeče.

Roku 1754 zkonstruoval svůj nejvýznamnější vynález – „meteorologický stroj“, kterým chtěl odsávat elektřinu z atmosféry, aby zabránil bouřkám. Ježaté monstrum

Ukázka z knihy, text o Prokopu Divišovi.

Divišova životabáseň, autor:

Např. Jsem Prokop Diviš, kněz, fyzik, lékárník a hudebník.

Jsem VYNÁLEZCE BLESKO SVODU. Používá
Chci se dozvědět JESTLI SE MŮJ BLESKOSVOD DO DNES.
Slyším BOURKU.
Vidím MŮJ BLESKO SVOD.
Toužím po VYLEPŠENÍ BLESKO SVODU.
Jsem PROKOPNÍK RŮZNÝCH VYNÁLEZŮ.
Dělám si starosti o MOJE VYNÁLEZY,
Pláču nad JEHO SVRŽENÍM MĚHO BLESKOSVODU.
Jsem VAŽNÝ, MEMU BLESKOSVODU.
Dobře rozumím, ZE SE MOJE BLESKOSVODY PASTAVÍ I.
Snažím se POROZUMĚT LIDEM
Doufám ŽE SE NA MŮJ BLESKOSVOD NEZAPOMENĚ
Jsem RÁD, ŽE SE NA MĚ NEZAPOMNĚLO

Napiš vynálezci e-mail.

Komu: prokop.divis@onensvet.cz

JSEM RÁD ŽE JSTE PŘEDHONIL
BENJEMINA FRANKLINA.
PEPA

☺
ah.

Vyhotovený pracovní list o Prokopu Divišovi.

Divišova životabáseň, autor:

Týna 1. úh.

Např. Jsem Prokop Diviš, kněz, fyzik, lékárník a hudebník.

Jsem Jsem Václav Divišek..

Chci se dozvědět Tři klavíraty a trojí pedálov.

Slyším slyším ve své duši že, že něco

Vidím musím vymyslet aby lidé už neumřeli

Vidím jak hoří domy když začne bouřka

Toužím po aby mi farmáři uvěřili, že bleskosvod nemůže

Jsem za sucha

Dělám si starosti o přijde ráda jak hoří domy, že jednon

Pláču nad Pláču nad tím, kolik lidí umře

Jsem Vynálezce bleskosvodu

Dobře rozumím elektrolať a tomu že blesk přitahuje

Sním o tom že budou mít vsichni na domech

Snažím se vymyslet ještě něco lepšího třeba elekt

Doufám že na nás dím blesk nebude utóčit

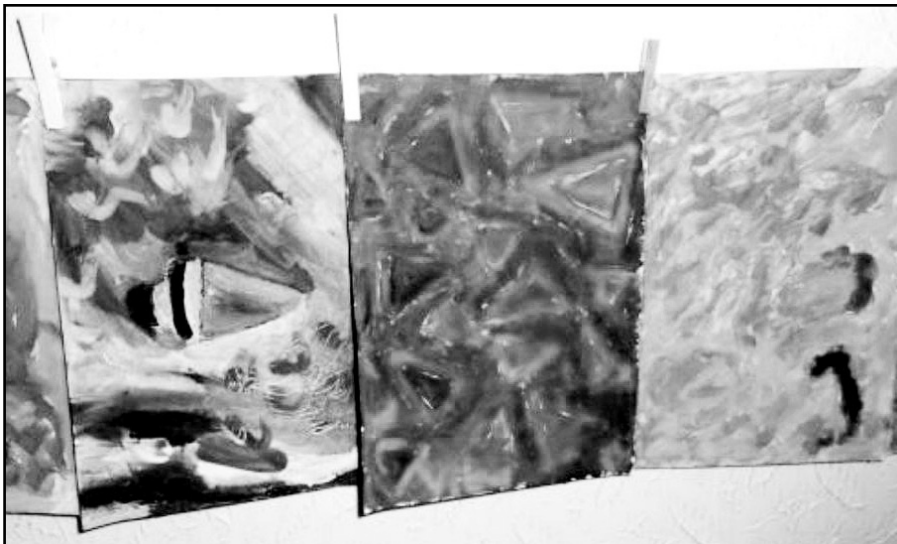
Jsem Prokop Diviš

Napiš vynálezce-mail.

Komu: prokop.divis@onensvet.cz

Dobrý den pane Diviši. Jsem ráda že jste vymyslel bleskosvod. Je odvážné se pustit do takové věci, obdivuji vás, že jste to nevdal. Jste možná si to někdo neuvědomí, ale celý svět vám má za vděk a děkuje vám se nemusím bát při bouřce.

Další pracovní list k Prokopu Divišovi.

Shodou náhod jsme se dostali na výstavu o Kupkovi. V hodinách výtvarné výchovy se žáci pokusili namalovat obrazy dle mistrova vzoru.

Další nápad, který čeká na provedení:

Ve 2. díle knihy se nachází text o Josefu a Karlovi Čapkovi. I tentokrát nechám žáky text přečíst a pak třídu rozdělím do 3 skupin. Žáci dostanou úkol – Zjistěte v textu a vypište si:

- a) Co měli bratři společného:
 - b) Čím se bratři lišili:
 - c) Co jste zjistili o jejich díle:
- Práce bude probíhat ve skupinách:

Další aktivity s uvedenými knihami budeme sledovat a rádi nové autorčiny nápady při vhodných příležitostech zveřejníme (poz. PM).

ALOIS MUSIL

Pavel MARTINOVSKÝ

- Klíčová slova:** *Alois Musil
islám
stereotypy*
- Využitelnost:** *hodina o stereotypech
opakování učiva: náboženství, cestovatelé, významní Češi
lidská práva, svoboda tvorby*
- Cíl:** *seznámit žáky s objevem českého cestovatele
diskutovat a vcítit se do role
poukázat na stereotypy*
- Mezipředmětové vztahy:**
*občanská výchova
český jazyk*
- Časová dotace:** *vyučovací hodina
6. aktivita cca 15 minut*
- Cílová skupina:** *žáci 9. třídy v červnu*
- Pomůcky:** *komiks Košutová, Kristýna: Šejch Músá. Praha 2015
internetové stránky – <http://www.aloismusil.cz>
archivní databáze – <http://aloismusil.htf.cuni.cz/>
obrázky najdete na – <https://digitalcollections.nypl.org/collections/kusejr-amra-mit-einer-karte-von-arabia-petraea#/?tab=about&scroll=25>*

POZNÁMKA NA ÚVOD:

O osobu Aloise Musile se zajímám poměrně delší dobu. Postupně odhaluji další a další informace. Mj. jsem navštívil výstavu fotografií orientalisty Aloise Musila na Českém Šternberku. Rád bych o našem významném cestovateli připravil rozsáhlejší projekt. Zatím především získávám materiály.

Proto když jsem šel suplovat, rozhodl jsem se, že se pokusím využít něco málo z toho, do čeho se chystám. To jsou aktivity číslo 1 – 5. Jako 6. aktivitu zveřejňuji text, který lze stáhnout z databáze. Zaujal mne svým stylem, a proto jsem ho použil jako opakovací v hodinách češtiny. Zároveň jsem krátce sondoval, co si žáci o Musilovi pamatují a pokud si někdo něco nezjistil sám doma.

Třeba vás tato aktivita bude inspirovat k jiným, podobným.

Pro zasvěcené: Znáte tu situaci, když jdete do 9. třídy v polovině června splouvat. Pokud nepřijdete s něčím nečekaným, s něčím, co je zaujme, pak je to těžké...

1. MALOVÁNÍ

Žáci si vylosují papír s jedním ze 6 úkolů

Úkoly:

- namaluj krajinu, ve které se ti líbí,
- namaluj stavbu, která se ti líbí, nebo k ní máš nějaký vztah,
- namaluj život ve městě,
- namaluj člověka, kterého máš rád, nebo kterého si vážíš,
- namaluj jídlo, které ti chutná,
- namaluj obrázek z oblíbené knihy.

Úkol je napsán na zadní straně. Na druhou (volnou) stranu mohou žáci tvořit. Jde o to vytvořit jednoduchou kresbu (čas cca 10 minut) a pak ji prezentovat. Tuto informaci mají žáci od začátku.

2. PREZENTACE OBRÁZKŮ

Během prezentace žáci vysvětlí, co a proč namalovali.

3. WORKSHOP

Úvodní otázka: Existovalo něco, co by vás během tvorby omezovalo?

Názory se zapisují na tabuli.

Vedle informací o čase, formátu, možnostech (barvy, PC grafika) apod., nebylo nic, co by žáky omezovalo.

Dají se vaše připomínky nějak vyřešit?

Ano, dá se více času, získá se větší plocha atd. Postupně se připomínky škrtají. Ukáže se, že vlastně neexistuje nic, co by žáky omezovalo.

Skutečně vůbec nic?

Ukáže se, že existuje něco jako „lidská práva“, zjednodušeně řečeno by svou malbou neměli někoho ohrozit, nebo omezit.

Dobře a napadne vás, že by mohlo někde, nebo někdy cosi, co by mohlo zakazovat cosi malovat? Nebo komusi? Kde není svoboda tvorby?

Nová série nápadů, které se zapisují na tabuli a pak se postupně vysvětluje, co tím kdo myslel. Např. totalita, církve, sekty apod.

Vysvětlení, proč a co kdo napsal je důležité, neboť se poprvé objevují stereotypy. Vypsání argumenty jsem rozdělil do 2 skupin: politické a náboženské. K těm politickým patřilo třeba to, že Židé byli omezování od nacistů, nebo

že za komunistů se třeba nesměly kreslit některé věci (a autoři byli zavíráni) – což je typická ukázka stereotypu, potřeba je ukázat kdo a za co, ve které době (žáci využili například rodinnou vzpomínku). Ve skupině náboženských důvodů zaznělo slovo tabu, což je dobré, že ho žáci znají. Pak zaznělo, že islám zakazuje zobrazovat lidské postavy.

Tato informace byla pro mne důležitá.

4. AMRA

V letech 1895 – 1898 studoval mladý Alois Musil na Blízkém Východě a během cest navštívil místo zvané Amra. Když se vrátil domů (do Rakouska-Uherska), tvrdil, že v Amře, sídle umajovského korunního prince, spatřil namalované lidské postavy.

Zde je reakce profesorů – promítnu obrázek 1.

Co říkáte jejich odpovědím?

Pokuste se vcítit do role mladého A. Musila. Dokázali byste nějak odpovědět? Argumentovat? Pozor: Nemáte jakýkoliv důkaz.

Prohlédněte si obrázek číslo 2 (který promítnu).

Co říkáte těmto odpovědím?

Krásná ukázka stereotypu: Přeci to nemůže objevit Čech! Diskuze na toto téma. A znáte nějakého českého objevitele? Za všechny můžeme jmenovat objevitele kontaktních čoček O. Wichterleho, chemika Antonína Holého, Bedřicha Hrozného jako toho, kdo vyluštil písmo Chetitů, naše nositele Nobelovy ceny a další.

Jako Musil jste přesvědčeni o své pravdě, opravdu se v zámečku Amra viděli na stěnách obrázky lidských postav. Co můžete udělat, abyste potvrdili svá slova?

Krátká diskuze o možnostech.

Promítnu obrázky 3 – 5.

5. ZÁVĚR

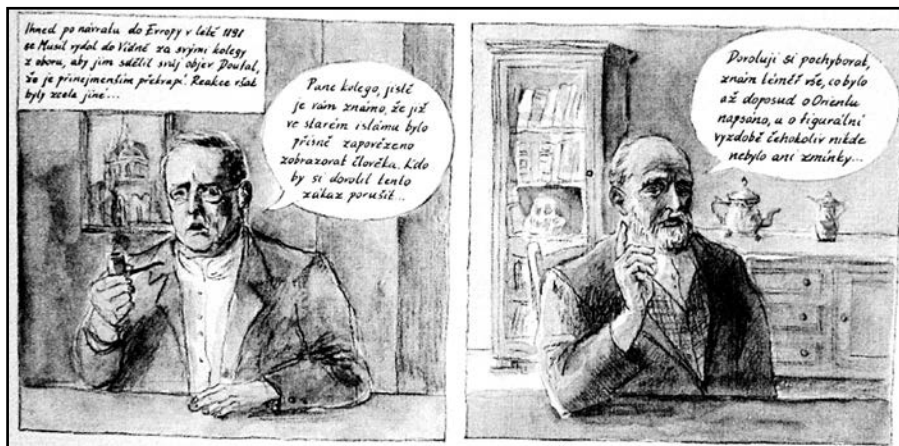
Co jsme si dnes pověděli a ukázali o stereotypech?

Kdo to byl Alois Musil?

Co můžeme říci o islámu a zobrazování lidských postav?

U poslední otázky je důležité, aby si žáci uvědomili, že vše prochází určitým vývojem. Pokud v současné době islám zakazuje kreslit lidské postavy (připusťme, že pojmem islám myslíme islám známý z arabských států), pak to nutně nemuselo být stejné po celou dobu. Ostatně lze snadno poukázat na vývoj a proměny křesťanství, křesťanských svátků apod. A právě to, že odmítáme připustit určitý vývoj, snadno se dopouštíme stereotypů.

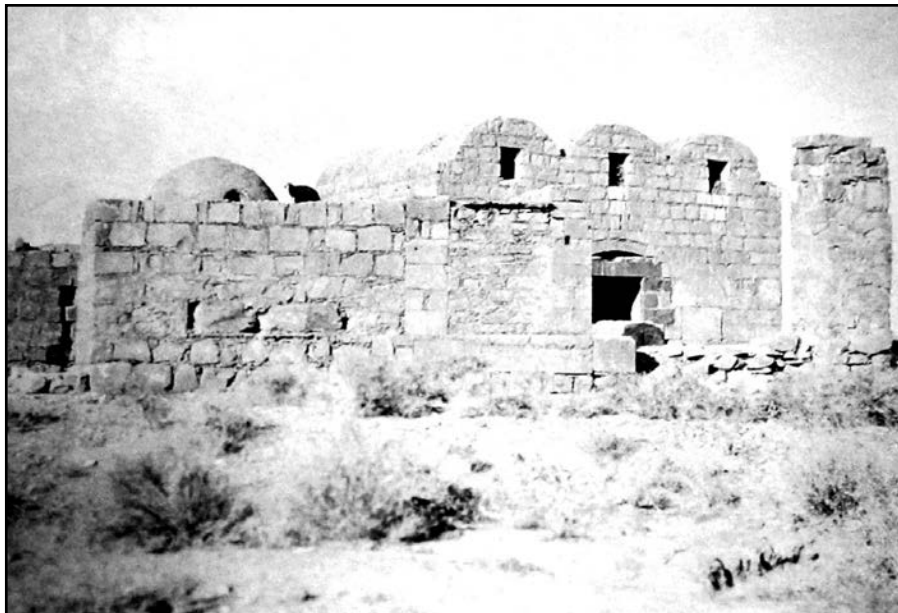
Obrázky k předchozím aktivitám

Obrázek 1 – reakce vídeňských profesorů (z komiksu)

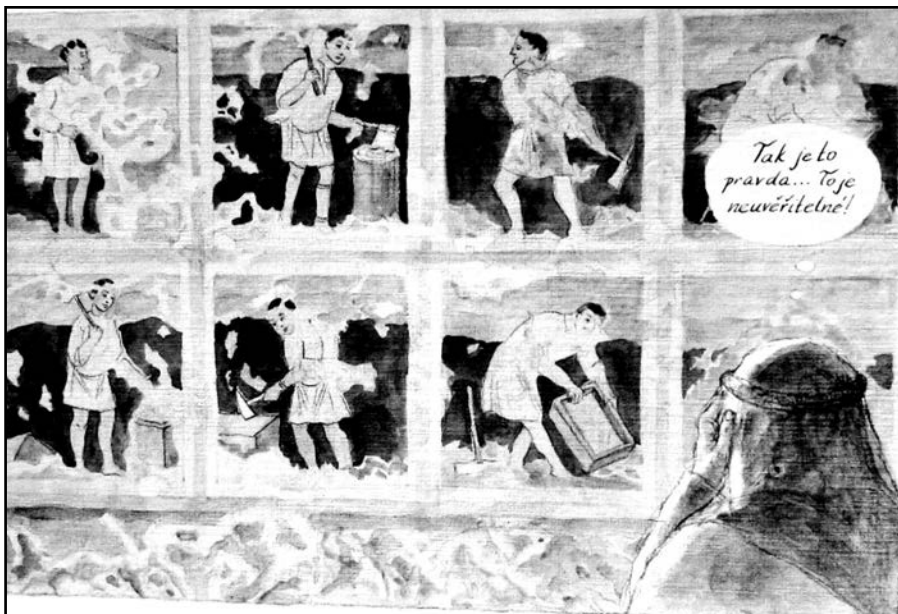
Obrázek 2 – reakce vídeňského profesora a zástupce podporovatele (dnes bychom řekli sponzora) (z komiksu)

Obrázek 3 – Amra, přefoceno na výstavě na Českém Šternberku

Obrázek 4 – vnitřek Amry (z výše uvedené databáze)

Obrázek 5 – Musil překvapeně zírá na lidské postavy (z komiksu)

6. PRÁCE S TEXTEM

Text jsem našel v Musilově archivní databázi, dá se stáhnout. Je psán psacím strojem a tužkou je k němu připsáno datum 23. 9. 1933. Mělo by se jednat o text k přednášce v rozhlasu.

V ZAKLETÉM ZÁMKU

Za mého prvního pobytu za Mrtvým mořem se mne ptal nějaký náčelník: „Viděl jsi, Múso, zámek Amru?“

„Ani jsem toto jméno ještě neslyšel. Co to je za zámek?“

„Navštívil jsem jej jen jednou. Je dobře uchován, má překrásné sloupy, nápisy a obrazy. Vystavěl jej Šalamoun, syn Davidův, vrchní vládce všech pozemských duchů. Pozemští duchové mu pomáhali a usadili se v zámku i v okolí. Kdo může se mu vyhýbá.“

„Básníš nebo mluvíš pravdu?“

„Syn mého otce není básník. Mluví o tom, co viděl.“

Brzo jsem se přesvědčil, že i jiní o zámku věděli. Má zvědavost rostla, avšak nemohl jsem najít průvodce. Koho jsem za doprovod žádal, vymlouval se na pozemské duchy a na Rualy, s nimiž vedli Bení Sachr, moji tehdejší přátelé, válku.

„Nezahubí-li tě duchové, zasáhne tě koule nebo kopí Rualů, vždyť je okolí zámečku prosáklé krví.“

(...)

„I ty věříš, že je Amra obydlena duchy?“

„Jak bych nevěřil! Vždyť jsem na tyto své oči takového ducha viděl. Jako mladý hoch, ještě jsem ani chmýří pod nosem neměl, jsem se účastnil nájezdu. Velitel mne určil za zvěda. Měl jsem pozorovat okolí Amry. Uvázav svou klisnu, schoulil jsem se vedle ní a díval se s výšiny, zda za noci neuvidím nějaký ohýnek. Pojednou jako by někdo řekl, abych se obrátil a pohlédl k Amře. Zámeček zazářil a vycházela z něho postava z polovice pták, z polovice člověk. Nohy měla jako člověk, hlavu ptačí a místo rukou křídla. Krácela mávajíc křídly a rozhlížela se na všechny strany. Takový strach mne pojal, že jsem vytrhl kolík, ke kterému byla má klisna přivázána, vyhoupl se do sedla a ujížděl ke svým. Zle na mne hartusil velitel, avšak sám se zachvěl uslyšev, co jsem viděl. Zařekl jsem se, že do Amry nikdy nevkročím.“

Text jsme si přečetli a diskutovali o něm (čtenářská gramotnost).

Zvažovali jsme, co mohl mladý muslim vidět. Byl to chlapec, co kdyby přes všechny zákazy do zámečku nahlédl? Co by v něm spatřil? (reakce na suplovanou hodinu, žáci by si měli pamatovat, že v Amře jsou zobrazeny lidské postavy). Mohl malý muslim někdy před tím vidět vyobrazené lidské postavy? Pokud ne a tady v Amře ano – navíc byla místnost špatně osvětlena (se světlem mj. bojuje Musil při druhé expedici, když malby fotografuje) – co se mu pak mohlo zdát? Jaké měl sny, vidiny?

Pak jsme provedli úpravu textu do současné češtiny, nahradili jsme přechodníky, upravili slovosled a doplnili čárky.

ALEXA BOKŠAY

Pavel MARTINOVSKÝ

- Klíčová slova:** *sportovci mezi válkami
národnostní menšiny*
- Využitelnost:** *hodiny s tematikou sportu, nebo menšin v republice
období československých dějin mezi válkami*
- Cíl:** *setkání žáků s lidmi, kteří mají zajímavé životní příběhy,
které se prolínají s historií naší země
žáci poznají, že i ze sportovních informací se dá mnohé
vyčíst*
- Mezipředmětové vztahy:**
tělesná výchova
- Časová dotace:** *pár minut (záleží na výběru a množství informací)*
- Cílová skupina:** *žáci 9. tříd (SŠ), kteří fandí fotbalu*
- Pomůcky:** *Šálek, Zdeněk: Slavné nohy. Praha 1980.
Pondělík, Josef: Století fotbalu. Praha 1986.
Procházka, Karel: Fotbal to je hra. Praha 1984.
Houška, Vítězslav: Věčná Slavia. Praha 1992.
Časopis Podkarpatská Rus č. 4/2012. Praha 2012.
internetové odkazy – viz dále*

ÚVODNÍ POZNÁMKA

Když jsem začínal v minulém století učit, učil jsem vedle klasických tříd i v třídách pro žáky s SPU. To byly většinou třídy o počtu 14 – 16 žáků, především žáků – kluků, kteří se věnovali na prvním místě sportu. Sport aktivně provozovali, sport sledovali v televizi a o sportu se bavili. Pochopil jsem po určité době, že pokud sport navléknu do jakéhokoliv tématu, jež se vyučuje, mám zcela vyhráno.

Po určité době se ukázalo, že skutečně lze pomocí sportu vyučovat například moderní dějiny.

Například se podívejme na následující informace. Co lze říci k národnostním poměrům v Československu? Jak to vypadalo s menšinami v Československu mezi válkami? Jaká měli práva?

INFORMACE 1

Na mistrovství světa 1938 ve Francii reprezentoval Československo Ernst Kreuz, rodák z Neštěmic, který hrál mj. za Teplitzer FK, Spartu, DFC Praha a další týmy.

INFORMACE 2

Teplitzer FK fungoval mezi lety 1903 – 1939.

Na stranu druhou německý klub hráli mezi jinými Štefan Čambal nebo Gejza Kocsis (oba rodáci z Bratislavy), nebo Pražák Karel Koželuh (známý i jako tenista a hokejista).

INFORMACE 3

DFC Praha, v originále Deutscher Fußball-Club Prag byl německo-židovský fotbalový klub, který se dokonce postavil proti henleinovcům. Paradoxem je, že klub nezrušili Čechoslováci, ale pro svou protinacistickou činnost právě Němci po okupaci v roce 1939.

INFORMACE 4

Brankářskou dvojku známému Františku Pláničkovi a tím pádem „zlatým hochem“ z mistrovství světa v Říme, kde jsme skončili na 2. místě, dělal sudetoněmecký rodák Čestmír Patzel (správně Ehrenfried Patzel), který později odchytal i několik mezistátních zápasů.

Když začaly české kluby kupovat zahraniční posily, aby se tak vyrovnaly klubům na západě, také jsem měl připraveny informace. Mimo jiné:

V roce 1930 hrál za Spartu Belgičan Raymond Braine.

nebo

Slavia koupila v roce 1937 Vídeňáka Josefa Bicana, nejúspěšnějšího českého (ale údajně i světového) střelce), jenž je pochován na Vyšehradě.

Jaký závěr na základě těchto informací můžeme vytvořit?

Pokud čs. kluby kupovaly zahraniční hráče, byly srovnatelné se západními? Můžeme to nějakým způsobem převést do čs. ekonomiky? Dařilo se pak klubům? (Ano, Slavia vyhrála Středoevropský pohár v roce 1938.)

V dané době jsem si informace pracně vypisoval z různých knížek, nebo z časopisů. V dnešní době je to jednodušší, nedávno jsem si některé informace, které mám v deskách a v krabicích, ověřoval na internetu. Dnes je to opravdu lehčí. Když zná člověk pár klíčových jmen, najde ledacos!

Starší informace jsem použil jako výchozí pro následující aktivitu, ke které mne tak trochu vyprovokovali sami žáci. Využil jsem starších materiálů a doplnil je o nové, samozřejmě z internetu.

Žáci se podivovali informaci: Když se na jaře 2019 chystala Slavia Praha na odvetný zápas do Genku, tak hráči poletí letadlem.

A létající učitele, ty znáte? zeptal jsem se jich.

Mysleli si, že si dělám srandu, a tak jsem následující hodinu přinesl text, se kterým jsme pracovali:

Československo bylo tehdy protáhlé, vzdálenosti velké; jak jste cestovali na zápasy do Čech a na Moravu?

Byli jsme možná první klub v Evropě, v Československu určitě, který na zápasy létal! Už v roce 1934 jsme letěli do Prahy, hráli jsme přátelské zápasy se Slavií a s DFC (v Praze asi chtěli vidět, co se hraje na Podkarpatské Rusi). DFC měl hřiště na Letné hned vedle Slavie, tam, co je dnes Národní technické muzeum. Já jsem ovšem tenkrát nehrál, protože jsem měl pochroumanou ruku. Když jsme tehdy letěli do Prahy, v Olomouci se strhla bouřka. Pršelo nám do letadla! Museli jsme přistát, nic se nedalo dělat. Když jsme pak hráli ligu, do Prahy jsme létali letadlem a pak jsme jezdili autobusem na zápasy do Plzně, do Náchoda, do Židenic, do Prostějova. A na Podkarpatské Rusi si nás vážili – byli jsme slavní, vždyť jsme to dotáhli až do 1. ligy!

Většina fotbalistů z SK Rus byli učitelé...

Ano, a já se stal taky učitelem. V Užhorodě byla obchodní akademie, gymnázium a učitelství. Já jsem původně chtěl být lesníkem. Když jsem končil na gymnáziu kvartu, rozhodoval jsem se, co dál. Táta neměl na to, aby mě poslal do Banské Bystrice, kde byla lesnická škola. Tak jsem šel na učitelství a právě v tomhle období mě přitáhli do fotbalového klubu SK Rus. V SK Rus Užhorod jsem strávil deset let. A za těch deset let jsem za fotbal nedostal ani korunu!

PRÁCE S TEXTEM (základní otázky):

Kdo tedy byli „létající učitelé“ (Proč se jim tak říkalo)?

Jaké nové informace jste se dozvěděli?

Odkud byl klub SK Rus?

Jak hráči cestovali na ligová utkání?

Proč necestovali vlakem, nebo autobusem? (Vlakové spojení bylo obtížné, zde je dobré zmínit snahu „přiblížit“ Prahu s Bratislavou pomocí speciálního vlaku, tzv. Slovenské strely (vlak MR 175/176), ale i tak cesta jen z Bratisla-

vy zabrala 4 hodiny a 21 minut; dálnice v té době neexistovala.) Díky těmto informacím můžeme sport propojit se situací v dopravě v době mezi válkami. K této problematice existuje zajímavá vizionářská kniha J. A. Bati *Budujeme stát pro 40 000 000 lidí*, nákresy dopravní infrastruktury jsou ke stažení na netu.

Tím kdo je zpovídán, je reprezentační brankář Alexa Bokšay.

DALŠÍ TEXT:

Alexa Bokšay (27. března 1911 – 27. srpna 2007) přišel do Slavie z Užhorodu z Podkarpatské Rusi. Ve finále Středoevropského poháru 1938 podal mimořádný výkon a zasloužil se o vítězství Slavie nad Ferencvárosem 2:0. Vynikal zejména ve vzdušných soubojích a při chytání vysokých centrovaných míčů. Díky jeho brankářskému umění postoupil jeho tým SK Rus do první ligy, když v rozhodujícím zápase na hřišti Baťa Zlín vyhrál 4:1. Nástupce fenomenálního brankáře Františka Pláničky získal se Slavií čtyři mistrovské tituly (1940, 1941, 1942 a 1943).

Kdo tedy byl A. Bokšay?

Spojte informace z obou textů.

Můžeme se vrátit k úvodním otázkám, změnilo se něco po získání informací o A. Bokšayovi? Co lze říci k národnostním poměrům v Československu? Jak to vypadalo s menšinami v Československu mezi válkami? Jaká měli práva?

Mohli hrát první ligu rusínské, nebo třeba německé kluby?

NĚKTERÉ ODKAZY:

<https://www.cesi.sk/bes/07/78/77bo.htm>

<https://www.slavia.cz/zobraz.asp?t=historie-slavni-hraci>

Informace k letadlu – <https://zdopravy.cz/luftjarduv-navrat-do-csa-airbus--vzletne-v-barvach-slavie-23871/>

https://www.idnes.cz/fotbal/pohary/slavia-praha-klubove-letadlo.A190219_155956_fot_pohary_vp2

Osud letadla – <https://sport.aktualne.cz/fotbal/ceska-liga/slavii-zastrihli-kridla-specialni-airbus-ve-slavistickyh-ba/r~8d0841f265a911e9a305ac1f6b220ee8/>

Druhý stojící zprava je A. Bokšay jako gólman vítězného týmu ve Středoevropském poháru v roce 1938 (z knihy Fotbal to je hra).

Tento sborník vyšel v rámci Dotačního programu MŠMT na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního, středního a základního uměleckého vzdělávání v roce 2018 – č.j. MSMT35321/2018-3 na rok 2019 pod evidenčním číslem 35321/2018.

METODICKÉ A DIDAKTICKÉ INSPIRACE

Pavel Martinovský a kolektiv

NAŠE STOPA

Sborník příspěvků vyučujících.

NÁPADY Z PRAXE

*Vydala Asociace učitelů dějepisu ČR v roce 2019
v edici INSPIRACE*

*Příprava k tisku: **Pavel Martinovský**
Odborná garance: **Martina Kalčíková**
Obálka a grafická úprava: **Hana Zítová**
Korektury: **Martina Kalčíková a Eva Zajícová***

*Na obálce je použit obrázek z Komenského
Orbis Sensualium Pictus, str. 5, Anno 1685.*

Vytiskl LK TISK v. o. s., Milevsko

ISBN 978-80-907447-2-1

